

ГРОМАДСЬКА ДУМКА ПРО ПРАВОТВОРЕННЯ

У НОМЕРІ:

- **БЕЗПЕКА:**

- ∨ *Боротьба з інтернет-піратством в Україні*

- **СОЦІАЛЬНА СФЕРА:**

- ∨ *Перспективи прийняття
Трудового кодексу України*

- ∨ *«Зарплатна» реформа*

- ∨ *Реформа середньої освіти в Україні*

- **ПРАВО: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА**

- ∨ *Запровадження нових автомобільних номерів*

- ∨ *Допомога східним регіонам*

№ 3 (85) ЛЮТИЙ 2015

**ГРОМАДСЬКА ДУМКА
ПРО ПРАВОТВОРЕННЯ**

№ 3 (85) 2015

Інформаційно-аналітичний бюлетень
на базі оперативних матеріалів

Додаток до журналу
«УКРАЇНА: ПОДІЇ, ФАКТИ, КОМЕНТАРІ»

Засновники:

Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського
Національна юридична бібліотека

Головний редактор

В. Горовий, д-р іст. наук, проф.,
заступник генерального директора НБУВ

Редакційна колегія:

Н. Іванова (відповідальна за випуск),
Ю. Половинчак, Т. Горенко, Т. Дубас, Л. Присяжна,
Ю. Калініна-Симончук

Заснований у 2011 році
Видається двічі на місяць

Передрук – тільки з дозволу редакції

З повнотекстовою версією видання можна
ознайомитись на сайті

Центру досліджень соціальних комунікацій
nbuviap.gov.ua

ЗМІСТ

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ

Зміни до закону про правовий режим
воєнного стану.....3

Указ про строки проведення чергових
призовів та звільнення в запас
військовослужбовців у 2015 році.....4

Указ про посилення контролю за діяльністю
Збройних сил та інших військових
формувань.....4

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

Беззуб І.

Боротьба з інтернет-піратством в Україні:
оцінки експертів.....5

Потіха А.

Перспективи прийняття Трудового кодексу
України.....13

Кривецький О.

«Зарплатна» реформа: проблеми дієвості.....18
Миськевич Т.

Реформа середньої освіти в Україні.
Концепція розвитку 12-річної
загальноосвітньої школи.....22

Полтавець С.,

Берегельський А. (інфографіка)

Проблеми утилізації відходів в Україні.....27
У ЦЕНТРИ СУСПІЛЬНОЇ УВАГИ

Крим у фокусі ЗМІ.....36

Ситуація на Сході України: правові аспекти.42
Саморукова О.

Визнання терористичними організацій,
що створюють загрозу національній
безпеці.....42

ЕКОНОМІЧНІ РИЗИКИ ТА ПРОГНОЗИ

Огляд валютного ринку.....45

Моніторинг законодавства.....51

Изменение тарифов на газ и тепло
повысит инфляцию до 27,3%.....58

ПРАВО: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

Булахова Г.

Запровадження нових автомобільних номерів...58
Єфімов О.

Допомога східним регіонам: що, коли, скільки...60

ЩОДЕННИК БЛОГЕРА *63

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ

РНБО дала згоду на ухвалення змін до закону про правовий режим воєнного стану

Президент України П. Порошенко сподівається, що парламент ухвалить зміни до закону про воєнний стан.

Про це він сказав у своєму вступному слові на засіданні Ради національної безпеки та оборони. «Нам треба бути готовими до оборони держави. За моїм дорученням опрацьований проект внесення змін до закону про воєнний стан. Він враховує і той досвід та особливості «гібридної війни», яка вже плавно перетікає у повномасштабну, яку ми маємо вже багато місяців. Я дуже сподіваюся що сьогодні і РНБО, і парламент після обговорення зможуть отримати позиції щодо внесення змін до закону про воєнний стан», – сказав Президент.

Як повідомив секретар Ради національної безпеки і оборони О. Турчинов, відповідний закон був ухвалений багато років тому і не відповідає вимогам цих днів «Враховуючи ту небезпеку, яка сьогодні існує в державі, і постійне порушення російськими терористичними угрупованнями тих мирних домовленостей, які були досягнуті, одним з перших пунктів цього рішення є схвалення змін до закону про правовий режим воєнного стану», – наголосив він.

Нагадаємо, за чинним законодавством, воєнний стан – це особливий правовий режим, який передбачає:

1) надання спеціальних повноважень державним органам влади, необхідних для відвернення загрози;

2) тимчасове обмеження прав і свобод громадян;

3) тимчасове обмеження законних інтересів юридичних осіб.

Режим воєнного стану в Україні може запроваджуватись в разі збройної агресії, загрози нападу, небезпеки державній незалежності України та її територіальній цілісності.

Воєнний стан вводиться указом Президента, затверджується протягом двох днів Верховною

Радою і негайно оголошується в засобах масової інформації. Воєнний стан може вводиться не лише на території всієї держави, а й в окремих місцевостях.

Під час воєнного стану можуть бути запроваджені наступні заходи:

– трудова повинність для працездатних осіб із метою виконання робіт, що мають оборонний характер;

– використання потужностей та трудових ресурсів підприємств, установ та організацій усіх форм власності для потреб оборони;

– комендантська година;

– особливий режим в'їзду й виїзду;

– перевірка документів у громадян, огляд речей, транспортних засобів, багажу;

– контроль за діяльністю ЗМІ, установ і організацій культури, друкарень;

– квартирна повинність фізичних і юридичних осіб для розквартирування військовослужбовців.

Днями Верховна Рада проголосувала за зміни щодо квартирної повинності під час воєнного стану і після підписання закону Президентом та оприлюднення, розселення по квартирах зможуть не лише військових, але й особовий склад органів і підрозділів цивільного захисту, а також евакуйоване населення.

У період воєнного стану може обмежуватись право на вільне пересування. Також обмежується право власності через примусове відчуження майна у фізичних та юридичних осіб на потреби оборони. Слід сказати, що законом передбачена компенсація за таке вилучення, а також повернення майна в разі його збереження під час використання в період воєнного часу.

Не можуть обмежуватись в період воєнного стану такі фундаментальні права людини, як – право на життя, на повагу до гідності, на свободу та особисту недоторканість, право на рівність перед законом, право на житло.

В умовах воєнного часу забороняється проведення виборів, референдумів, страйків та внесення змін до Конституції. Не можуть бути припинені повноваження Верховної Ради, Уповноваженого Верховної Ради із прав людини, міністерств, інших центральних і місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, а також судів, органів

прокуратури України, органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, досудове розслідування (*За матеріалами Офіційного інтернет-представництва Президента України (www.president.gov.ua), Офіційного порталу Верховної Ради України (www.rada.gov.ua), видань Українська правда (<http://www.pravda.com.ua>), Radio Свобода (www.radiosvoboda.org).*

Глава держави підписав Указ про строки проведення чергових призовів та звільнення в запас військовослужбовців у 2015 році

Президент підписав Указ «Про строки проведення чергових призовів, чергові призови громадян України на строкову військову службу та звільнення в запас військовослужбовців у 2015 році».

Згідно з документом, у 2015 р. чергові призови громадян України на строкову військову службу відбудуться у квітні – травні та в жовтні – листопаді.

На строкову військову службу призовуть придатних за станом здоров'я до військової служби в мирний час громадян України чоловічої статі, яким до дня відправлення у військові частини виповнилося 20 років, та старших осіб, які не досягли 27-річного віку і не мають права на звільнення

або відстрочку від призову на строкову військову службу.

Кабінету Міністрів України доручено визначити чисельність громадян, які підлягають призову на строкову військову службу, а також обсяги видатків для проведення чергових призовів у 2015 р.

Крім того, Указ передбачає звільнення у квітні – травні 2015 р. у запас із Збройних сил України, інших військових формувань України, Державної спеціальної служби транспорту військовослужбовців, які вислужили встановлені строки строкової військової служби (*Офіційне інтернет-представництво Президента України (<http://www.president.gov.ua/news/32284.html>). – 2015. – 17.02).*

Президент підписав Указ про посилення контролю за діяльністю Збройних сил та інших військових формувань

Президент П. Порошенко підписав Указ «Про посилення контролю за діяльністю Збройних Сил України та інших військових формувань» і затвердив Положення, яким визначається порядок здійснення контролю Президента за діяльністю армії та інших військових формувань.

Документом передбачено, що інспектування і перевірка організується Інспекцією з питань контролю за діяльністю військових формувань Головного департаменту з питань національної безпеки та оборони Адміністрації Президента. Контролю підлягає

діяльність Збройних сил, Національної гвардії, Державної прикордонної служби, Державної спеціальної служби транспорту, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України й Управління державної охорони, а також Служби безпеки та Служби зовнішньої розвідки у відповідності до чинного законодавства.

Метою роботи Інспекції є визначення здатності вказаних відомств та їх структурних підрозділів виконувати поставлені завдання і відповідності їх діяльності Конституції та нормативним актам. Зокрема, вивченню

підлягає стан бойової і мобілізаційної готовності, забезпеченості військових формувань матеріально-технічними засобами, їх медичного забезпечення та організації лікувально-профілактичних, санітарно-гігієнічних і протиепідемічних заходів, кадрової політики, соціального захисту та виконання програм реформування і розвитку

Збройних сил України та інших військових формувань.

Інспектування та перевірка здійснюється згідно з планами контролю за діяльністю військових, що затверджуються Президентом (*Офіційне інтернет-представництво Президента України* (<http://www.president.gov.ua/news/32284.html>). – 2015. – 14.02).

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

I. Беззуб, мол. наук. співроб. НЮБ НБУВ

Боротьба з інтернет-піратством в Україні: оцінки експертів

Широкое використання Інтернету породжує не лише нові можливості, а й низку проблем щодо ефективного захисту та охорони прав інтелектуальної власності.

Перенесення зростаючої кількості літературних творів, фільмів, комп'ютерних програм у цифрове середовище породжує реальну загрозу зміни та фальсифікації цих творів, створення дешевих і високоякісних копій, їх широкого розповсюдження з порушенням авторських прав. Існує також реальна загроза підробки знаків для товарів і послуг, поширення комп'ютерного піратства тощо.

Основні види інтернет-піратства: аудіопіратство – копіювання та розповсюдження копій музичних композицій; відеопіратство – розповсюдження копій фільмів або телепередач на дисках, касетах та шляхом копіювання через комп'ютерні мережі; піратство літературних творів – незаконне розповсюдження авторських творів (із появою електронних бібліотек, що безкоштовно надають доступ усім бажаючим до текстів літературних творів, їх діяльність почала розглядатися деякими авторами як піратство); піратство комп'ютерних ігор – нелегальне поширення комп'ютерних ігор; піратство програмного забезпечення – нелегальне копіювання та розповсюдження програмних продуктів на дисках та через комп'ютерні мережі, що включає, також, зняття

різноманітних систем захисту від нелегального використання.

Поширення інтернет-піратства відбувається завдяки недосконалості законодавства та відсутності дієвого механізму впливу на порушників авторського права і суміжних прав в Інтернеті.

Інтернет-піратство має глобальний характер, його неможливо побороти в окремій країні. Але світова спільнота і кожна окрема країна намагаються розробити дієвий механізм спрощеного та прискореного захисту авторського права в мережі Інтернет. На це спрямовані такі законодавчі акти та законопроекти, як: Директива ЄС «Про електронну комерцію» № 2000/31/ЄС від 08.06.2000 р.; Закон HADOPI, Франція, 2009; Digital Millennium Copyright Act (DMCA), США, 1998; ACTA – The Anti-Counterfeiting Trade Agreement.

Україна ніколи системно не вела боротьбу з піратством. Все, що робилося – це вибіркові речі. Але в останні кілька років ситуація суттєво погіршилася, і рівень піратства залишається надзвичайно високим.

Через постійне зростання піратства і недостатню увагу боротьбі з ним з боку держави, Міжнародний альянс інтелектуальної власності, що об'єднує сім найбільших асоціацій американських виробників контенту, включив Україну в список особливої уваги. Середній рівень піратства у світі становить

42 %, і тільки за 2010 р. воно нанесло збитків на 59 млрд дол. Головна проблема, як зазначається в дослідженні Альянсу ділового програмного забезпечення Business Software Alliance (BSA), у країнах, що розвиваються, де жителі не бачать різниці між ліцензійними та неліцензійними продуктами. Для порівняння, рівень піратства у Китаї становить 71 %, в Росії – 65 %, в Польщі – 54 %, в Угорщині – 41 %. Рівень комп'ютерного піратства в Україні становить 86 %.

Серйозні кроки у боротьбі з піратством Україна робила лише після того, як у 2001 р. потрапила до списку «Special 301», який складає торговельний представник США, і була змушена сплачувати суттєві штрафні санкції – 75 млн дол. щорічно.

Проблема захисту авторських прав, особливо в мережі Інтернет стає дедалі актуальнішою у зв'язку з відсутністю в Україні чіткої нормативно-правової бази захисту інтелектуальної власності.

Закон України «Про авторське право і суміжні права» був прийнятий у 1993 р. (нова редакція – 2001 р). Передбачені цим Законом норми, які встановлюють способи захисту немайнових і майнових прав суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав, потребують удосконалення шляхом внесення відповідних змін, з урахуванням особливостей використання об'єктів авторського права і (або) суміжних прав у мережі Інтернет.

Тобто Закон повинен врегулювати використання у мережі творів науки, літератури і мистецтва, що охороняються авторським правом. Головними суб'єктами цих правовідносин є автори, правовласники, провайдери, творці сервісів в Інтернеті і всі користувачі.

Якщо спробувати з'ясувати у кожного з суб'єктів: який їм потрібен закон у сфері Інтернет, відповіді будуть різні. Правовласники насамперед наполягатимуть на такому законі, у якому формулювання про діяльність в Інтернеті не зобов'язують їх нести відповідальність за подану ними інформацію (про обсяг наявних у них прав), і природно, вони будуть прагнути покласти на провайдерів всю роботу щодо припинення порушень у мережі і зобов'язати

їх за першою вимогою, без доказів і рішень суду, блокувати ресурс-порушника. І все це за рахунок коштів провайдера.

Позиція провайдерів стосовно майбутнього закону виглядатиме ближчою до здорового глузду. Провайдери готові блокувати нелегальний контент, якщо буде доведена його нелегальність: хоча б частково будуть представлені документи, що підтверджують права на розміщений нелегальний контент.

Файлообмінні ресурси, торренти і кінцевих користувачів цікавить виключно доступ до інформації як такої, що охороняється або не охороняється авторським правом. І ця категорія суб'єктів найчисельніша, її вимоги простота, адекватна вартість доступу до контенту, його кількість та якість.

Представники громадськості дійшли висновку, що законопроект «Про захист авторських та суміжних прав в мережі Інтернет» не відповідає правовим умовам сьогодення і не охоплює всього спектру проблем, які виникають з порушеннями в Інтернеті. Було прийнято рішення створити ініціативну групу для опрацювання даного законопроекту, метою якого стане налагодження рівноправної відкритої співпраці всіх представників легального бізнесу. Також у проекті мають бути враховані рекомендації експертів Європейського Союзу, США, положення Угоди про асоціацію та норми ЄС. Про це наголосила голова Державної служби інтелектуальної власності України (ДСІВ) А. Жарінова.

Головною метою запропонованого ДСІВ проекту закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо захисту авторського права і суміжних прав у мережі Інтернет» є забезпечення ефективного захисту авторського права і суміжних прав при порушеннях у мережі Інтернет, забезпечення можливості притягнення до відповідальності різних категорій суб'єктів, від яких залежить створення умов для правомірного використання об'єктів авторського права і суміжних прав у мережі Інтернет.

Проект закону передбачає, що після отримання скарги від правовласника Держслужба буде повідомляти провайдерів, що

на певному ресурсі є піратський контент. При цьому достовірність інформації, викладеної заявником у заяві, не перевіряється, і достатньо нотаріально засвідченого скріншоту такої веб-сторінки.

Проектом також передбачається, що протягом одного дня компанія повинна повідомити власника сайту про скаргу. Якщо той не вживатиме заходів з видалення піратського контенту або не подасть заперечення на претензію правовласника, провайдер буде зобов'язаний сам заблокувати або видалити контент. За невчасне блокування сайту провайдери нестимуть адмінвідповідальність, яка передбачає штраф до 17 тис. грн.

Пропоновані механізми давно відомі в зарубіжному законодавстві і мають багаторічну практику застосування для захисту авторського права в Інтернеті. Вони практично копіюють норми європейських директив і Закону США «Про захист авторських прав у сфері цифрової інформації в новому тисячолітті».

Для обговорення питань використання та захисту об'єктів інтелектуальної власності в мережі Інтернет 23 липня 2014 р. у приміщенні Державної служби інтелектуальної власності України відбулося засідання робочих груп з питань захисту авторського права та суміжних прав і з питань захисту прав на об'єкти промислової власності в Україні. Зокрема, учасники заходу розглянули пропозиції до проекту закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту авторського права і суміжних прав у мережі Інтернет». З активною позицією та конструктивними пропозиціями щодо наявних проблем використання об'єктів інтелектуальної власності в мережі Інтернет виступили представник ТОВ «Майкрософт Україна» В. Шаповал, заступник генерального директора з правових питань компанії MMI Group I. Колос, голова Всеукраїнського агентства авторських прав Ю. Гандзюк та голова Всеукраїнського об'єднання авторських і суміжних прав «Оберіг» С. Ступак.

З метою технічної допомоги Україні в розробці законодавчої бази, яка забезпечить дієвий та ефективний захист інтелектуальної

власності в мережі Інтернет та підвищенні потенціалу регуляторних і правоохоронних органів України для дієвої та ефективної боротьби з цифровим та інтернет-піратством 1–2 та 4–5 вересня 2014 р. відбулися дводенні семінари «Захист прав інтелектуальної власності в мережі Інтернет: законодавча база України» та «Боротьба з цифровим та інтернет-піратством». Заходи відбулися за підтримки Програми розвитку комерційного права (CLDP) Міністерства торгівлі США у координації з Відомством США з патентів і товарних знаків, Державною службою інтелектуальної власності України та Міжнародною федерацією фонографічної індустрії (IFPI).

У семінарах взяли участь старший юридичний радник CLDP Н. Езера, старший радник з правових питань IFPI Є. Блобель, юрист CLDP Д. Скринька, провідний експерт відділу правового забезпечення у сфері авторського права та суміжних прав Державної служби інтелектуальної власності України О. Арданов, представники Посольства США в Україні, Експертної ради з авторського права Угорщини, Офісу патентів та торговельних марок Данії, міжнародні експерти та профільні юристи.

Учасники семінарів обговорили основні положення проекту закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту авторського права і суміжних прав у мережі Інтернет», розглянули ряд важливих питань щодо міжнародних принципів, які лежать в основі захисту прав інтелектуальної власності в мережі Інтернет, а також поділилися думками щодо ролі державних агенцій у боротьбі з інтернет-піратством в Україні. Експерти надали ряд рекомендацій для активізації зусиль проти порушень прав інтелектуальної власності, зокрема, щодо необхідності створення ефективних механізмів стримування, спрямованих проти несанкціонованого запису, посилення правозастосування проти основних каналів піратства в мережі Інтернет, розвитку відповідних спеціалізованих підрозділів по боротьбі зі злочинами в зазначеній сфері.

Проблеми запиту до провайдера від правовласника на блокування сайту і

правопорушення, які виникають у зв'язку з цим, розглядалися 19 грудня 2014 р. на засіданні робочої групи з обговорення законопроекту ДСІВ «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо захисту авторського права і суміжних прав у мережі Інтернет».

Подальші кроки співпраці щодо розробки законопроектів про боротьбу з піратством у мережі Інтернет та про колективне управління майновими правами суб'єктів авторського права і суміжних прав обговорювалися 27 січня 2015 р. на зустрічі голови ДСІВ А. Жарінової з міжнародними експертами – М. Фічором, представником Угорської ради з питань авторського права, і К. Райтом, радником Відомства Данії з питань патентів і торговельних марок.

Зміни в законодавчій базі для ефективної боротьби з порушеннями авторських прав у мережі Інтернет викликали гостру дискусію в суспільстві. Фахівці, експерти, аналітики, правознавці їх оцінюють по-різному.

Одні вважають, що боротьбі з піратством в Україні заважає, хоч як не дивно, дуже суворе законодавство (у разі завдання матеріального збитку на суму від 4 тис. грн порушник може позбутися волі на термін до 6 років).

Президент холдингу Internet Invest Group О. Ольшанський вважає, що порушення авторського права має економічний характер, тому для необхідно припинити кримінальне переслідування і ввести штрафи відносно розповсюджувачів піратського контенту. При занадто жорсткому законодавстві довести до кінця кримінальний судовий процес складніше, ніж адміністративний. Через це порушники авторських прав часто залишаються безкарними.

Держпідприємництво вважає, що цей проект закону суперечить Конституції України, Цивільному кодексу України та вимогам міжнародно-правових актів. У цивілізованій країні блокування сайтів повинно здійснюватися тільки за рішенням суду, а даний проект пропонує віддати подібні повноваження провайдерам, які є суб'єктами господарювання, а не органами державної влади. Також відсутня будь-яка відповідальність заявника,

що дає можливість безкарного блокування «неугодних» ресурсів.

Такої ж думки і керуючий партнер юридичної компанії ProveGroup В. Кочкаров. Нові законодавчі ініціативи, у разі їх прийняття, дають змогу заблокувати практично будь-який інтернет-контент, у тому числі, журналістську статтю, фотографію або інформацію у Вікіпедії, що несе загрозу свободі слова і порушує як Конституції України, так і низку українських законів і міжнародних норм. Міжнародний досвід показує, що єдиною підставою для блокування будь-якого вмісту може бути тільки рішення суду (Великобританія, Австрія, Бельгія).

Частина фахівців вважає законопроект досить прогресивним документом, який чітко та детально регулює досудовий порядок врегулювання спорів щодо захисту прав на інтелектуальну власність в Інтернеті. Законопроект містить, у тому числі, зміни до Кодексу про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України в розрізі відповідальності за порушення прав інтелектуальної власності в мережі Інтернет. Це може стати непоганим кроком у напрямі захисту прав авторів.

Цілком підтримуючи мету законопроекту щодо створення ефективних механізмів боротьби з порушеннями прав та інтересів правовласників у мережі Інтернет, юристи Jugitex не поділяють занадто загальний і неконкретний підхід до визначення підстав блокування і процедури, по якій це здійснюється. Запропоновані авторами проекту категорії є часто оціночними і створюють поле для зловживань, посягань на свободу слова і свободу доступу до інформації.

Законопроект підлягає оцінці не тільки з позиції захисту прав та інтересів власників авторських і суміжних прав, а й з точки зору існуючих суспільно-політичних реалій в нашій країні, зокрема, щодо стану свободи слова та доступу до інформації. Лише в разі безумовного висновку про те, що передбачувані переваги від прийняття закону виправдовують ризики, які він породжує, можна вести мову про внесення відповідних змін до законодавства.

На думку президента компанії «Воля» С. Бойко, українське законодавство про захист авторських прав достатньо розвинуте та не поступається європейським аналогам, але для того, щоб піратство в країні не досягло критичного масштабу, потрібно просто дотримуватися законів.

Безсумнівним нововведенням законопроекту є відсутність звичних корупційних механізмів: «уповноважених установ», обов'язкових реєстрів без яких практично жоден український закон не обходиться.

На переконання фахівців у цій сфері, однією з основних причин поширення інтернет-піратства в нашій країні часто є відсутність легального й водночас доступного контенту. При цьому доступний він має бути не лише з фінансового погляду – у користувача не має виникати проблем з його пошуком. Тільки після цього можна буде говорити про витіснення піратів з ринку.

Великим і невинуватим експерти вважають термін охорони авторського права. Необхідно скоротити його до п'яти років, а подальше використання і поширення об'єктів авторського права мають відбуватися без додаткового дозволу від правовласника, але з обов'язковою виплатою винагороди автору ще протягом п'яти років.

Профільними асоціаціями розроблена Дорожня карта щодо захисту інтелектуальної власності, яку розглянули на круглому столі в Міністерстві економічного розвитку і торгівлі 22 січня 2015 р.

Дорожня карта являє собою скомпільований з ініціатив різних років документ із 24 пунктів, який фактично є планом дій на 2015 р. щодо боротьби з піратством в Інтернеті. За словами радника міністра економіки Я. Мірило, її створення ініційовано безпосередньо правовласниками, а не Мінекономіки.

Зокрема, уряд пропонує: продовжити публічну роботу над законопроектом Про захист авторського права в Інтернеті; за прикладом ініціативи «Чисте небо» створити освітню кампанію, яка розповідатиме про те, що піратство – це погано; встановити власників основних піратських ресурсів і публічно

запропонувати їм провести «люстрацію контенту» у визначений термін; провести позапланові перевірки піратських ресурсів з оформленням актів; спростити процедуру доказів прав правовласника в суді; внести зміни до законодавства про рекламу (заборонити рекламу на піратських сайтах); провести PR-кампанію, яка поінформує громадян про незаконність кардшарингу (спосіб перегляду супутникових каналів без абонентської карти); посилити відповідальність провайдерів програмної послуги і телеорганізацій за порушення законодавства у сфері захисту авторських прав.

Під час наради зазначено, що на віртуальній платформі «Групи Google» розміщуються пропозиції та зауваження до законопроекту, які стосуються захисту авторських прав у мережі Інтернет, створена ініціативна група, яка обговорює оновлену концепцію проекту закону з урахуванням інтересів усіх зацікавлених сторін. До цього процесу можуть долучитися всі бажаючі, отримавши доступ за посиланням: http://sips.gov.ua/ua/waiting_room.html.

На думку управляючого партнера АО «Юскутум» А. Афіяна, ця дорожня карта демонструє, що його автори не розуміють, що потрібно робити з піратством, і якими методами з ним боротися. Кожен з пунктів по-своєму безглуздий і некомпетентний. Реальних ефектів зниження рівня піратства такі методи, навіть якщо станеться диво і вони будуть здійснені, не принесуть.

Боротьбу з порушеннями у сфері неправомірного використання об'єктів авторського права ведуть не лише державні органи, до компетенції яких належить виявлення та припинення правопорушень, а й легальні виробники об'єктів авторського права або суміжних прав.

Підприємці, музиканти, медійники, не чекаючи законодавчих змін, почали самостійно боротися з піратами. Так, у червні 2013 р. в Україні стартувала ініціатива чотирьох найбільших медіагруп (Inter Media Group, 1+1 Media, «Медіа Група Україна», StarLightMedia) «Чисте небо» з розвитку легального ринку відео і боротьби з піратством.

У січні 2015 р. на каналах медіа груп StarLightMedia та «1+1 медіа» стартувала соціальна рекламна кампанія «Ігноруй піратів! Не порушуй авторські права». Кампанія має дві цілі: актуалізувати проблему піратського бізнесу в свідомості суспільства, а також перешкоджати фінансуванню рекламодавцями українських сайтів-піратів. У кампанії – п'ять відеороликів, де українські зірки, з одного боку, і впливові гравці рекламного ринку, з іншого, закликають інтернет-глядачів не дивитися відео на піратських майданчиках, а рекламодавців – не фінансувати піратство, розміщуючи рекламу на майданчиках з нелегальним контентом.

29 травня 2014 р. відбулася конференція на тему: «Відкрити легальну музику в Інтернеті: зірки та експерти об'єднуються для захисту української музики». Учасниками конференції виступили фахівці з різних областей музичної індустрії: глава Коаліції виконавців та продюсерів України Д. Прикордонний, перший секретар економічного відділу посольства США в Україні К. Сміт, директор каналу М1 і представник ініціативи «Чисте небо» В. Коваль, генеральний продюсер «Просто радіо» А. Шабанов, С. Положинський (гурт «Тартак»), Олександр «Фоззі» Сидоренко (гурт «ТНМК»).

5 червня 2014 р. відбувся безкоштовний концерт «Музика легально» в Stereo Plaza, у якому взяли участь зірки української естради: одеський рок-гурт EPOLETS, ФІОЛЕТ, УЛІЯ ЛОРД, ВАНРОМА, ALLOISE, ТАРТАК, ДРУГА РІКА. Ідея рок-концерту – відмова від нелегального завантаження музики з Інтернету, на сайтах, які не мають договорів із виконавцями та продюсерами. Головні гасла концерту: «Проголосуй за легальний доступ до музики», «Проблема піратства – це і твоя проблема також», «Підтримай артиста» та «Коаліція продюсерів та виконавців».

Свої рецепти боротьби з нелегальним розміщенням контенту є й у гендиректора телеканалів М1 і М2 В. Ковалю: він відмовляється в медіапідтримці тим музикантам, партнерами концертів яких є піратські сайти.

Боротьба Української антипіратської асоціації (УАПА), що представляє інтереси

восьми українських і семи американських правовласників, полягає в «спілкуванні з сайтами-порушниками». Як розповів голова УАПА В. Ілінг, піратським ресурсам надсилають листи з вимогою блокувати та видаляти певні файли. Якщо сайт не реагує на вимоги видалити нелегальний контент, то звертаються до органів внутрішніх справ, переважно в підрозділі з боротьби з кіберзлочинністю та підрозділу з боротьби з економічними злочинами, які діють відповідно до закону.

Проблему боротьби з піратством у мобільних додатках обговорювали на зібранні ініціативної групи представників десяти найбільших українських новинних сайтів («Обозреватель», «Цензор.нет», УНІАН, «Українська правда», «Кореспондент» тощо). Про це розповів один з учасників ініціативної групи Р. Андрейко, генеральний директор медіа-холдингу «Люкс». Причиною зустрічі стала поява в App Store і Google Play Market великої кількості додатків, які працюють як агрегатори контенту інших ресурсів. Завдяки цьому вони отримують суттєву перевагу перед додатками виробників цього контенту, оскільки без витрат формують новинну стрічку не від одного ресурсу, а від їх необмеженої кількості. За словами Р. Андрейка, боротьба з піратством – завдання непросте, проте в даному випадку цілком реальне.

Про модифікацію свого пошукового механізму в цілях посилення боротьби з піратством оголосила Google. Нові заходи, що вводяться компанією, приведуть до того, що система буде більш явно спонукати користувачів до використання легальних ресурсів, типу Spotify або Google Play. Інновація в основному вже була схвалена британським професійним об'єднанням по захисту авторських прав BPI.

У заяві компанії також наголошують, що проблема мережевого піратства повинна вирішуватися не тільки за рахунок боротьби з незаконними провайдерами, а за допомогою створення більш доступних і досконалих легальних послуг. З точки зору Google, нерідко користувачі змушені вдаватися до піратських сайтів після того, як легальні ресурси виявляються не в змозі задовольнити їхні запити.

Активна боротьба з порушенням авторських прав у мережі Інтернет ведеться і у розвинутих зарубіжних країнах, де поширений такий порядок захисту інтелектуальних прав у глобальній мережі. Правовласники, виявивши порушення своїх прав, звертаються до передбачуваного винуватця з вимогою усунути їх. Якщо реакції немає, правовласники направляють відповідному інтернет-посереднику повідомлення за встановленою формою. Посередники вживають заходів щодо обмеження доступу до сумнівного контенту або видаляють його, щоб уникнути своєї відповідальності за сприяння порушенню. Власник такого контенту набуває право направити посереднику або правовласнику свої зустрічні заперечення, які ведуть до відновлення доступу до контенту, а спір передається на розгляд суду. Після дослідження всіх обставин справи вирішується доля спірного контенту, аж до блокування доступу до всього ресурсу, якщо він буде визнаний активно залученим у піратство. Це цілком логічний і досить простий порядок, що враховує права всіх задіяних осіб, одночасно мінімізуючи загрозу заподіяння шкоди чийсь інтересам.

Загалом у боротьбі з онлайн-піратством пропонується докладати зусиль одночасно в таких напрямках: освіта, технології, законодавство та співпраця гравців індустрії.

Освітніми: у 2015 р. у Британії буде запущено програму Voluntary Copyright Alert Programme (VCAP), яка має «навчати» користувачів, переконувати їх не відвідувати сайти з нелегальним контентом. Кампанія з підвищення культури користувача, спрямована на «нерепресивний» шлях боротьби з піратством через поступове підвищення відповідальності та законослухняності користувачів, буде реалізовуватися за рахунок регулярних розсилок на адреси електронної пошти користувачів нагадувань про неприпустимість порушення законодавства про авторське право. На навчання правильній поведінці робить ставку і Австралія: запущений сайт Digital Content Guide, на якому є список сайтів, де розташований контент легально. Серед творців сайту – галузеві асоціації та гравці ринку.

Технологічними: японські дослідники з Aizu University і американські з Deakin University розробили нові цифрові водяні знаки, які допоможуть вичистити Інтернет від нелегальної музики. За ними можна буде знайти людину, яка першою завантажила захищений авторським правом файл в Інтернет.

Регулятивними: Сінгапур дозволив правовласникам блокувати сайти, що системно порушують їх права. Перший у списку – ThePirateBay, яким незадоволені FIFA і ліцензіати чемпіонату світу з футболу. Американська ж кіноіндустрія тисне на Visa і MasterCard, щоб платіжні системи не проводили платежі на певні сайти. Швейцарія модернізує своє законодавство: якщо скачування або перегляд нелегального контенту не регулюється законодавством, то закачування такого контенту на сайт стає незаконним, також на порядку денному швейцарських законодавців – блокування відверто піратських сайтів.

І навіть нелінійними: користувачам піратських сайтів разом з попередженнями про порушення закону розіслали троянський вірус. Такий лист отримали 30 тис. користувачів.

У Франції, на основі закону під назвою Hadopi Law, спрямованого на боротьбу з інтернет-піратством, діє принцип «трьох попереджень». Перше попередження надходить користувачу інтернет-послуг на електронну пошту, друге – вважається офіційним повідомленням про порушення, у результаті третього попередження спеціальне агентство має право позбавити порушника доступу в Інтернет.

У Японії був прийнятий дуже радикальний закон, відповідно до норм якого за скачування нелегальних файлів з Інтернету передбачається штраф у розмірі близько 25 тис. дол., або ув'язнення терміном на два роки, у свою чергу, за завантаження піратського контенту зі свого комп'ютера в мережу Інтернет передбачена відповідальність у вигляді штрафу на суму близько 130 тис. дол., або позбавленням волі на строк до 10 років.

Один з найбільш лояльних стосовно користувачів Інтернету, але при цьому один з найзаплутаніших, антипіратський закон у Нідерландах. Так, завантаження фільмів, музики

чи книг у некомерційних цілях визнається домашнім копіюванням і залишається в рамках закону, проте за завантаження програмного забезпечення покладається покарання. Крім того, завантажувати піратські матеріали можна, а поширювати їх не можна – отже, всі торрент-трекери визнані незаконними, а їх користувачі можуть понести покарання.

Своє ставлення до інтернет-піратства висловили і представники духовенства. Так, турецьке управління у справах релігії (Діянет) опублікувало звернення до мусульман країни фетву (рішення щодо якогось питання, що виноситься муфтієм або іншим представником духовенства) про гріховність інтернет-піратства. Як повідомили турецькі релігійні діячі, порушення майнових прав у сучасному світі з розвитком інформаційних технологій стає дедалі поширенішим явищем. Завантаження в мережі піратського контенту не тільки порушує права його авторів, а й позбавляє їх заслуженої оплати за свою працю і мотивації до створення нових продуктів. За словами представників Діянет, важливість оплати чужої праці неодноразово підкреслював ще пророк Мухаммед, і інтернет-піратство в цьому світлі представляється неугодною для мусульман дією.

Питання про неприпустимість піратства порушувалося мусульманським духовенством не тільки на Сході, а й у західних країнах. Так, північноамериканський богослов, шейх А. Кутті у зверненні до віруючих зазначав, що інтернет-піратство в ісламі еквівалентно звичайній крадіжці.

Питання про те, чи не суперечить скачування піратського контенту християнським нормам моралі, практично одночасно з Діянет порушили користувачі католицького порталу Сгух.

Разом з тим кількість прихильників інтернет-піратів у світі стрімко зростає. У 2012 р. близько 200 тис. осіб по всій Європі взяли участь в акції протесту проти європейської угоди з боротьби з контрафактною продукцією (АСТА). Значні марші пройшли в Німеччині, Польщі, Словенії і Нідерландах. Демонстранти стверджували, що закон обмежує свободу слова в Інтернеті.

Крім того, у світі поширюється рух піратських партій. Перша Піратська партія була зареєстрована у 2006 р. у Швеції, а офіційно рух оформився у 2010 р. Рух постійно набирає популярність, і аналогічні партії є в багатьох країнах Європи й світу.

Треба зазначити, що рух піратських партій виступає не за можливість вільного скачування фільмів, музики чи комерційного програмного забезпечення. Головними цілями кампанії є: свобода і недоторканність приватного життя (як у рамках Інтернету, так і поза мережею), безперешкодне поширення вільної некомерційної інформації, реформа законодавства в галузі авторських прав і патентних угод. По всьому світу зареєстровані або ведуть активну діяльність 64 партії, членами яких є 600 тис. осіб. Щорічно проводяться «піратські» конференції, онлайн-з'їзди і онлайн-мітинги.

Таким чином, піратство – складне соціальне, психологічне й економічне явище. Примітивні правові механізми його регулювання свідомо збиткові, ідуть на користь комусь із учасників ринку і не відображають усіх потреб суспільства, різноманітних і мінливих. Українська влада прагне боротися з інтернет-піратством. Утім, методи, якими вона це робить, викликають багато запитань у суспільства й бізнесу.

Необхідність захисту авторських прав у мережі Інтернет є актуальною проблемою сьогодення і розв'язанням цієї проблеми може стати лише тісна співпраця власників авторських прав, державних органів та інтернет-користувачів, а також використання досвіду зарубіжних країн. Адже лише впорядковане законодавче регулювання, відповідальне ставлення автора до розповсюдження своїх творів та свідоме ставлення користувачів до авторських прав інших осіб можуть звести нанівець усі спроби порушення авторських прав у мережі Інтернет (*Статтю підготовлено з використанням інформації таких джерел: Українська Антипіратська Асоціація (<http://apo.kiev.ua/index.php>); Журнал «Інтелектуальна власність в Україні» (<http://www.intelvlas.com.ua>); Економічна правда (<http://www.epravda.com.ua>); сайм IT Expert*

(<http://itexpert.org.ua>); Урядовий портал (<http://www.kmu.gov.ua>); Український інститут промислової власності (<http://www.uipv.org>); Офіційний веб-портал Державної служби інтелектуальної власності України (<http://sips.gov.ua>); юридичний портал Pravotoday (<http://pravotoday.in.ua>); Вищий господарський суд України (<http://vgsu.arbitr.gov.ua>); сайт NEWSru.ua (<http://www.newsru.ua>); проект MediaSapiens (<http://osvita.mediasapiens.ua>); Патентно-правовая компанія «Инвента» (<http://www.inventa.ua>); Юридический блог компанії Jurimex «Взгляд юриста» (<http://jurblog.com.ua>); Спілька кабельного телебачення

України (<http://sktu.org/index.php/ua/>); проект BASIC GROUP (<http://basicgroup.ua>); Газета «Нова Година» (<http://ng.pl.ua>); MediaIndustry (<http://mediaindustry.com.ua/>); www.MusicUkraine.com (<http://musiclviv.org.ua>); «Український блог» (<http://ukrainianblog.info>); Forbes.ua (<http://forbes.ua>); Телекритика (<http://www.telekritika.ua>); NOVAГромада (<http://novagromada.com.ua>); Интеллектуальная собственность в Интернете (<http://lexdigital.ru>); TJournal (<http://tjournal.ru>); Mediasat – інформаційно-аналитический портал (<http://mediasat.info>); «proIT» (<http://www.proit.com.ua>); Watcher (<http://watcher.com.ua>).

А. Потіха, наук. співроб. СІАЗ НБУВ

Перспективи прийняття Трудового кодексу України

Верховна Рада України тривалий час намагається змінити трудове законодавство та прийняти новий Трудовий кодекс. Як відомо, попередній проект Трудового кодексу № 2902 було зареєстровано 22.04.2013 р. представниками попередньої влади – депутатами від Партії регіонів

О. Стояном і Я. Сухим. Цей проект викликав критику з боку громадськості та профспілок за ряд антисоціальних норм, які передбачали можливість проведення локауту, звільнення працівників за «розголошення комерційної таємниці», відмову робити щеплення, підміну колективного договору нормативними актами роботодавця тощо.

Після різкої критики та серії акцій протесту депутати зареєстрували у Верховній Раді доопрацьований проект від 27.08.2013 р., у якому вилучили норму про локаут, натомість замінивши її на статтю «заборона локауту», але залишили інші норми, які викликали невдоволення громадськості. Урешті-решт цей проект Трудового кодексу так і не було прийнято Верховною Радою VII скликання.

Проте, як зазначив голова Конфедерації вільних профспілок України

М. Волинець, нині діюча влада може повернутися до цього проекту. За його

словами, влада вирішила повернутися до проекту Трудового кодексу, який розробили й намагалися «протягнути люди з команди Януковича – В. Хара, О. Стоян та Я. Сухий». «Його зміст зводиться до того, що громадяни найманої праці можуть опинитися в рабстві. І не лише самі, а й їхні діти та онуки. Так, одна зі статей проекту передбачає, що роботодавець може звільнити працівника без його згоди. Так само може бути збільшено робочий тиждень. Але замість додаткової оплати працівник отримає додаткову відпустку. Якщо ж люди застрайкують, то, згідно з проектом Трудового кодексу, роботодавець матиме право звільнити всіх», – наголосив М. Волинець.

Він також розкритикував ще ряд положень цього документа. Натомість депутати від коаліції у Верховній Раді заперечують можливість розгляду проекту Трудового кодексу, запропонованого ще у 2013 р. Зокрема, як зазначив народний депутат О. Дроздик, нині на розгляді Комітету Верховної Ради з питань соціальної політики, зайнятості та пенсійного забезпечення немає жодного проекту Трудового кодексу. Утім, він переконаний, що чинне трудове законодавство застаріло: «Більша частина норм фактично регулює відносини, яких немає. Решта норм, я вважаю, потребує

доопрацювання та змін. Тож зміна трудового законодавства потрібна».

Разом з тим депутат пообіцяв, що в разі підготовки проекту Трудового кодексу в ньому обов'язково буде враховано пропозиції та зауваження профспілок.

Водночас народний депутат VI–VII скликань А. Павловський вважає, що взагалі не варто приймати новий Трудовий кодекс, а треба вдосконалити нині діюче трудове законодавство. Він закликав депутатів не піддаватися на маніпуляції, боцїмто чинний Трудовий кодекс дуже поганий, бо писався ще в радянські часи. З часу ринкових відносин до нього вносили понад

200 поправок. Є певна маніпуляція з боку роботодавців, які хочуть істотно обмежити не просто трудові права, а й фундаментальні права людини. «Тому треба обережно ставитися до таких речей. Думаю, якщо справді виникатимуть якісь сучасні проблеми, краще вносити доповнення та зміни до чинного законодавства. Це буде оптимальний, компромісний варіант. Адже прийняття нового Трудового кодексу сьогодні буде на користь лише однієї сторони», – переконаний А. Павловський.

Утім, урядовці все ж таки схиляються до необхідності розробки й ухвалення нового Трудового кодексу: уже оприлюднено два нові відповідні законопроекти – урядовий і законопроект, внесений на розгляд ВР

М. Папієвим, екс-міністром соціальної політики за часів прем'єрства

В. Януковича, а тепер депутата ВРУ від Опозиційного блоку.

Експерти, аналізуючи ці документи, вважають, що проект М. Папієва не має шансів на прийняття навіть за основу. Щодо урядового, то цей документ аналізується і, на думку експертів, до нього також багато зауважень.

Зокрема, експерт з трудового права Г. Сандул звертає увагу на деякі особливості працевлаштування і звільнення працівників. Він зазначає, що за ч. 3 ст. 184 Кодексу законів про працю України звільнення вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років (до шести років – ч. 6 ст. 179), одиноких матерів при наявності дитини віком до 14 років або

дитини-інваліда з ініціативи власника або уповноваженого ним органу не допускається, крім випадків повної ліквідації підприємства, установи, організації, коли допускається звільнення з обов'язковим працевлаштуванням. Обов'язкове працевлаштування зазначених жінок здійснюється також у випадках їх звільнення після закінчення строкового трудового договору. На період працевлаштування за ними зберігається середня заробітна плата, але не більше трьох місяців з дня закінчення строкового трудового договору.

Натомість норма ч. 1 ст. 183 проекту Трудового кодексу, що розширює перелік підстав для звільнення певних категорій працівників, зокрема вагітних жінок, у разі прийняття цього документа нестиме негативні наслідки для найманих працівників.

Крім того, як зазначає Г. Сандул, що стосується обов'язкового працевлаштування, то за ч. 2 ст. 183 проекту Трудового кодексу обов'язкове працевлаштування зазначених у ч. 1 цієї статті працівників здійснюється також у випадках їх звільнення після закінчення строкового трудового договору. На період працевлаштування за ними зберігається середня заробітна плата, але не більше трьох місяців з дня закінчення строкового трудового договору за рахунок роботодавця чи Фонду соціального страхування на випадок безробіття. «Роботодавець не несе такого обов'язку у разі відмови жінки від переведення на іншу роботу, що відповідно до законодавства про зайнятість визначається як підходяща, а також при звільненні в зв'язку з порушенням нею трудової дисципліни», – наголошує експерт.

За його словами, проект Трудового кодексу також містить ст. 165 під назвою «Додаткові підстави припинення трудових правовідносин з ініціативи роботодавця з підстави невиконання чи неналежного виконання працівником своїх трудових обов'язків, передбачені колективним договором». За нормою, пропонованою у ст. 165, зазначається, що, крім підстав, передбачених ст. 163, 164 цього Кодексу, колективним договором може бути передбачено можливість припинення трудових правовідносин з ініціативи роботодавця з підстави невиконання

чи неналежного виконання працівником своїх трудових обов'язків також у певних випадках. Тобто встановлюється, що колективний договір може містити додаткові підстави для звільнення працівників порівняно з нормами законодавства (ст. 163, 164 проекту Кодексу).

На думку експерта, подібні норми мають бути вдосконалені, щоб не допустити свавілля роботодавців. Адже за чинним законодавством колективний договір не може містити норми, що звужують обсяг прав найманих працівників порівняно з актами законодавства.

Експерт також звертає увагу на п. 1 ч. 1 ст. 165 проекту Трудового кодексу. Так, у колективному договорі як додаткову підставу для звільнення працівника може бути визначено умисні дії (бездіяльність) працівника, що призвели до розголошення комерційної або іншої таємниці, яка захищена законом і стала відомою йому у зв'язку з виконанням ним трудових обов'язків.

Аналогічна норма про звільнення працівника за розголошення «комерційної або іншої захищеної законом інформації, що стала відома працівникові, який підписав зобов'язання про її нерозголошення» містилася в проекті Трудового кодексу, який зареєстрували у Верховній Раді

VII скликання депутати від Партії регіонів О. Стоян і Я. Сухий.

На думку експерта, нормативне закріплення можливості звільнення найманого працівника за «розголошення комерційної таємниці» містить загрози немотивованих звільнень у разі прийняття Трудового кодексу.

Крім того, п. 5 ч. 1 ст. 165 проекту Трудового кодексу передбачено можливість звільнення найманого працівника з ініціативи роботодавця за організацію або участь працівника в незаконному страйку. Якщо за чинним законодавством можна кваліфікувати участь працівника у страйку, що було визнано незаконним, як порушення трудової дисципліни, за яке відповідно до ст. 147 КЗпП може бути накладено догану, а лише потім – звільнено за ч. 3 ст. 40 КЗпП, то запропонований проект Трудового кодексу встановлює пряму норму, за якою працівника можна одразу ж звільнити з роботи за участь у подібному страйку.

Деякі статті проекту Трудового кодексу також містять загрози для працівників положення. Зокрема, ст. 114 проекту Трудового кодексу, що має назву «Особливості трудових правовідносин, встановлених на строк до двох місяців», містить норми, небезпечні для працівників, що уклали трудовий договір на короткий проміжок часу. Частина 4 ст. 114 проекту Трудового кодексу, крім підстав, встановлених цим Кодексом і законами, трудовий договір, укладений строком до двох місяців, за ініціативою роботодавця може бути достроково розірваний у разі: а) припинення роботи на строк більше одного тижня з причин виробничого характеру; б) нез'явлення працівника на роботу протягом більше двох тижнів підряд, у тому числі внаслідок тимчасової непрацездатності.

У першому випадку найманий працівник може бути звільнений через обставини, що від нього жодним чином не залежать: через зупинку роботи більше ніж на тиждень з причин виробничого характеру. В іншому ж випадку працівник може бути звільнений, якщо він тимчасово втратив працездатність – захворів, перебуває на лікарняному та не може протягом двох тижнів відвідувати роботу.

Схожі на наведені вище норми містить також ст. 117 проекту Трудового кодексу, що регулює особливості припинення трудових правовідносин за трудовим договором про сезонну роботу тощо.

У свою чергу юрист Р. Белицький вважає, що новий Трудовий кодекс деякими положеннями навіть порушує Конституцію, права громадян і нагадує рабство. «Є такі зміни, які більше схожі на кріпосне право, ніж на нововведення. Приміром, роботодавець має право без згоди працівника віддати його в компанію до іншого роботодавця. Відмова працівника буде розцінена як звільнення», – повідомляє юрист. За його словами, також роботодавець може збільшити робочий день працівника, отримує право збирати будь-яку інформацію на співробітника, при цьому не вказано, з якою метою чи як вона використовуватиметься.

Щодо робочого дня, то вводиться можливість роботи вдома та гнучкий графік на

розсуд працівника протягом дня, при цьому за місяць він зобов'язаний відпрацювати норму з розрахунку 8 год у день. Усього робочий час за місяць не може перевищувати норми з розрахунку 8 год за один робочий день. «Поки що зміни до ТК дуже нечіткі і незрозумілі, але, виходячи з того, що відомо, слід сказати, що нововведення до Трудового кодексу порушують Конституцію України, права громадян та міжнародні конвенції організації праці», – підсумував експерт.

У цілому варто зазначити, що структурно Трудовий кодекс України складається з дев'яти книг, 43 розділів і містить 521 статтю. На відміну від поки що чинного Кодексу законів про працю України, у новому Трудовому кодексі детально регламентовано питання суміщення професій (посад), порядок визнання трудового договору недійсним, надомну, тимчасову, сезонну роботу, відсторонення від роботи, припинення трудових відносин у зв'язку зі смертю працівника, а також визначено такі поняття, як важкість і напруженість праці, роз'їзний характер праці, вахтовий метод, польові умови праці, чергування тощо. Крім того, у Трудовому кодексі є й ряд кардинальних новацій. Це, наприклад, новий вид відпустки – «заохочувальна відпустка, що надається за ініціативою роботодавця» (ст. 265) тощо.

Поки що невідомо, коли саме у 2015 р. Верховною Радою України буде схвалено Трудовий кодекс, але чинність він має набрати з 1 січня 2016 р. (саме ця дата міститься у п. 1 прикінцевих та перехідних положень проекту Трудового кодексу).

Щоправда, урядовий Трудовий кодекс оприлюднений лише для обговорення й не є остаточним варіантом для внесення на розгляд Верховної Ради, та й парламент вноситиме певні правки до цього Кодексу. Як зазначив міністр соціальної політики П. Розенко, кінцевий варіант нового Трудового кодексу України планується підготувати до лютого. «Трудового кодексу ще немає. Є безумовна база, від якої ми можемо відштовхнутися», – наголосив міністр.

Щодо остаточного ухвалення Трудового кодексу, то, за словами

П. Розенка, він має бути ухвалений до липня. Про це він заявив під час наради з фахівцями міністерства щодо реформування трудового законодавства. Міністр підкреслив, що питання прийняття нового Трудового кодексу дуже актуальне на сьогодні: «З одного боку, ми повинні кодифікувати чинне законодавство і систематизувати його. Необхідно відкрити нові можливості, у тому числі і для західних інвесторів. З іншого боку, ми повинні не допустити звуження і порушення соціальних прав працівників».

П. Розенко переконаний, що у Верховній Раді України є політичне розуміння необхідності прийняття Трудового кодексу. «Зобов'язання ухвалити Трудовий кодекс є в Коаліційній угоді та Програмі діяльності уряду. Тому ми маємо підтримку. Є всі можливості для швидкого руху у цьому напрямі. І цю можливість треба не згаяти», – зазначив П. Розенко.

За його словами, ухвалення в цілому Трудового кодексу до липня є реальним. «Звичайно, одразу Трудовий кодекс вступити в дію не зможе. Необхідний перехідний період. Потрібен час, щоб суспільство звикло до нових правил, для організації процесу на рівні підприємств. Для цього потрібно щонайменше півроку», – підкреслив міністр.

Під час наради міністр дав доручення проаналізувати законопроект Трудового кодексу, який уже зареєстрований у Верховній Раді України, та опрацювати узгодження положень з проектом Трудового кодексу, який розроблено в міністерстві. «Необхідно опрацювати це питання з Комітетом Верховної Ради України з питань соціальної політики, зайнятості та пенсійного забезпечення. Ми повинні вийти зі спільною позицією. Міністерство соціальної політики готове конструктивно працювати задля прийняття європейського Трудового кодексу», – наголосив П. Розенко.

Аналізуючи новий проект Трудового кодексу, міністр зазначив, що цей проект містить ряд норм, які концептуально по-новому визначають механізм правового регулювання трудових відносин між роботодавцем і працівником. Він дасть можливість розв'язати нагальні проблеми трудових відносин, що існували в

країні протягом десятків років. «Весь текст проекту пронизаний ідеєю раціоналізації трудового законодавства, а також спрямований на оптимальне збалансування захисної та виробничої функцій трудового права, за допомогою яких має забезпечуватися рівновага інтересів працівників і роботодавців», – зазначив П. Розенко.

На його думку, ухвалення Кодексу жодним чином не повинно обмежити ті права громадян, які ми маємо сьогодні. «Він має бути прийнятий в цілому лише після широкого громадського обговорення, наукової експертизи, врахування пропозицій профспілок та об'єднань роботодавців», – наголосив міністр.

Він акцентує увагу на вдосконаленні правового регулювання трудових відносин між роботодавцем і працівником. Зокрема, щоб не допустити порушень інтересів працівників при ліквідації юридичних осіб і створенні на базі їхнього майна нових юридичних осіб, уперше встановлено правила щодо правонаступництва в трудових відносинах.

На його думку, важливим є те, що трудовий договір встановлює механізм регулювання трудових відносин між конкретним роботодавцем і конкретним працівником. Це – обов'язкове укладення трудового договору між роботодавцем і працівником, причому в письмовій формі. «У ньому зазначатиметься місце роботи, початок роботи, функції, які виконуватиме працівник, оплата праці, режим роботи тощо (ст. 39–42 проекту). Уперше встановлюються правила щодо можливості завчасного укладення трудового договору, у тому числі й до звільнення з попередньої роботи (ст. 39 проекту)», – зазначив П. Розенко.

Водночас, за його словами, передбачено положення щодо захисту прав працівника в разі невиконання роботодавцем умови про надання роботи – трудові відносини визнаються такими, що виникли, і відшкодовується заробітна плата в розмірі тарифної ставки (окладу) до дня початку роботи. Запропоновано вилучити з трудового законодавства правові конструкції сезонного й тимчасового трудових договорів, оскільки вони є несприятливими для працівників і за яких при відсутності стабільності трудових

відносин (трудова відносина тривали короткий час) працівник у деяких випадках звільнявся за ініціативою роботодавця в спрощеному порядку. «Одночасно чітко визначені випадки, коли може укладатися строковий трудовий договір і працівнику надається право на розірвання строкового трудового договору за власним бажанням (ст. 69)», – наголосив міністр.

Він не погоджується з критикою щодо положень Трудового кодексу в частині звільнення працівників. Деякі експерти наголошують на можливому свавіллі роботодавців. Натомість П. Розенко запевняє, що проектом передбачені значні обмеження можливості звільнення працівника за ініціативою роботодавця з підстави невідповідності працівника займаній посаді або виконуваній роботі. Це можливо лише тоді, коли працівник відмовився від переведення на іншу роботу, яка відповідає стану його здоров'я та спеціальності (кваліфікації). Крім того, на роботодавця покладається обов'язок провести навчання працівника новій професії (ст. 105 проекту). Профспілковому органу надається право на звернення до суду в разі звільнення працівника всупереч позиціям цього органу (ст. 122 проекту).

Також, за словами міністра, уперше на рівні закону сформульовано загальні правила про робочий час (ст. 130 проекту). Нормою є п'ятиденний робочий тиждень з рівною тривалістю роботи (40 год щотижня) (ст. 136–139 проекту). Щодо вихідних днів. Можна визнати два види вихідних днів. Це – загальний вихідний день, або вихідний день працівника (відповідно до встановленого стабільного режиму роботи, графіка змінності, графіка виходу на роботу) (ст. 159 проекту).

Щодо гарантій при прийомі на роботу та звільненні вагітних жінок і жінок з маленькими дітьми, документ передбачає заборону відмовляти жінкам у прийнятті на роботу та знижувати їм заробітну плату з мотивів, пов'язаних з вагітністю або наявністю дітей віком до трьох років, а одиноким матерям за наявності дитини віком до 14 років або дитини-інваліда. При відмові в прийнятті на роботу цим категоріям жінок роботодавець зобов'язаний повідомляти причини відмови в письмовій

формі. Така відмова може бути оскаржена до суду. За нормами ст. 118 проекту забороняється звільнення вагітних жінок і жінок, які мають дітей віком до трьох років або дитину-інваліда, крім випадків ліквідації юридичної особи-роботодавця без правонаступництва, припинення фізичною особою функцій роботодавця.

П. Розенко наголосив, що також встановлюється заборона звільнення одиноких матерів, які мають дітей віком до 15 років, крім випадків, коли відбувається ліквідація юридичної особи без правонаступництва (або фізична особа припиняє функцію роботодавця), а також на підставі невиконання чи неналежного виконання ними своїх трудових обов'язків. Таким жінкам у випадках їх звільнення в разі ліквідації юридичної особи (припинення фізичною особою функцій роботодавця), а також у зв'язку із закінченням терміну трудового договору встановлюється підвищений розмір вихідної допомоги – у розмірі не менше тримісячної середньої заробітної плати.

Тому, на думку П. Розенка, критика на адресу проекту Трудового кодексу не завжди аргументована, але вона має право на існування і всі зауваження буде взято до уваги і вивчено при доопрацюванні документа.

Яким буде остаточний варіант Трудового кодексу, поки що невідомо, але законодавці

вимушені будуть реагувати на зауваження експертів, а тому ймовірні значні зміни до нинішнього урядового проекту (*Статтю написано з використанням інформації таких джерел: Небезпеки проекту Трудового кодексу-2014 // <http://avtonomia.net/2014/11/18/nebezpeki-proektu-trudovogo-kodeksu-2014>. – 2014. – 18.11; Парламент має схвалити Трудовий кодекс у 2015 році // <http://kadrhelp.com.ua/parlament-maie-shvaliti-trudoviy-kodeks-u-2015-roci>. – 2015. – 14.01; Новий Трудовий кодекс повинен сприяти залученню західних інвесторів та забезпечити захист соціальних прав працівників, – П. Розенко // http://www.kmi.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=247866155&cat_id=244277212. – 2015. – 13.01; Новий Трудовий кодекс має бути готовий у лютому – Розенко // <http://www.pravda.com.ua/news/2014/12/16/7052142>. – 2014. – 16.12; Ухвалення Верховною Радою в цілому нового Трудового кодексу до липня є реальним // <http://socportal.info/2015/01/13/novij-trudovij-kodeks-tozhut-uhvaliti-do-lipnya-rozenko.html>. – 2015. – 13.01; Новий Трудовий кодекс: працювати з 15 років – можна, фліртувати – ні // <http://www.slovoidilo.ua/news/6312/2014-12-12/razreshenie-rabotat-s-15-let-zapret-flirtovat-novyy-trudovoj-kodeks.html>. – 2014. – 12.12; Мінсоцполітики пропонує заборонити дискримінацію за ознакою сексуальної орієнтації у трудовій сфері // http://lgbt.org.ua/news/show_2326. – 2015. – 5.01).*

О. Кривецький, голов. ред. НЮБ НБУВ

«Зарплатна» реформа: проблеми дієвості

Наприкінці грудня минулого 2014 р. Президент України П. Порошенко підписав Закон №77-VIII «Про внесення змін у деякі законодавчі акти України щодо реформування загальнообов'язкового державного соціального страхування та легалізацію фонду оплати праці», яким передбачається об'єднання Фондів соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань та соціального страхування з тимчасової втрати працездатності, шляхом створення з 1 січня 2015 р. Фонду соціального страхування України. Таке об'єднання

має на меті підвищення ефективності управління у сфері соціального страхування, скорочення та оптимізації витрат на управління, спрощення обслуговування застрахованих осіб і роботодавців.

Цим Законом також передбачається зменшення розміру єдиного соціального внеску (ЄСВ) у 2,5 раза вже у 2015 р.

Згідно з Законом, з 1 січня 2015 р. якщо загальна база нарахування єдиного внеску за місяць, за який нараховується зарплата, у 2,5 раза або більше перевищує загальну середньомісячну базу нарахування ЄСВ

платника за 2014 р., то вона застосовується з коефіцієнтом 0,4. У разі, якщо ж це перевищення менше 2,5 разів, то замість коефіцієнта 0,4 застосовується коефіцієнт, який розраховується шляхом ділення загальної середньоарифметичної бази нарахування ЄСВ за 2014 р. на загальну базу нарахування ЄСВ за місяць, за який нараховується зарплата.

Прем'єр-міністр А. Яценюк зазначив, що в тому випадку, коли підприємство платить легально всю свою заробітну платню, воно сплачує ЄСВ на підставі діючої бази. «Якщо підприємство збільшує фонд оплати праці на 30 % у порівнянні з середньою оплатою праці у 2014 р., середній платіж за одну застраховану особу після застосування коефіцієнта складе не менше 700 грн і середня зарплата на підприємстві перевищить три мінімальні плати (3,654 тис. грн на місяць), а підприємство виконує всі умови з детенізації, тобто фактично збільшує розмір заробітної платні, тоді воно починає платити єдиний соціальний внесок з коефіцієнтом 0,4 у розмірі 16,4 %, а не 41 %, як було до сьогодні».

Разом з тим голова уряду зауважив, що зменшення ставки ЄСВ може спричинити ризик недоотримання відповідних доходів, «і ми можемо отримати діру в Пенсійному фонді, але сподіваємося, що український бізнес, який бажає полегшення умов ведення підприємництва, сприйме нашу спільну пропозицію і почне легалізовувати і виводити з тіні заробітні платні – через суттєве і радикальне зменшення єдиного соціального внеску». На його думку, цей безпрецедентний крок дасть змогу вивести з тіні заробітну платню. Водночас глава уряду уточнив, що таке радикальне зниження ЄСВ вимагає узгодження з міжнародними фінансовими партнерами України. «Якщо вони матимуть зауваження, то ця норма підлягає обов'язковому перегляду», – додав він.

Отже, для зниження розміру внеску держава висуває вимогу щодо значного підвищення фонду оплати праці, що для підприємств, які виплачують зарплату «в конвертах», здебільшого відбудеться автоматично при ліквідації тіньових виплат. Очікується, що

такі підприємства оберуть офіційну виплату зарплат і сплату ЄСВ до Пенсійного фонду і позбудуться витрат за переведення коштів у готівку. Разом з тим варто зазначити, що підприємства, які платили «білі» зарплати, навряд чи будуть готові підвищити заробітну платню працівникам до необхідного рівня за умов економічної кризи. Відтак вони не зможуть знизити ставки ЄСВ у 2015 р.

Утім, Законом передбачено, що з 1 січня 2016 р. при нарахуванні заробітної плати фізичним особам або доходів за цивільно-правовими договорами ставка єдиного внеску буде застосовуватися вже з коефіцієнтом 0,6 замість коефіцієнта 0,4, що фактично зменшить ставку ЄСВ приблизно в півтора раза. При цьому для застосування нового коефіцієнта платникові не потрібно буде дотримуватись умов, що встановлені для 2015 р., а отже, коефіцієнт зможуть застосувати всі роботодавці. Таким чином, якщо у 2014 р. роботодавець сплачував внесок за ставкою 37 %, то, при застосуванні коефіцієнта у 2016 р., він сплатить ЄСВ за ставкою 22,2 %. Бізнесу пропонують легалізувати виплату заробітних плат і при дотриманні умов платити ЄСВ у 2015 р. у середньому за ставкою 15 % замість 37 %, а з 2016 р. – за ставкою 22 %. Отже, роботодавці, які й раніше сплачували заробітні плати, офіційно скористаються зниженням ЄСВ лише з 1 січня 2016 р.

На думку деяких експертів, реформа уряду зі зменшення єдиного соціального внеску – це дискримінація щодо тих компаній, які легально виплачували зарплати своїм співробітникам. Таку думку, зокрема, висловив экс-глава Національного агентства з питань державної служби Д. Бродський. За його словами в основному серед відповідальних компаній, які багато років «по-білому» платять дуже невеличкі зарплати своїм співробітникам переважають «імпортні». Таким чином, на думку Д. Бродського, тепер такі компанії виявилися у менш вигідному становищі ніж ті, «хто одумався». «Думаю про те, що бути в цій країні чесним і відповідальним громадянином і бізнесменом ще довго буде не вигідно», – резюмував експерт.

Окрім зменшення розміру ЄСВ, законом підвищено розміри штрафів: за несплату або несвоєчасну сплату єдиного внеску – з 10 до 20 % своєчасно не сплачених сум, а за donарахування контролюючим органом або платником своєчасно ненарахованого ЄСВ – з 5 до 10 % за кожний повний або неповний звітний період, за який donараховано таку суму, але не більш ніж 50 % суми donарахованого єдиного внеску. Також введено штраф за неподання, несвоєчасне подання або подання не за встановленою формою звітності з ЄСВ. Відтепер за ці дії платник зобов'язаний буде сплатити штраф у розмірі 10 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян – 170 грн. За ті самі дії, учинені платником єдиного внеску, до якого протягом року вже було застосовано штраф за таке порушення, передбачено штраф у розмірі 60 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян – 1020 грн.

О. Коряк, податковий консультант департаменту податкових та юридичних послуг міжнародної аудиторської компанії «Мазар – Україна»: «Ідея знизити ЄСВ переслідує цілком корисну мету – ліквідувати зарплату в «конвертах» і наповнити Пенсійний фонд. Але при цьому існують ризики щодо недоотримання доходів державою внаслідок зниження ставок ЄСВ. Та, оскільки суми тіньових виплат значно перевищують офіційні, то можна очікувати, що навіть часткове виведення їх з тіні дасть необхідне наповнення Пенсійного фонду вже у 2015 р.»

Також у Законі передбачено зміни і до законодавства про оплату праці, адміністративного та кримінального законодавства, що сприятимуть легалізації заробітної плати та зайнятості, суть яких полягає у такому: працівника не може бути допущено до роботи без укладення трудового договору в письмовій формі та повідомлення Державної фіскальної служби про прийняття його на роботу. Зокрема, Законом України про легалізацію фонду оплати внесено зміни до ст. 265 КЗпП, яка відтепер передбачає для підприємців за кожного працівника без контракту сплатення штрафу, що, до речі, не звільняє від необхідності виправити порушення

– тобто зарахувати працівника офіційно або звільнити його. У разі виявлення допуску працівника до роботи без оформлення трудових відносин, оформлення працівника на неповний робочий час за фактичного виконання їм роботи повного робочого дня, виплати заробітної плати без нарахування та сплати єдиного внеску та податків, порушення термінів виплати заробітної плати більш ніж за один місяць, виплати не в повному обсязі, недотримання мінімальних державних гарантій в оплаті праці та порушення інших вимог трудового законодавства передбачається запровадження фінансових санкції для юридичних та фізичних осіб – підприємців у вигляді штрафу у розмірі від 1 до 30 мінімальних заробітних плат (36 540 грн). У даному разі буде прийнято рішення і про виплату працівникові заробітної плати не нижче середньої за відповідним видом економічної діяльності без урахування фактично виплаченої заробітної плати, а також про нарахування та сплату податку на доходи фізичних осіб та суми єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування за встановлений період роботи. А за допуск працівника-іноземця, або особи без громадянства, посадові особи підприємств, закладів і організацій незалежно від форми власності, що використовують найману працю, згідно зі змінами до ст. 41 Кодексу України про адміністративні порушення від 28 грудня 2014 р. обкладаються штрафом від п'ятисот до однієї тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (8500 – 17 тис. грн).

Крім того, у законі йдеться про запровадження штрафів для посадових осіб за фактичний допуск працівника до роботи без оформлення трудових відносин; за незаконне звільнення працівника з роботи з особистих мотивів чи у зв'язку з повідомленням ним про порушення вимог Закону України «Про засади запобігання і протидії корупції» іншою особою, а також інше грубе порушення законодавства про працю. За оцінкою Міністерства фінансів, прийняття документа сприятиме легалізації фонду заробітної плати в обсязі 11 млрд грн (2,2 % від фонду заробітної плати в економіці), що дасть змогу збільшити надходження до бюджету на 1,3

млрд грн та до фондів соціального страхування на 3,3 млрд грн. Крім того, об'єднання фондів сприятиме скороченню адміністративних видатків фондів на 600 млн грн.

Проте деякі експерти вважають, що штрафи за прийом на роботу без договору негативно позначаться на значній частині населення країни. Вони зазначають, що влада, не піклуючись про створення нових робочих місць, пішла на порушення мораторію на перевірки малого й середнього бізнесу. Фахівці не виключають масових акцій протесту, адже в тіні перебуває помітна частина української економіки. Певна частина громадян, втрачаючи сьогодні офіційну роботу, часто погоджуються на умови роботи в тіні, тобто без оформлення. Таким чином, передбачено небажані наслідки, якщо функцію з буде покладено на інспекцію праці та податкову службу.

На думку экс-міністра праці та соціальної політики М. Папієва, «новий закон тільки посилює поліцейську функцію держави, а подібні дії погіршать загальну ситуацію в економіці, адже раніше парламент продовжив мораторій на перевірки малого і середнього бізнесу». Нагадаємо, мораторій було введено на перехідний період для адаптації до змін, якими супроводжувалося запровадження нових правил спрощеного оподаткування, і діяв він протягом двох років. До того ж Прем'єр-міністр А. Яценюк зазначив: «Ще на півроку продовжено мораторій на всі види перевірок, які проводяться контролюючими органами України, крім Державної фіскальної служби та Державної фінансової інспекції».

Подібною думки дотримується й керівник аналітичного центру «Третій сектор» А. Золотарьов, який зазначає посилення ролі державної фіскальної служби: «Новому законопроекту можуть аплодувати податківці, адже він створюватиме для них кормову базу, і вони знайдуть способи шантажувати підприємців. Уже зараз у багатьох регіонах країни люди волають про свавілля Податкової». А з урахуванням політики Державної фіскальної служби, податкова, на думку А. Золотарьова, перетвориться на звичайний «каральний орган», що з дихаючого на ладан малого і середнього

бізнесу вичавлюватиме останні соки. «Нічого, крім хвилі свавілля, податківцям ця норма не принесе, і лише збільшить соціальну напругу», – вважає експерт. Він прогнозує подальший відхід економіки в тінь. За його словами, покарати можна буде лише того, хто прагне працювати чесно. Тому легальний бізнес буде знищуватися, і, аби вціліти, підприємцям доведеться йти у тінь.

Нагадаємо, що за оцінками голови державної фіскальної служби, обсяг тіньової економіки у 2013 р. в Україні становив 280 млрд грн. Дані за минулий рік поки що не було оприлюднено. Але експерти відзначають зростання тіньового сектора.

Президент українського аналітичного центру О. Охріменко у своєму блозі зазначив: «Чітко оцінити масштаби тіньової економіки у нас неможливо – на те вона й тіньова». За його даними, частка тіньової економіки становить в обігу готівки 35,6 % від ВВП, в електроенергетиці – близько 40 % та в торгівлі – більше 60 %, тобто можна вважати, що приблизно 50 % ВВП припадає на тіньову економіку. О. Охріменко вважає, що саме тіньовий сектор стримує населення від соціального бунту. «Масових акцій непокори в Україні ми не бачимо – значить, виручає тіньова економіка. При такому падінні рівня життя де-небудь у Греції вже б магазини трошили. А в Україні цього немає. Тіньова економіка поглинула частину людей, які втратили роботу, годує їх», – наголосив О. Охріменко.

Експерт Київського центру політичних досліджень і конфліктології А. Фінько зазначає, що боротьба з «тіньовими» робочими місцями почалася на тлі зростаючого безробіття, яке, за даними Держстату, становить 9,3 %. «Влада вживає заходів щодо легалізації ринку праці під диктовку зовнішніх сил, які виходять з припущення, що це можна зробити швидко та ефективно. Насправді за умов, коли половина ринку в тіні, такі закони не можуть дати швидкого ефекту, а заходи зі знищення тіньового бізнесу здатні викликати соціальний вибух», – зазначив він, не виключаючи можливості колапсу економіки. Сьогодні громадяни не дуже довіряють владі, тому тіньова економіка

служить своєрідним амортизатором від економічних потрясінь. А цей Закон, на його думку, вибиває з під їхніх ніг останню підпірку, і за такої політики неодмінно наростатиме відчуження між державою і громадянами, тому найближчим часом експерти не виключають подальшого зростання соціального напруження. Ключовим фактором при проведенні реформ є довіра громадян, а вона, на жаль, щодня тане. На руках у населення 90 млрд дол., які люди не поспішають нести до банків. За цих умов спроба влади посилити податковий прес може призвести до масових протестних акцій, бойкоту сплати податків. «Коли держава вважає, що нічого людям не винна, вони стають вільними від зобов'язань перед державою. – додає А. Фінько. – У такому разі влада не зможе всидіти на багнетях, придушуючи протести силою. Для цього потрібна соціальна база, яку держава подібними законопроектами тільки знищує, тому і ймовірність політичних катаклізмів дуже висока».

Таким чином, очевидно, що відповідальність за порушення Закону зросла, у той час як скористатися схемою зменшення ставки ЄСВ зможе невелика кількість підприємств. Отже, розмови про зменшення фіскального тиску тут

вести недоречно. Пропонованому механізму буде важко запрацювати на практиці і через те, що, за дефіциту вільних вакансій для шукачів роботи, умови диктує роботодавець. Тому, з метою працевлаштування люди часто густо погоджуються на них, навіть якщо вони порушують їхні права, позбавляючи себе конституційного захисту сьогодні й можливості отримання достойної пенсії в майбутньому.

Треба відзначити і проблему відсутності регуляторної бази, адже роз'яснення щодо методики нарахування ЄСВ досі не має у фіскальних служб на місцях.

Враховуючи все вищезазначене, можна говорити про те, що реформа, спрямована на детінізацію ринку праці та наповнення Пенсійного фонду, не дасть очікуваного ефекту, оскільки потребує реалізації ще ряду змін і, не в останню чергу, реформи пенсійної. Величезний дефіцит Пенсійного фонду може викликати негативну реакцію Міжнародного валютного фонду на зменшення ЄСВ, що підтверджують слова Прем'єр-міністра України стосовно революційності норм прийнятого Закону, які несуть певні ризики і можуть бути надалі переглянуті, якщо у наших кредиторів – міжнародних фінансових організацій виникнуть питання.

Т. Миськевич, власкор НЮБ НБУВ

Реформа середньої освіти в Україні. Концепція розвитку 12-річної загальноосвітньої школи

Україна встала на шлях реформ. Найближчим часом кардинальних змін мають зазнати сфери економіки, медицини, системи безпеки та оборони, адміністративний апарат країни та ін. Освітній простір, будучи стратегічним ресурсом конкурентоспроможності держави на міжнародній арені та важливим чинником поліпшення добробуту громадян, не стане винятком. Дискусії з приводу наявних проблем та майбутнього вітчизняної освіти тривають давно, проте досі ніяких якісних перетворень галузь так і не зазнала. Та стан і тенденції розвитку світової освіти вимагають від нашої держави негайної та динаміч-

ної трансформації вітчизняних освітніх стандартів.

Нині в Міністерстві освіти і науки України триває розробка закону «Про освіту». Згідно з Програмою діяльності уряду та Коаліційною угодою, цей документ має бути затверджено впродовж першого півріччя поточного року. Для законотворців робота над проектом стає своєрідним викликом, адже він регламентуватиме сферу діяльності майже 10 млн громадян. На початку листопада 2014 р. Міністерство освіти і науки України опублікувало на своєму сайті проект Концепції розвитку освіти України на період

2015–2025 років. Проект підготовлений Спеціальною стратегічною дорадчою групою «Освіта», до якої увійшли представники Коаліції неурядових організацій «За освітню реформу». Технічна й фінансова підтримка роботи забезпечується Міжнародним фондом «Відродження». Експерти групи співпрацюють із широким освітянським середовищем (Громадська рада МОН, громадянська платформа «Нова Країна») та галузевими експертними групами при інших міністерствах (група з децентралізації, група з електронного врядування тощо). Слід зазначити, що можливість активної участі громадянського суспільства в розробці такого документа передбачено в Україні вперше. Після громадських обговорень і внесення змін проект має бути схвалений міністерством з подальшим оприлюдненням дорожньої карти для освітян. Рамковий закон України «Про освіту» значною мірою буде стосуватися загальнообов'язкової середньої шкільної освіти, що розглядається як важливий базис для подальшого інноваційного розвитку Української держави та суспільства.

Голова Комітету Верховної Ради України з питань науки та освіти Л. Гриневич неодноразово констатувала, що традиційна українська школа сьогодні, нажаль, не дає учням нових компетентностей, яких вимагає сучасність, тому перед освітянами стоїть серйозне завдання оновлення мети та завдань загальної середньої освіти в Україні. При цьому очільниця наголошує на важливості збереження всіх досягнень української школи, її загальноосвітньої фундаментальної компоненти. І, враховуючи євроінтеграційні плани країни, орієнтування на західну модель освіти в цьому процесі буде цілком виправданим, адже воно забезпечить входження країни не тільки у європейський освітній простір, а й у науково-дослідний. Отже, розглянемо основні питання щодо реформування сфери загальної середньої освіти, прописані в Конценції та винесені на широке обговорення в суспільстві.

Одним з головних аспектів модернізації вітчизняної освіти стало подовження тривалості навчання в школі до 12 років, починаючи із шестилітнього віку. Нагадаємо,

що перша спроба впровадження 12-річного навчання в нашій країні виявилася невдалою: українські першокласники, які йшли до школи у 2000 р., мали б навчатися 12 років. Відповідно до реформи, тоді були затверджені навчальні програми та створені нові шкільні підручники. За результатами парламентських слухань у Верховній Раді України у 2010 р. реформу було скасовано – школа повернулася до 11-річного навчання. Тоді учні 11 класів понесли шалене навантаження, засвоюючи за рік програму, розраховану на два. Основними перешкодами для 12-річки стали, зокрема, неготовність шкіл до забезпечення профільного навчання, залишковий принцип фінансування освіти та низька ефективність використання коштів. Цього разу більшість освітян сприйняла запропоновану зміну тривалості шкільного навчання як загальноєвропейську норму, відтак дискусії торкнулися здебільшого самої структури 12-річної школи. Питання тривалості початкової, основної та старшої школи активно обговорювалися в експертних колах. Наразі лідерами за прихильністю стали структури «5+5+2» та «5+4+3». Першу модель назвали кращою більшість учасників інтернет-опитування, проведеного Інститутом педагогіки НАПН України. Зокрема, за структуру «5+5+2» висловилися 58 % респондентів, за «5+4+3» – 32 %, за «6+3+3» – 10 %. В опитуванні взяли участь 1163 особи віком від 40 до 60 років (60 %) та від 20 до 40 років (40 %). За місцевістю 75 % опитуваних представили міське населення, 25 % – сільське. Професійна діяльність респондентів – 90 % освітянська, 10 % – люди, які не пов'язані з цією галуззю. На думку ректора Київського університету ім. Бориса Грінченка В. Огнев'юка, варіант «5+5+2» можна розглядати, якщо все, що стосується загальної середньої освіти, завершиться на другій п'ятірці, а до двійки увійдуть лише профільність і професійність. Разом з тим значна кількість науковців і громадськості вважає доцільнішою другу схему 12-річного навчання. Так, президент НАПН України В. Кремень висловлює свою підтримку розробленій робочою групою моделі «5+4+3», зазначаючи, що саме вона дає можливість

зберегти професійно-технічну освіту. Дворічну професійну освіту при необхідності створення умов для отримання загальної повної освіти очільник НАПН України вважає неможливою. Про можливість задіяння саме такої структури організації навчального процесу повідомив на своєму Facebook заступник міністра освіти і науки П. Полянський. Зокрема, він оприлюднив схему структури освіти, що має бути впроваджена в Україні після ухвалення рамкового закону про освіту: дошкільна освіта триватиме до досягнення 6-річного віку, після чого дітей зараховуватимуть до шкіл. Планується, що в Україні буде впроваджено 12-річну школу, яка функціонуватиме за схемою «5+4+3». Відповідно, навчання в початковій школі триватиме п'ять років, для учнів від 6 до 11 років, та матиме однаковий базовий стандарт для всіх. З 6-го класу розпочинатиметься навчання в базовій школі, що триватиме чотири роки. У ній буде збільшуватися кількість предметів, а після завершення 9 класу всі учні проходять ЗНО. За результатами зовнішнього оцінювання випускники 9-х класів зможуть потрапити до старшої школи академічного спрямування (учні з кращими результатами ЗНО), яка буде готувати дітей до вступу у вищі навчальні заклади; до старшої школи професійного спрямування або до професійного коледжу. Старша школа професійного спрямування поряд з повною загальною середньою освітою має дати можливість отримати професійну кваліфікацію. У професійних ліцєях готуватимуть кваліфікованого робітника, а у професійних коледжах – молодшого бакалавра.

За таких умов, переконані фахівці, стане можливою зміна згубного для країни співвідношення осіб, які навчаються у ВНЗ та професійних ліцєях (в Україні ця пропорція становить 80 на 20 %). Водночас навчання у професійному ліцєї в жодному разі не буде перешкодою для здобуття вищої освіти в подальшому – основне наявність повної середньої освіти і відповідні результати при ЗНО.

Важливим пунктом проекту Концепції розвитку освіти України є п. 1.2.4., відповідно до якого планується забезпечити здобуття освіти

І ступеня за місцем проживання, адже наявна система організації навчання дітей молодшого шкільного віку в сільській місцевості себе не виправдовує: батьки та вчителі називають знущенням щоденні виїзди дітей до школи на відстань 5, а часом і 12 км. А враховуючи, що шкільні автобуси часто об'їжджають по кілька сіл, вихованці змушені прокидатись ще вдосвіта, щоб вчасно потрапити до навчального закладу. Дитині, що не виспалась, а подекуди ще й не встигла поснідати, на уроках не до навчання, хронічна втома провокує нервові розлади та інші недуги. Тож надзвичайна наболіла проблема збереження початкових шкіл на селі може знайти своє вирішення на законодавчому рівні.

Загалом проектом документа пропонується консолідувати мережі шкіл на основі розрахунку: початкова шестирічна школа функціонує за будь-якої кількості учнів, базова – не менше 100 учнів, старша – не менше 200 учнів. При цьому йдеться про гарантії функціонування школи за умови меншої кількості дітей, якщо не можливо забезпечити навчання дітей в іншій школі. Також авторами концепції порушується питання визнання в Україні неформальної освіти (тобто освіти поза звичайними інституціями), пропонується легалізувати сімейну та індивідуальну форми шкільної освіти, спростити та чітко регламентувати процедури навчання в екстернаті.

З огляду на те, що дедалі відчутнішим для всіх учасників навчального процесу стає зростання необхідних обсягів засвоєння інформації в школі та дедалі частіше лунають застереження психологів про негативні наслідки таких перевантажень, проект Концепції розвитку освіти передбачає розвантаження шкільних програм та навчальних планів. Водночас тривають обговорення і щодо зміни структури навчального року та тривалості літніх канікул. У цьому питанні Україна знов таки буде орієнтуватися на європейський досвід ¹.

¹ Довідково: в Італії літні канікули тривають 12–13 тижнів, у Португалії та Швеції – 12, у Фінляндії – 10–11, у Бельгії – 9, у Франції – 8,5, в Англії та Німеччині – 6 тижнів.

Розуміючи, що успіх будь-яких освітніх реформ значною мірою залежить, власне, від педагогічних кадрів, розробники проекту акцентували увагу на діяльності та належній підготовці шкільних вчителів. Адже саме їм належить відтворювати перезавантаження змісту освіти та впроваджувати сучасні системи виховання відповідальних громадян з патріотичним і гуманістичним світоглядом. Не минули, зрештою, і проблему фінансової мотивації професійної діяльності педагога, яку, безперечно, не вирішить ані структура освіти, ані її зміст. Суттєвою зміною стане відмова від поурочної оплати, перехід до оплати всіх видів навчально-виховної діяльності вчителя впродовж робочого дня. Також передбачається введення до заробітної плати вчителя чимало стимулюючих складових, наприклад, грошових надбавок за застосування прогресивних методик і технологій навчання, врахування результатів ЗНО учнів тощо ².

У напрямі оновлення стандартів освіти та поступового переходу до 12-річного терміну здобуття середньої освіти найближчим часом буде внесено зміни до Положення про проведення Державної підсумкової атестації у загальноосвітніх навчальних закладах, заплановане скасування формального рейтингове оцінювання їх діяльності. Концепція передбачає законодавче забезпечення укладання обов'язкового письмового трудового контракту з усіма вчителями за результатами незалежної сертифікації або атестації. До речі, і посада директора вже буде не «пожиттєвою». Раз на п'ять років його переобиратимуть.

У країні, як і раніше, гостро стоїть питання фінансування освіти. На превеликий жаль, при видатках з державного бюджету в межах 6–8 % від ВВП, про належне забезпечення функціонування галузі не йдеться. Маємо ситуацію, коли майже всі виділені кошти покривають лише заробітну плату, тож говорити про розвиток освіти за таких умов не випадає. Автори концепції пропонують змінити принцип фінансування

освітніх закладів: відомо, що усі попередні роки фінансування шкіл та дитячих садків здійснювали місцеві бюджети – відтепер усі школи будуть фінансовані зарахунок видатків державного бюджету. Цікаво, що дитячі навчальні заклади при цьому залишаються «на балансі» місцевих бюджетів. В основу функціонування системи загальної середньої освіти буде покладено затверджений стандарт вартості навчання одного учня в школі кожної ступені освіти, тобто працюватиме новий принцип фінансового механізму, коли «кошти йдуть за учнем». Перший заступник міністра освіти і науки України І. Совсун прогнозує, що тепер співпраця між центром та містами однозначно стане тіснішою, і ступінь відповідальності Міносвіти в цьому напрямі в умовах, коли катастрофічно скорочується фінансування державного апарату та кількість працівників міністерства, істотно збільшиться. Також І. Совсун зазначає, що в держбюджеті-2015 закладено фінансування забезпечення безкоштовними підручниками тільки пільгових категорій учнів. Разом з тим буде кардинально змінюватися процедура замовлення та придбання підручників у напрямі налагодження прозорих схем. Так, серед іншого, буде розірвано постійну зв'язку, що існувала між окремими авторами та видавництвами, – це був великий корупційний момент. Наразі ж триває робота над моделлю, як саме купуватимуться підручники, з огляду на те, що використовуються вони не один рік. Тож вартість підручників поки що обговорюється. У свою чергу начальник Івано-Франківського міського управління освіти Н. Микула виражає сподівання, що достатнє фінансування, нарешті, викоренить прояви корупції, що мають місце в українських школах. Ситуація, що склалася, ставить учителів та керівників у залежне становище від батьків учнів, які так чи інакше фінансово задіяні в облаштуванні закладів. Мабуть дійсно настав час припинити розглядати оцінки як товар, адже в такий спосіб ми втрачаємо сенс цінності знань. Чимало освітян покладають надію в цьому контексті на ЗНО, яке, серед іншого, створює справедливі умови при вступі до вищого

² Довідково: заробітна плата вчителя після закінчення магістерської програми становить 1474 грн на місяць.

навчального закладу. Хоча зазначимо, що в розвинутих країнах діє все ж інша система, за якої учень заздалегідь обирає ряд вузів та надсилає туди резюме разом зі своїми оцінками й творчими роботами. Документи розглядаються, і через пару місяців надходить відповідь з конкретними пропозиціями для претендента, щодо можливих для нього особисто умов навчання – безкоштовного, платного або, навіть, із стипендією). Звичайно, тестування існує, проте воно не зазнає такого ажіотажу, у порівнянні зі вступною кампанією наших вишів.

Розглядаючи ЗНО як реальний показник рейтингових, так і критеріальних оцінок стану функціонування освітньої системи, варто звернути увагу на те, за сім років свого існування ЗНО з його щорічними результатами не були предметом серйозного наукового аналізу й дослідження. Подібна робота проводилася хіба що на рівні окремих шкіл, органів управління освітою районного та міського рівнів. Між тим, аналіз динаміки якості середньої освіти з 2007 р. мав би бути першочерговою умовою при розробці шкільних реформ. Та, у будь-якому разі, навіть поверхнева оцінка результатів випускників загальноосвітніх навчальних закладів 2014 р. дає підстави для серйозних висновків: за даними ZN,UA³ з математики найбільша кількість абітурієнтів (6,97 %) змогла набрати за виконаний тест лише 7 балів із 56 можливих. Лише 47 абітурієнтів, склавши тест із математики, набрали 56 балів. А це – 0,03 % від кількості осіб (135 770), які склали цей тест. Не набагато кращою є ситуація з фізикою. Максимально можливу кількість тестових балів із цього предмета набрали лише 0,02 % абітурієнтів, а найбільше учасників оцінювання (8,28 %) отримали лише 10 балів з 56 можливих. Лише 7 учасників зовнішнього оцінювання з української мови та літератури отримали 107 максимально можливих балів за цей тест. А виконували

його майже 300 тис. учасників. Кожен 13-й абітурієнт замість короткої письмової роботи здав чистий бланк. Ще гірша ситуація з іноземними мовами. У відкритій частині тесту з англійської мови, виконуючи завдання «Напиши лист товаришу», 25 % учасників не змогли чи не схотіли написати жодного слова...

Що ж до критики вищевказаного проекту концепції, то перше, на що звернули увагу експерти – це непослідовність розробників, адже, незважаючи на те що обговорення питань загальної середньої освіти ще триває, реформаторський Закон «Про вищу освіту» вже прийнято⁴. Також опоненти вказують на невідповідність суті концепції вимогам епохи, закликаючи освітян до перегляду самого підходу до методів викладання в школах, адже нинішня схема навчання «завчи-розкажи» вже не є актуальною. Більше того, варто визнати, що в сучасному світі школа вже не є головним джерелом знань – часи змінились і знань поза межами школи вже набагато більше. Зокрема, на думку засновника приватного ліцея «Гранд», бізнесмена та письменника В. Співаковського, все, що передбачає нинішня модернізація, не виходить за межі вже існуючої системи освіти та виставляє на перший план її другорядні проблеми, зазначив він в інтерв'ю виданню Корреспондент.net. «Ми живемо в інформаційну епоху, та роботі з інформацією нас ніхто не навчає. В XXI столітті інформацію потрібно вміти знаходити, фільтрувати, аналізувати, розпізнавати, узагальнювати, конструювати та застосовувати. Вчителі в багатьох випадках безнадійно відстали від своїх учнів, які зараз набагато впевненіше користуватися усіма новими інформативно-комунікативними технологіями, порівняно зі старшим поколінням. І підвищенням заробітної плати тут не зарадиш. Вчитель не зможе просто так почати вчити краще навіть за більшу оплату. Педагогам потрібне

³ Час кричати SOS!»Дзеркало тижня. Україна» № 28, 15 серпня 2014 р.

⁴ Закон України «Про вищу освіту» набрав чинності 6 вересня 2014 р.

володіння сучасними технологіями та орієнтування не на ЗНО, а на якісно інші результати», – зазначає В. Співаковський. До прикладу, у Турції років п'ять тому була схожа проблема. Учителям підвищили платню з 200 до 600 дол. Закінчилося все тим, що до викладання кинулись чоловіки, витіснивши жінок. Гендерну проблему було вирішено, проте якість освіти не поліпшили.

З іншого боку, реформа все ж декларує і впровадження інноваційних технологій в організацію освітнього процесу та управління освітою, і запроваджує вивчення іноземних мов та комп'ютерної компетенції з початкової школи, і все це дійсно відповідає реаліям сьогодення. Та чи здатна на практиці пересічна українська школа забезпечити ефективне виконання подібних державних стандартів освіти? При тому, що в деяких регіонах катастрофічно бракує коштів на елементарне – освітлення та опалення, у шкільних закладах районів застаріле навчально-наочне приладдя. Держава щоразу виділяє мільярди гривень на нові реформи, проте ніхто ніколи не несе відповідальності за їх недієвість.

Очевидно, що будь-яка реформа насамперед повинна мати наукове й експериментальне обґрунтування, і важіль впливу політичних чинників на ініціювання її проведення визначальним бути не може.

Тим часом ряд фахівців підкреслює, що правило «довше вчишся – більше знаєш» спрацьовує далеко не завжди, а в економічно зруйнованій країні з невідповідними умовами для якісної освіти й погонів. Освітня система не ізольована від інших сфер життєдіяльності суспільства – економічної, соціальної, правової, культурної, технологічної тощо. Тож, мабуть, і зміни в освіті не можуть бути набагато швидшими, ніж зміни в цих сферах (*Матеріал підготовлено з використанням інформації таких джерел: Газета Верховної Ради «Голос України» (<http://www.golos.com.ua/>); Дзеркало тижня. Україна (<http://gazeta.dt.ua/>); Агенція новин Firtka.if.ua (<http://firtka.if.ua/>); Osvita.ua (<http://osvita.ua/>); Era Media (<http://eramedia.com.ua/>); FINANCE.UA (<http://news.finance.ua/>); Український кризовий медіа центр (<http://uacrisis.org/ua/>); Кореспондент (<http://korrespondent.net/>).*

С. Полтавець, ст. наук. співроб. НЮБ НБУВ,

А. Берггельський, мол.наук. співроб НЮБ НБУВ (інфографіка)

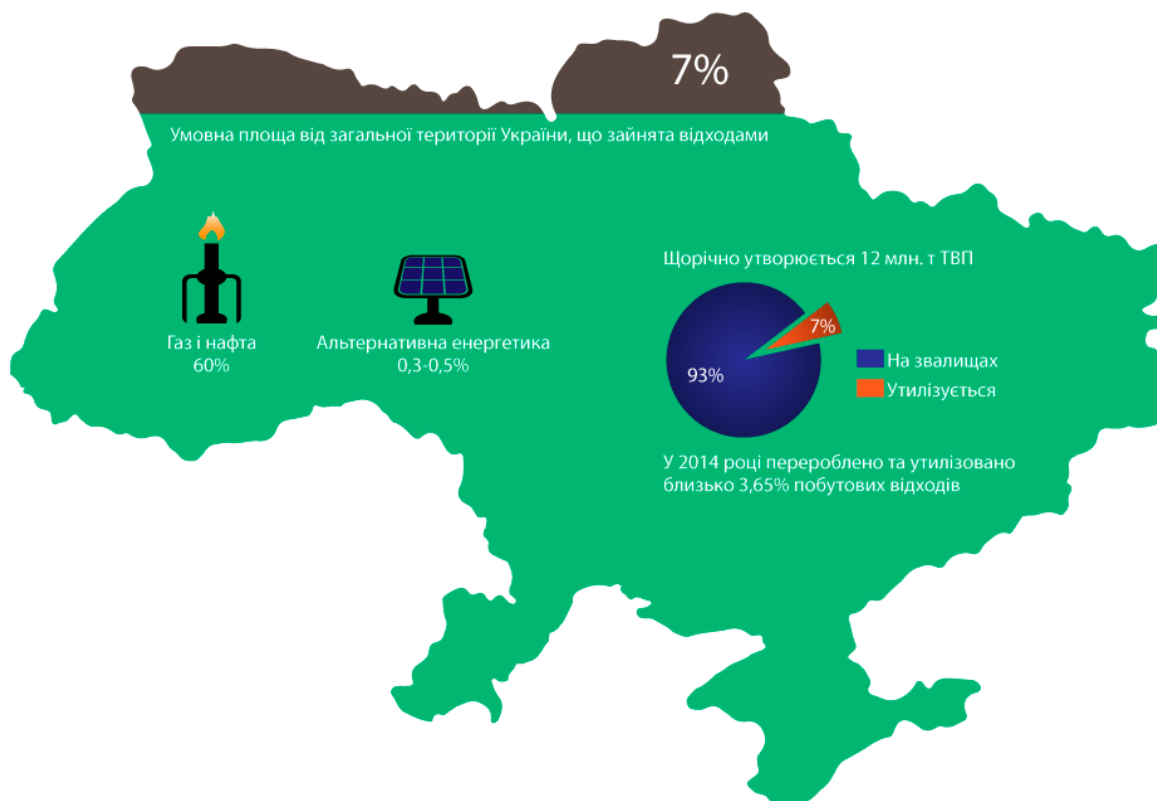
Проблеми утилізації відходів в Україні

Створення законів та їх подальше вдосконалення, як відомо, процес безкінечний. Особливо «дражливою» для суспільства залишається тема чистоти навколишнього середовища. На жаль, її актуальність в умовах проведення АТО дещо зменшилася, але в цілому екологія завжди була однією з виграшних тем, особливо під час проведення передвиборних перегонів. У цій царині вітчизняне законодавство послуговується багатьма законами та підзаконними актами. Водночас результативність імплементації законодавчої бази залишається не на найвищому рівні. Так, наприклад, на сайті Міністерства екології та природних ресурсів України

30 грудня 2014 р. було опубліковано результати аналізу ефективності виконання Закону України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 р.» № 2818-VI від 21.12.2010 р. З точки зору фахівців авторів звіту лише виконання першого завдання з дев'яти заявлених можна вважати успішним. Найголовнішою проблемою в цьому сенсі спеціалісти вважають низький рівень виконавської дисципліни в центральних органах державної влади, через що, власне, до КМУ не були вчасно подані проекти рішень та пропозиції щодо необхідних змін у законодавство. Черговою спробою змінити ситуацію на

краще стало внесення до парламенту проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері поводження з побутовими відходами» № 1742 від 14.01.2015 р. Головним завданням цього законопроекту є «демонополізація ринку послуг з перероблення та захоронення побутових відходів, делегування контрольних функцій органам місцевого самоврядування та забезпечення прозорості оплати послуг з поводження з побутовими відходами (шляхом виведення з квартирної плати)». Серед переваг цього законодавчого «ноу хау» його автори називають, зокрема, залучення інвестицій на впровадження новітніх технологій по створенню потужностей з переробки побутових відходів. Законотворці наводять чіткий перелік Законів України, до яких необхідно внести зміни. Таких законів у пояснювальній записці до законопроекту названо де'ять: «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про місцеві державні адміністрації», «Про житлово-комунальні послуги», «Про державне регулювання у сфері комунальних послуг», «Про відходи», «Про природні монополії», «Про здійснення державних закупівель», «Про державно-приватне партнерство» та Кодекс України про адміністративні правопорушення. Серед переваг та покращень, які наводяться в згаданій вище пояснювальній записці, парламентарі І. Куліченко та А. Романова (автори законопроекту) пропонують «виключення послуги з вивезення побутових відходів із складу послуг з утримання будинків і споруд та прибудинкової території», обґрунтовуючи, що така законодавча новація сприятиме належному наданню відповідних послуг та прозорості в їх оплаті громадянами. З нашої точки зору чи не найголовніша мета законопроекту полягає у внесенні змін до ст. 35-1 Закону України «Про відходи» з ціллю виведення послуг з вивезення та утилізації відходів з під дії норми Закону України «Про здійснення державних закупівель». Народні депутати це пояснюють так: «Подвійна процедура (додатково здійснення процедури торгів відповідно до Закону України «Про здійснення державних закупівель») призво-

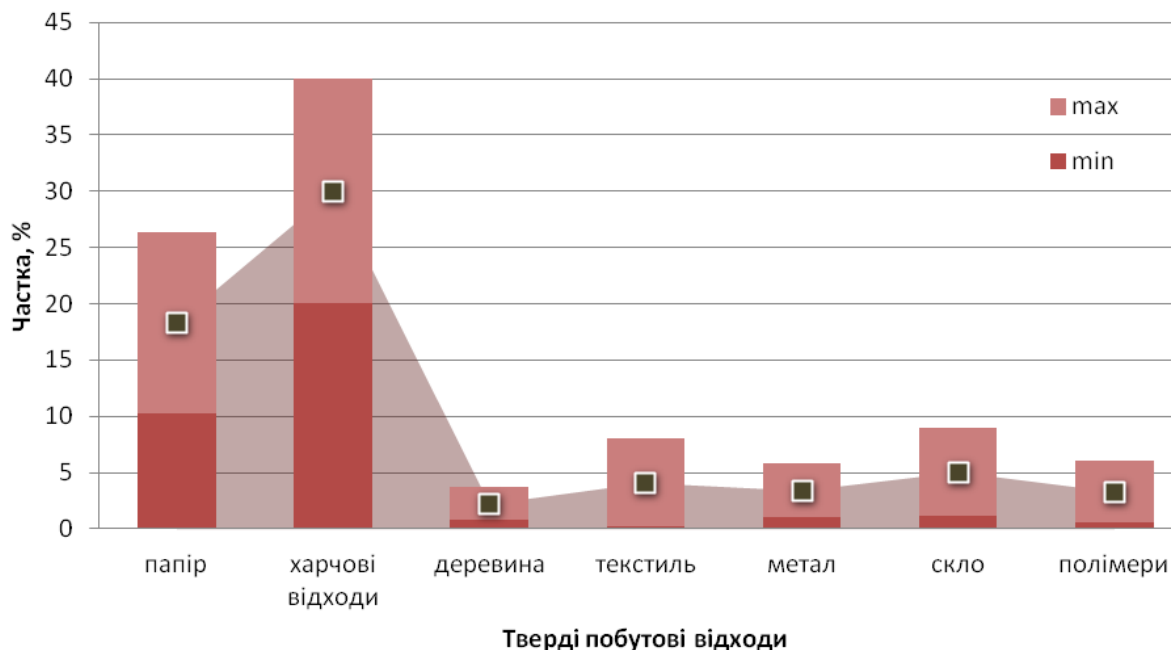
дить до додаткових фінансових витрат та потребує багато часу, що ускладнює надання послуг з вивезення побутових відходів». Крім того, автори законопроекту наголошують, що населення сільської місцевості та приватного сектору не укладають договорів на послуги з поводження з побутовими відходами. Тому пропонують внести зміни до «Кодексу України про адміністративні правопорушення» та передбачити відповідальність за не укладання договорів на послуги з поводження з побутовими відходами. На перший погляд здається, що запропоновані зміни дуже слушні та на часі. Водночас, якщо поглянути на ці законодавчі новації, то виникає стійке відчуття того, що й цього разу йдеться про: пошук нових джерел наповнення бюджету країни та переділ відповідного ринку надання послуг. Оскільки парламентарі вкотре переймаються «неврегульованістю щодо встановлення тарифів у сфері перероблення та захоронення побутових відходів». Разом з тим у пояснювальній записці ніде й словом не згадується відповідальність великих промислових підприємств, зокрема їх власників, за забруднення навколишнього середовища, натомість народні депутати переймаються проблемами «забезпечення збалансованості інтересів суб'єктів ринку та інтересів споживачів щодо надання їм послуг належної якості». Крім того, немає жодного слова про передовий досвід зарубіжних країн та доцільність його впровадження на наших теренах.

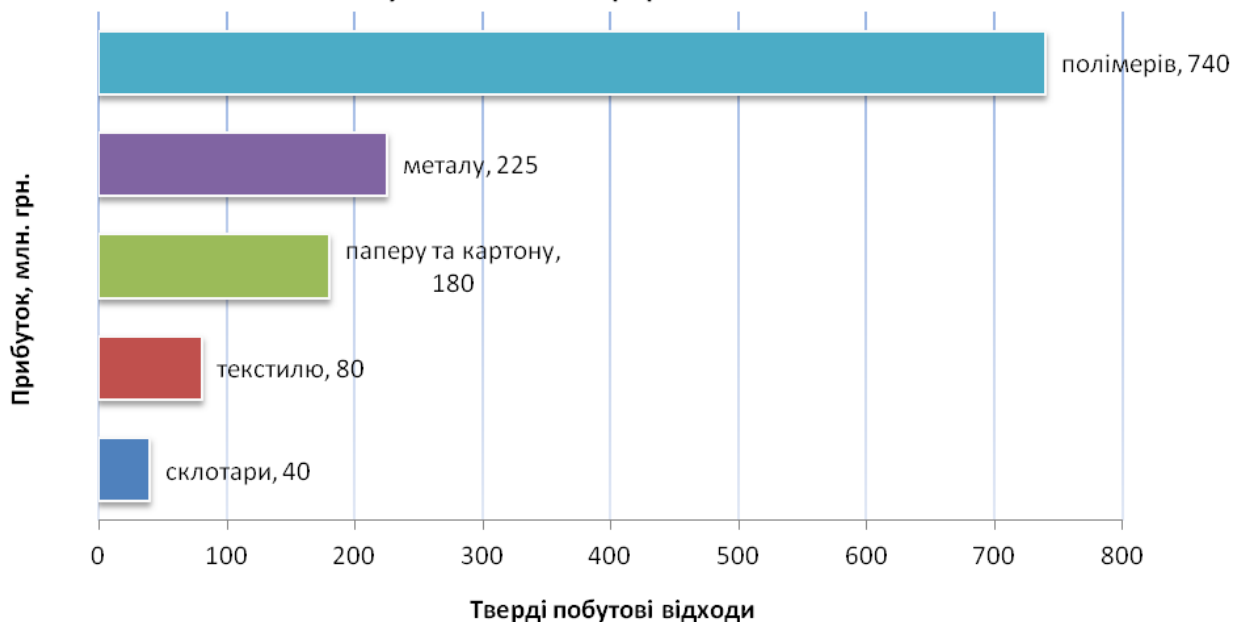
Разом з тим прикладів ефективного розв'язання проблеми побутових відходів у світовій практиці достатньо. У цьому сенсі ми перебуваємо в досить виграшному положенні, оскільки нам немає потреби віднаходити велосипед. Про наші «досягнення» в цій царині наприкінці минулого року повідомляла прес-служба Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства. За даними, оприлюдненими на сайті міністерства станом на 20.11.2014 р., лише у 503 населених пунктах України впроваджено роздільне збирання побутових відходів тобто в 1,7% від загальної кількості населених пунктів у державі. На полігонах працюють 21 сміттесортувальна лінії, у Києві – сміттеспалювальний завод, 3 сміттеспалювальних установи в Харківській області. У 2013 р. було перероблено та утилізовано близько 3,65% побутових відходів, із них 1,15% спалено і лише 2,5% – потрапило на заготівельні пункти вторинної сировини та сміттепереробні підприємства. Таким чином, на сміттєзвалища

потрапляє несортоване сміття, розпад якого, наприклад скла та пластику, сягає до 1000 років. За даними начальника Управління благоустрою та комунального обслуговування територій Мінрегіону М. Барінова, в Україні щороку утворюється близько 59 млн м куб побутових відходів або близько 13 млн т, які захоронюються на 6,7 тис. сміттєзвалищ і полігонів, з яких 2624 сміттєзвалищ не паспортизовані (39% від загальної кількості). Значна частка (37%) побутових відходів це відходи упаковки. Тверді побутові відходи (ТВП) на 41% складаються з паперу та картону; 17,9% – сміття; 8,1% – шкіра та деревина; 7,5% – харчові відходи; 8,7% – метали; 8,2% – скло; 8,6% – інше. Як бачимо, повторній переробці, хоча і в різних пропорціях, можуть піддаватися картон, папір, шкіра, гума, деревина, метали та скло, а харчові відходи можуть утилізуватися. Це «в ідеалі», а як насправді буде видно з матеріалу, поданого нижче.

Вміст цінної вторсировини у побутовому смітті для використання його у подальшій переробці за дослідженнями Кабінету Міністрів України

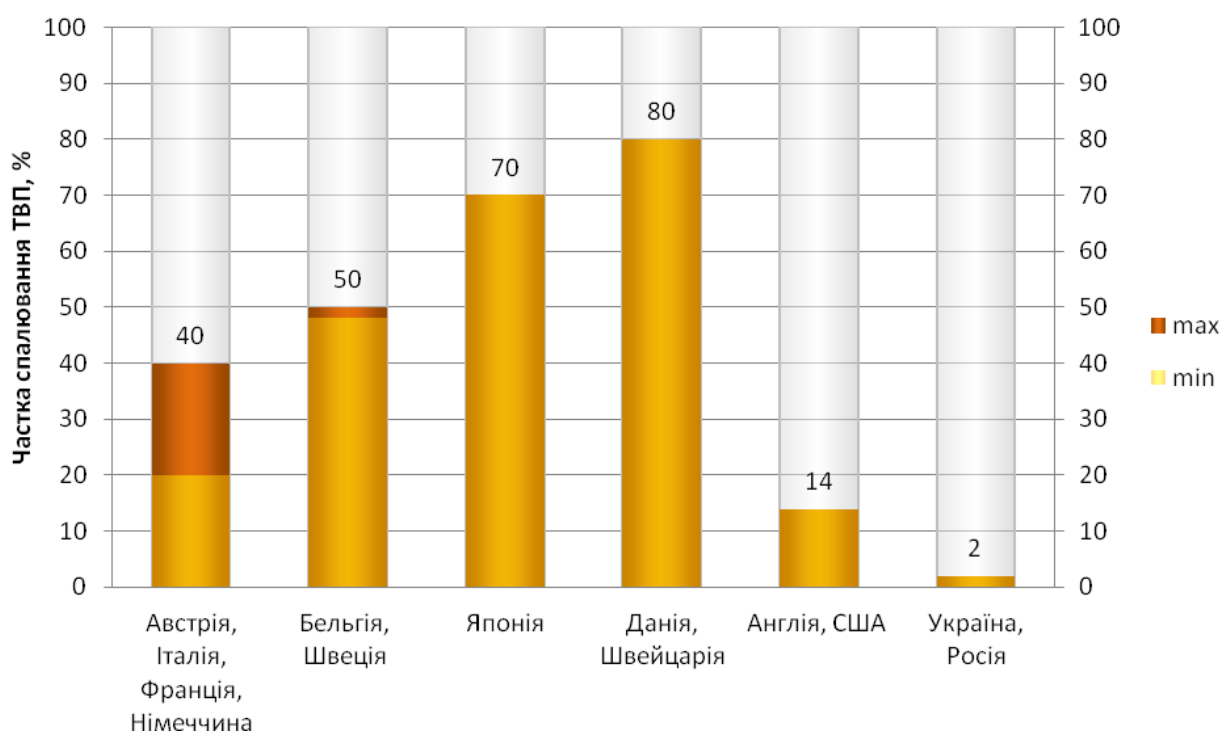
Економічний ефект 1300 млн. грн, який можна отримати від застосування сміттєпереробних комплексів

Сучасні технології дають можливість: складувати чи захоронити відходи так, щоб вони не впливали на навколишнє середовище, або в гіршому випадку, щоб цей негативний вплив був мінімальним; знищити ТПВ спаливши їх; очистити ТПВ від шкідливих домішок та утилізувати отримавши при цьому певні ресурси. Слід мати на увазі, що спалення, складування та захоронення ТПВ найбільш небезпечні та не найдосконаліші способи позбутися від них. Стічні води, які утворюються біля звалищ (фільтрат), забруднюють навколишні землі, ґрунтові води токсинами, такі ж токсичні речовини потрапляють у повітря у результаті гниття частини ТВП на сміттєзвалищах. Спалювання ТВП на сьогодні не найкращий спосіб утилізації та досить витратний. Фахівці вважають, що навіть найдосконаліший сміттєспалювальний завод забруднює повітря

різноманітними токсичними сполуками найнебезпечніші серед них діоксини. Крім того, до повітря та на поверхню фільтрів у процесі горіння сміття, яке не було відсортоване, потрапляють: хлор, фтор, цинк, ртуть, кадмій, бром. Наприклад, на Філіппінах законом заборонено спалювати ТПВ. У нас працює два сміттєспалювальні заводи в Києві та Дніпропетровську. Їх спільне досягнення переробка 6 % від усього обсягу вітчизняного об'єму ТПВ. Завод «Енергія» (Київ) спалює приблизно 200 тис. т. ТПВ у рік, але він не має необхідних очисних фільтрів, як результат 900 т. токсинів та інших шкідливих речовин потрапляють у повітря. У Дніпропетровську спалюється 140 тис. т. ТВП щороку, але залишки (продукти згоряння) від 60 до 70 тис. т. шкідливих речовин опиняються в землі та забруднюють довкілля.

Частка спалювання твердих побутових відходів у різних країнах світу

Хоча спалювання не найкращий спосіб позбутися відходів, проте слід визнати, дискусії довкола доцільності побудови сучасних сміттєспалювальних заводів в Україні тривають доволі давно. Переконаючи в гострій необхідності побудови таких підприємств, наводяться дані, відповідно до яких нові сміттєспалювальні заводи дадуть змогу переробити близько 3 млн т. ТВП та заощадити близько 790 млн куб. м природного газу. Для переконливості наводиться приклад Швеції, де приблизно кожен другий житловий будинок опалюється за рахунок спалювання сміття. Прихильники будівництва сміттєспалювальних заводів правда визнають, що для цього Швеція майже 50 років реформувала власну комунальну сферу. Ще одним важливим фактором залишається вартість будівництва подібного надсучасного заводу. Станом на лютий 2012 р. кошторис коливався в межах 100–500 млн. євро. Приблизний термін окупності мав становити вісім років. Утім, як часто буває в наших реаліях, для досягнення поставлених цілей треба було подолати декілька «але». Без надання «зеленого тарифу» реальний термін окупності подібного об'єкта становитиме 20 років, а отже, жоден інвестор не погодиться вкладати величезні кошти та чекати на окупність так довго. З іншого боку законодавство не стимулює місцеву владу саме спалювати ТПВ, оскільки, наприклад, у Києві вивезення сміття на полігон коштувало 100 грн/т, на нелегальне звалище 50 грн/т, а спалити – 127 грн/т (станом на лютий 2012 р.).

Крім того, треба гарантувати інвестору наявність споживача електричної чи теплової енергії виробленої в такий спосіб. Подібний завод для власних потреб витрачає на 20–30 % електроенергії більше, ніж звичайна ТЕЦ, якщо законодавчо не передбачити знижки на придбання електроенергії таким підприємством, або не підвищити тарифи на електроенергію до економічно обґрунтованих, то сміттєспалювальний завод буде збитковим. Треба також врахувати, що сам процес переробки та сортування сміття обходиться у рази дорожче, ніж його зберігання на полігонах. Таким чином різницю нинішніх тарифів та

тарифів на переробку відчує на своїй кишені кожен побутовий споживач. За оцінками фахівців, якщо буде враховано «зелений тариф», вивіз сміття подорожчає для споживачів у 1,5 раза при окупності 10 років, якщо ж «зелений тариф» не буде враховуватися, то вартість вивозу зросте в п'ять разів. Як бачимо, для подолання кожного «але» існує потреба в лобюванні певних змін до законодавства. З нашої точки зору найважливішим та найсуттєвішим за таких умов є врахування таких аспектів: по-перше, наскільки виваженим та економічно обґрунтованим буде зростання тарифів на транспортування, переробку та утилізацію ТПВ; по-друге, чи не перетвориться подібне лобювання потрібних законів на черговий спосіб отримати дохід та перерозподілити ринок, нехтуючи при цьому інтересами споживача – мова йде перш за все про звичайного пересічного українця; по-третє, чи готовий кожен українець психологічно, морально, культурно, урешті-решт, розділяти сміття на різновиди та кидати його в різні смітники, а не пхати в один, як він це робить зараз. Виникнення таких питань спонукає поглянути на досвід інших країн: «А як у них?».

Найважливішим законом у цій сфері в країнах ЄС є «Рамкова директива ЄС про відходи». Згідно з її нормами встановлюється певна ієрархічність відходів, правила їх збирання, переробки, планування та керування відходами, запроваджуються окремі дозволи та технічні регламенти для компаній, які займаються переробкою відходів. Рівень виробництва енергії на душу населення за рахунок спалювання ТПВ найвищий у Швеції, Данії та Норвегії. Щодо кількості сміттєспалювальних заводів: у США їх 168; у Канаді – 17; у Німеччині – 70; Італії – 49; Франції – 130; Англії, Швеції та Данії – по 31 у кожній; Швейцарії – 28. На сміттєспалювальних заводах Швеції використовується багатоступенева система очищення газів: від твердих частинок; від діоксину та фурану; від важких металів; від оксидів азоту; від оксидів сірки та азоту.

Не пасе задніх у цьому рейтингу й Швейцарія. Серед її досягнень перше місце в рейтингу журналу «Форбс» за 2009 р. серед найчистіших

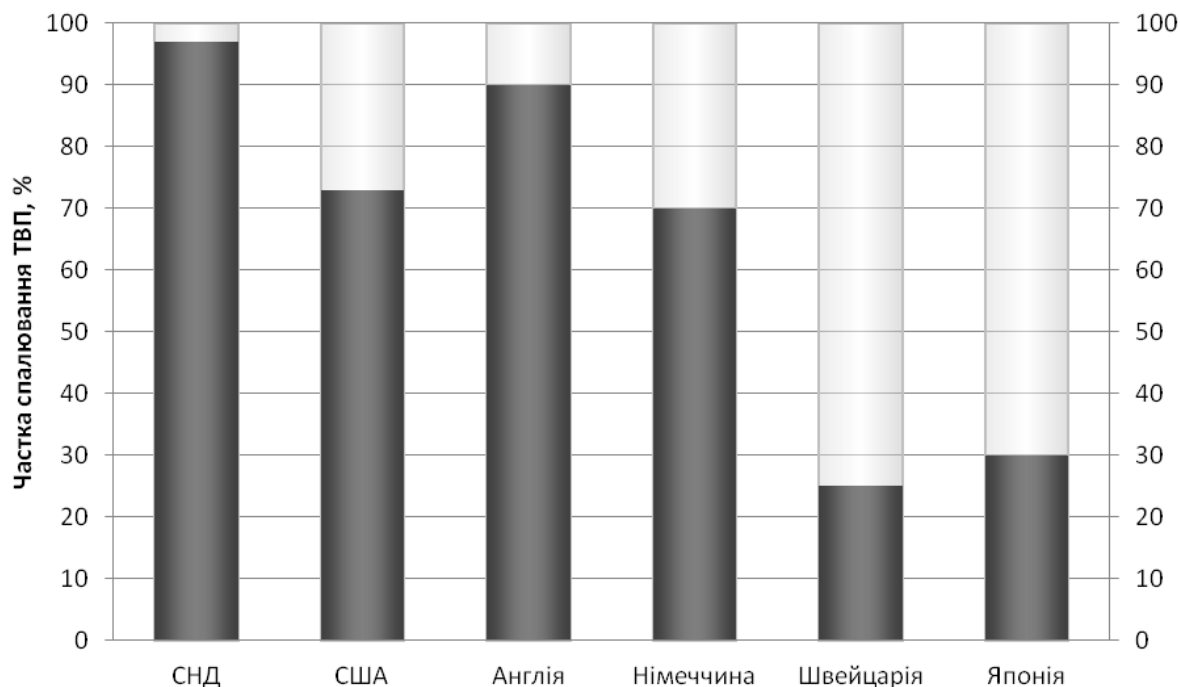
країн Європи. Гарантією таких здобутків стали потужне державне фінансування та небайдужість громадян. Підвалини цього успіху, до речі, закладалися ще в 70-х роках минулого століття, а тому нам розраховувати на швидкі результати не доводиться. У Швейцарії було запроваджено екологічний податок. Зрозуміло, що з огляду на державний устрій такий податок був диверсифікований. Хоча, враховуючи загальний рівень доходу швейцарців, його (податок) складно назвати великим – у перерахунку на гривні він становить суму, близьку до 35 грн на місяць. Тепер про згаданий вище рівень культури та громадянську свідомість. У цій країні окремо збирають: скло білого, зеленого, коричневого кольору; електроприлади та домашню техніку; бляшанки; будівельні відходи; мертвих тварин; рослинне масло. При цьому існує альтернатива: не хочеш займатися розділом сміття, придбай у фірми спеціальний пакет, у який можна скидати все до купи, але заплатиш за це окремо. У країні переробляється близько 80 % відходів. Місцеві бізнесмени розуміють, що відходи – це цінна сировина. Для прикладу, звичайна батарейка на третину складається з цинку, а в руді цей метал може становити від 1 до 20 % від загальної маси. Про дохідність цієї сфери свідчить також той факт, що швейцарці забирають певні види сміття з європейських країн для переробки і отримують таким чином значні кошти. Разом з тим слід пам'ятати, що згадана вище батарейка, перебуваючи на звалищі, забруднює 400 л води, або 20 кв. м ґрунту. У Швейцарії 25 % ТПВ вивозять на сміттєзвалища, для порівняння: у Великобританії – 90 %; у США – 73 %; у Німеччині – 70 %; у Японії – приблизно 30 %. Беручи до уваги той факт, що спалювання ТПВ несе серйозну загрозу екології, за кордоном поступово переходять до комплексної переробки відходів. Так, сміттєпереробний завод в м. Осака (Японія) може похизуватися продуктивністю 200 тис. т на рік. Японія переробляє 65 % макулатури, «в ідеалі» ця цифра може становити 73 %; скло утилізується на 83 %, а от пластик лише на 40 %. Для Японії утилізація та рециркулювання відходів становлять один із пріоритетів державної політики. Мабуть найголовнішою

причиною цьому є відсутність території для зберігання ТПВ у формі сміттєзвалищ.

У Великобританії є досвід, дещо схожий до практики швейцарських кантонів. Якщо громадянин країни не бажає розділяти сміття, він має сплатити за відповідний контейнер. Разом з тим той британець, який самостійно розділяє відходи, отримує контейнер безкоштовно та не сплачує за вивезення сміття.

Німеччина теж перебуває у десятці країн ЄС, які ефективно розв'язують проблеми ТПВ. Ще в 1990 р. у країні почав реалізовуватися проект «Зелена крапка». Лише протягом перших років у нього було вкладено 6 млрд марок, що дало можливість забезпечити збирання, транспортування, сортування та переробку сміття. Разом з тим проект сприяв створенню майже 20 тис. робочих місць та скоротив на 15 % кількість ТПВ. Як зазначає керівник федерального об'єднання вторинної сировини та утилізації Йорг Лахер, Німеччині не вистачає власної сировини, натомість велика її кількість залишається у відходах. Використовуючи таку сировину, ми стаємо незалежними від імпорту та зберігаємо великі кошти. У переробці відходів тільки в столиці Німеччини працює 500 різноманітних підприємств, а всього по країні їх нараховується близько 8 тис. Якщо раніше найголовнішим своїм завданням німці вважали утилізувати відходи, то нині на перший план виходить проблема керування ресурсами, ефективності сировини та новітніх технологій переробки сміття. У паперовій галузі частка вторинної переробки продукції доходить до 70 %. У Німеччині окремо збирають біовідходи, пластик, скло, електроприлади, вироби з деревини, папір. У Берліні школярі які збирають та здають шкільне сміття, отримують 50 % доходу від його переробки. До того ж кількість вторинних переробок для скла, пластику та металобрухту, за словами німецьких експертів, є практично необмеженою. Зі вторинної переробки скла в цій країні виробляють 90 % скляної тари. А компанія, яка займається неприбутковим сміттям, отримує гроші не від його переробки, а від громадян, які сплачують за його вивезення. До того ж станом на кінець 2014 р. у Німеччині з 300 полігонів для зберігання ТПВ працює лише половина, усі інші вже не функціонують та не використовуються.

Частка твердих відходів, що вивозять на звалища (полігони) у різних країнах світу

Разом з тим, за підрахунками французьких фахівців, 1 т відходів співмірна з 200 л дизельного пального.

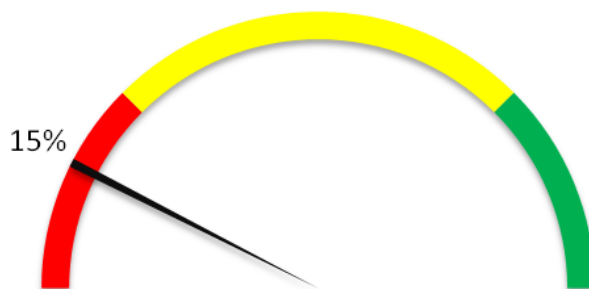
Законодавством Ірландії передбачено зобов'язання для всіх, хто задіяний в роздрібній торгівлі, забезпечити можливість покупцям повернути використані пакувальні матеріали. Тим, хто ухиляється від виконання цієї норми, загрожує штраф та навіть арешт. У Нідерландах громадяни за роздільне збирання ТПВ отримують знижку на комунальні послуги.

Ще одним економічно та екологічно вигідним для західних країн способом позбавитись ТПВ став їх експорт у Китай. За неофіційною статистикою до 80 % відходів з розвинутих країн вивозиться в Азію, при цьому лівова частка 90 % від них потрапляє в Китай. Важливим є те, що на китайській території

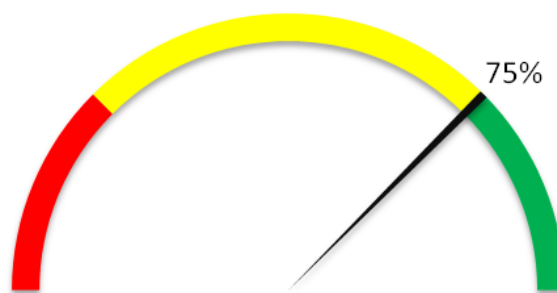
ТПВ переробляються на підприємствах, які обладнані жодними очисними чи фільтрами.

З вітчизняного досвіду поводження з ТПВ окрім негативу, на щастя є й позитивні приклади. Так у м. Буча Київської області функціонує спеціалізоване екологічне підприємство з утилізації та переробки сміття МПП «Рада». Це підприємство забезпечує утилізацію 40 % відходів м. Буча. У місті використовують різнокольорові контейнери для сміття: блакитні для паперу, зелені для скла, жовті для пластику. Лише харчові відходи, які становлять 20 % від загального обсягу сміття, не переробляють у Бучі, все інше – полімери, склобій, макулатура – сортується та піддається переробці. З цих матеріалів виготовляють кришки для люків, ековату, решітки зливу приймальників та ін.

Загальна кількість корисних ресурсів, що можна вилучити без роздільного збирання ТВП

Загальна кількість корисних ресурсів, що можна вилучити при роздільному збиранні ТВП

Отже, загальний висновок з вищевикладеного такий: найоптимальнішим та найбезпечнішим способом поводження з ТПВ є рециклінг (тобто повторна переробка). Наскільки швидко на цю стежку стане Україна, нині спрогнозувати досить складно, але й доля Китаю як світового звалища видається нам не кращою з можливих альтернатив (*Матеріал підготовлено з використанням інформації таких джерел: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=247763848&cat_id=244277212, <http://www.ecovillage.in.ua/index.php/waste.html>, <http://jkg-portal.com.ua/ua/publication/one/jak-spaliti-smttja-po-jevropejski>, <http://narodna.org.ua/news/2012/1/5/15098>, <http://studway.com.ua/swiss-experience>, [*\[vdkhodi-40808, http://www.biowatt.com.ua/analitika/pererobka-vidhodiv-v-rozvinenih-krayinah-svitu\]\(http://www.biowatt.com.ua/analitika/pererobka-vidhodiv-v-rozvinenih-krayinah-svitu\), \[http://eco-invest.org.ua/ua/smi_about/eco-invest.htm#.VMIV6aK8CSk\]\(http://eco-invest.org.ua/ua/smi_about/eco-invest.htm#.VMIV6aK8CSk\), <http://www.gk-press.if.ua/index.php?q=node/5224>, <http://politiko.ua/blogpost54028>, <http://www.radiosvoboda.org/content/article/24471824.html>, <https://sites.google.com/site/smittausvititaukraiени/home>, <http://dem-alliance.org/blogs/Komfortnii-prostir-tvogomista-Dosvid-Trira-424.html>, <http://zvr.com.ua/ua/article/article01>, <http://bio.ukrbio.com.ua/articles/6429>, <http://ecoclubua.com/2015/01/eksperty-otsinyly-efektyvnist-ekopolityky>, <http://www.auc.org.ua/news/dosvid-zaluchennya-biznesu-do-nadannya-komunalnikh-poslug-vivchali-predstavniki-mist-u-buchi>\).*](http://jkg-portal.com.ua/ua/publication/one/pobutov-</i></p>
</div>
<div data-bbox=)*

У ЦЕНТРИ СУСПІЛЬНОЇ УВАГИ

Крим у фокусі ЗМІ

Підготовка і виконання проекту:

А. Берегельський, мол.наук. співроб НЮБ НБУВ

Рубрика представляє візуалізацію результатів контент-аналізу повідомлень українських та зарубіжних електронних ЗМІ, що висвітлювали реалії життя Кримського півострова за січень 2015 р. Кількісно-змістовний аналіз електронних матеріалів дає змогу виявити за співвідношенням повідомлень найбільш обговорювані проблеми, динаміку висвітлення визначених тем та згадування політичних осіб у контексті кримської проблематики протягом місяця та специфіку висвітлення основних тем суспільно-політичного життя в публікаціях, що умовно розділені на «проукраїнські» та «проросійські».

Найбільш актуальну тематику минулого місяця висвітлюють ключові слова, характерні як для проукраїнських, так і проросійських публікацій:

- Боротьба з тероризмом (теракт у Парижі, причетність до них РФ, державний тероризм, тема «розколу Європи»);
- Неоімперська політика Кремля (амбіції, повернення «російських» земель, необхідність російської ідеї, християнізація мусульман, перейменування Криму);
- Війна на Сході України (загроза широкомасштабної війни, обстріл Маріуполя, Мінські домовленості, терористичні організації, самопроголошені республіки);
- Критика політики РФ у Криму Туреччиною;
- Повсякденне життя Криму в умовах окупації;
- Права кримських татар (дискримінація, ігнорування прав кримських татар, перешкоджання самовираженню, кримські татари як розмінна монета для РФ, інспірування лояльності кримських татар до РФ);

- Земельне питання в Криму (самозахоплення земель);

- Етнополітичні ризики в Криму (міжнаціональний конфлікт, міграційна політика, міжрелігійні відносини, антиросійська пропаганда);

Наступа група – ключові слова, що характеризують публікації проукраїнських засобів масової комунікації:

- Українські перспективи Криму (статус Криму, стратегія повернення, підтримка Заходом України, крах Росії, право кримських татар на самовизначення, статус кримських татар, необхідність ізоляції Криму, розчарування кримчан, можливість повернення Криму без Севастополя, проукраїнська меншість/проросійська більшість, національно-територіальна автономія в Криму, проукраїнський Крим);

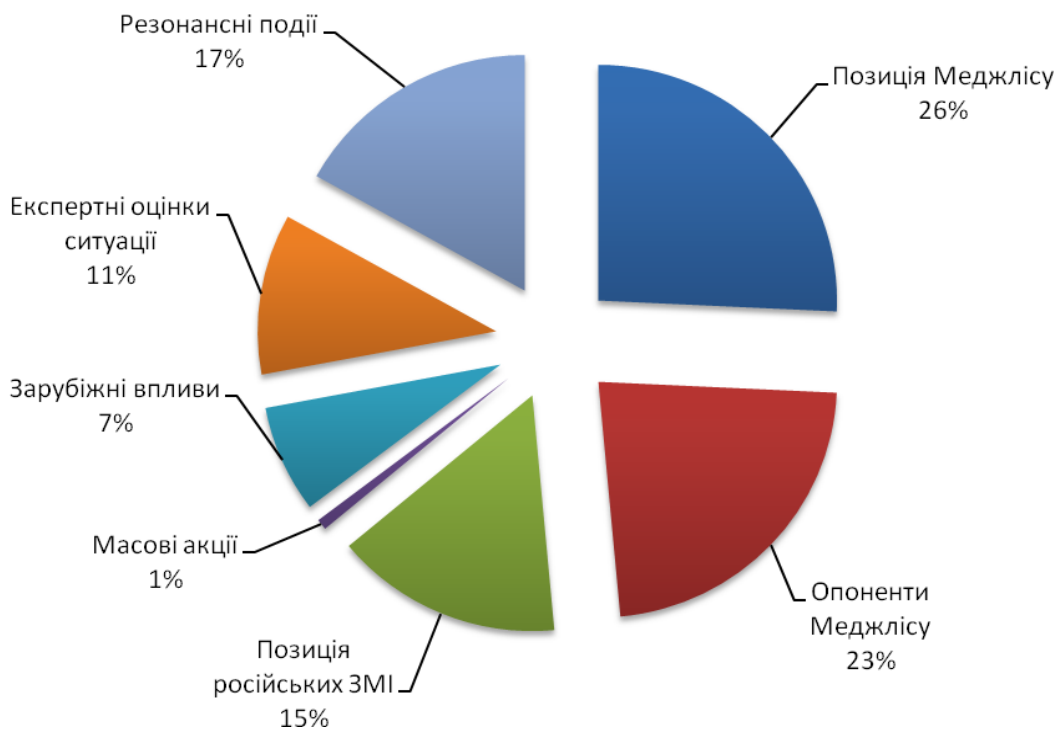
- Тиск на меджиліс (спроби ліквідації, розкол кримськотатарської спільноти, створення альтернативних проросійських інститутів, стратегія знищення меджилісу, «чеченський сценарій» щодо кримських татар);

- Репресії щодо кримських татар (переслідування кримських татар, тиск, залякування, «кримська самооборона», каральна діяльність ФСБ, розмови про можливість депортації, смерті і зникнення кримських активістів, «антиросійська пропаганда»);

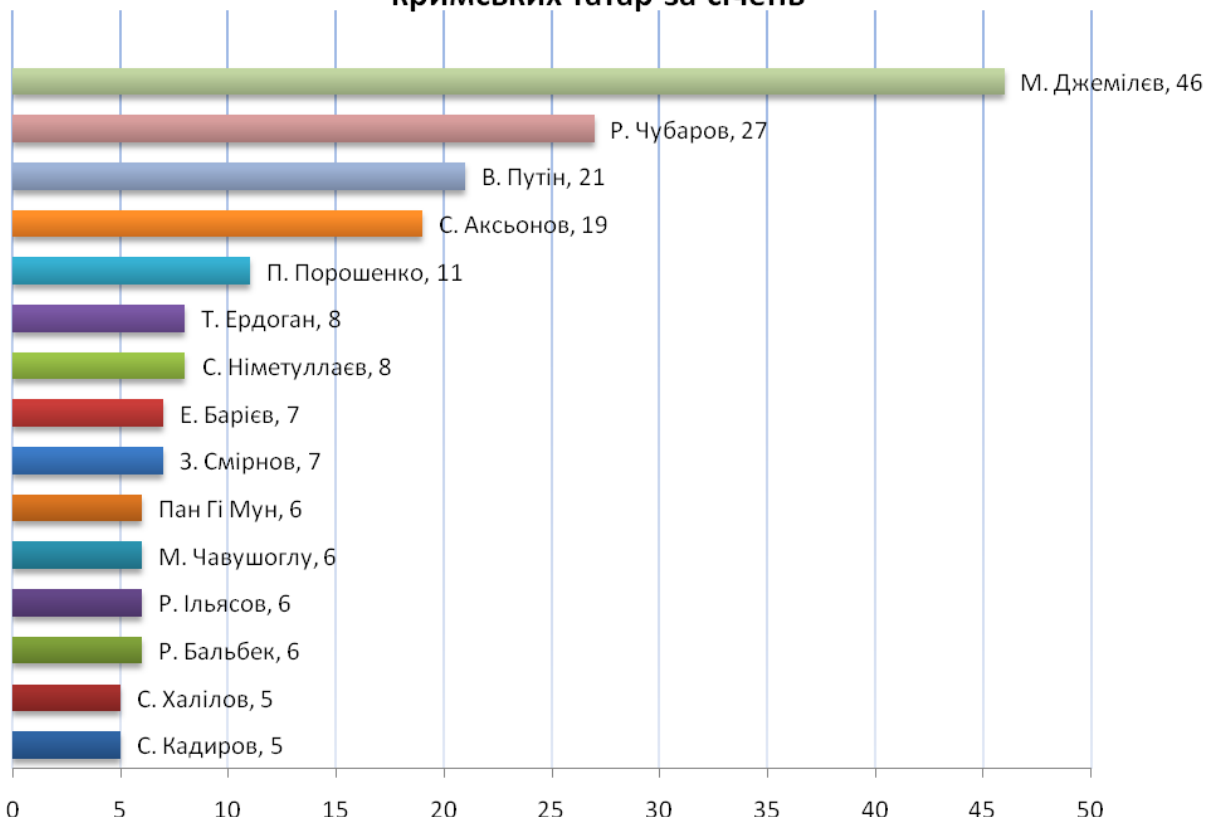
- Порушення прав людини та політичні репресії в Криму (захист прав людини в Криму, злочин проти людяності, делегація ООН у Криму, свобода слова/ тиск на ЗМІ, порушення прав кримських татар та українців, переслідування інакомислячих, виправдання злочинів тоталітаризму);

- Підтримка кримських татар Україною (інтеграція в українське суспільство, діаспора кримськотатарського народу, можливість національної автономії в Херсонській області, робота з переселенцями, «Крим SOS», підтримка меджлісу);
 - Політика України щодо окупованого Криму (Держбюджет 2015, ігнорування/недостатнє врахування інтересів Криму, «криміофобія» в Україні, транспортна блокада та інші неоднозначні рішення);
 - Крим у статусі окупованої території (анексія, окупація, порушення міждержавних домовленостей, цілісність України, окупаційна адміністрація);
 - РФ у військовому конфлікті в Україні (війна Росії з Україною, війна на Сході України, «Коридор» до Криму).
- Публікації проросійських засобів масової комунікації характеризуються такими ключовими словами:
- Плани України щодо Криму (втрата Криму, спекуляція на темі кримських татар, неукраїнський Крим);
 - Подвійні стандарти Заходу (ілюзії Заходу щодо України, крах України, хворе суспільство України, американська гегемонія);
 - Єдність народів Криму (консолідація народів Криму, толерантність та терпимість, дружба народів Криму та Росії);
 - Крим з Росією (народи Криму разом з президентом РФ);
 - Російський погляд на інтеграцію Криму в РФ (кримська державність, законодавство, інтеграція кримчан в РФ);
 - Реабілітація жертв політичних репресій (кримські татари під захистом РФ, реабілітація репресованих народів, соціальний захист депортованих народів);
 - Лояльність кримських татар до РФ (діалог кримських татар з владою Криму, успіхи російської влади, кримські татари у владних структурах Криму);
 - «Къырым бирлиги» (Консолідація кримськотатарського народу, суспільна палата Криму);
 - Кримські татари як загроза РФ (Меджиліс і екстремісти, нелегальні організації);
 - Проблема екстремізму та тероризму (екстремізм, нелегальні організації, «рука Заходу» в Криму, можливість терактів в Криму, боротьба з тероризмом, екстремістська література, заборонені ресурси, бібліотеки в Криму, обшуки ФСБ, терористичні організації);
 - Призов кримських татар до армії РФ;
 - Некомпетентність нової влади Криму (діалог влади Криму з кримськими татарами).

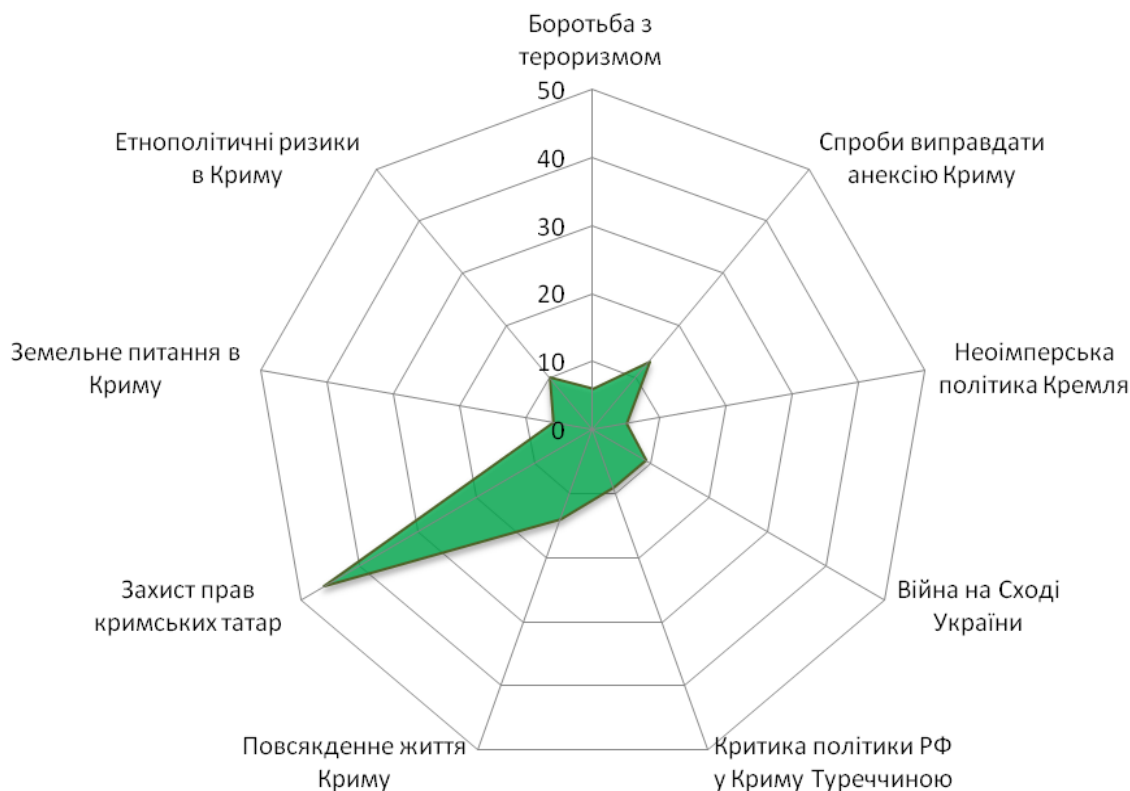
Співвідношення кількості публікацій з теми за січень

Найбільш згадувані персоналії в публікаціях щодо кримських татар за січень

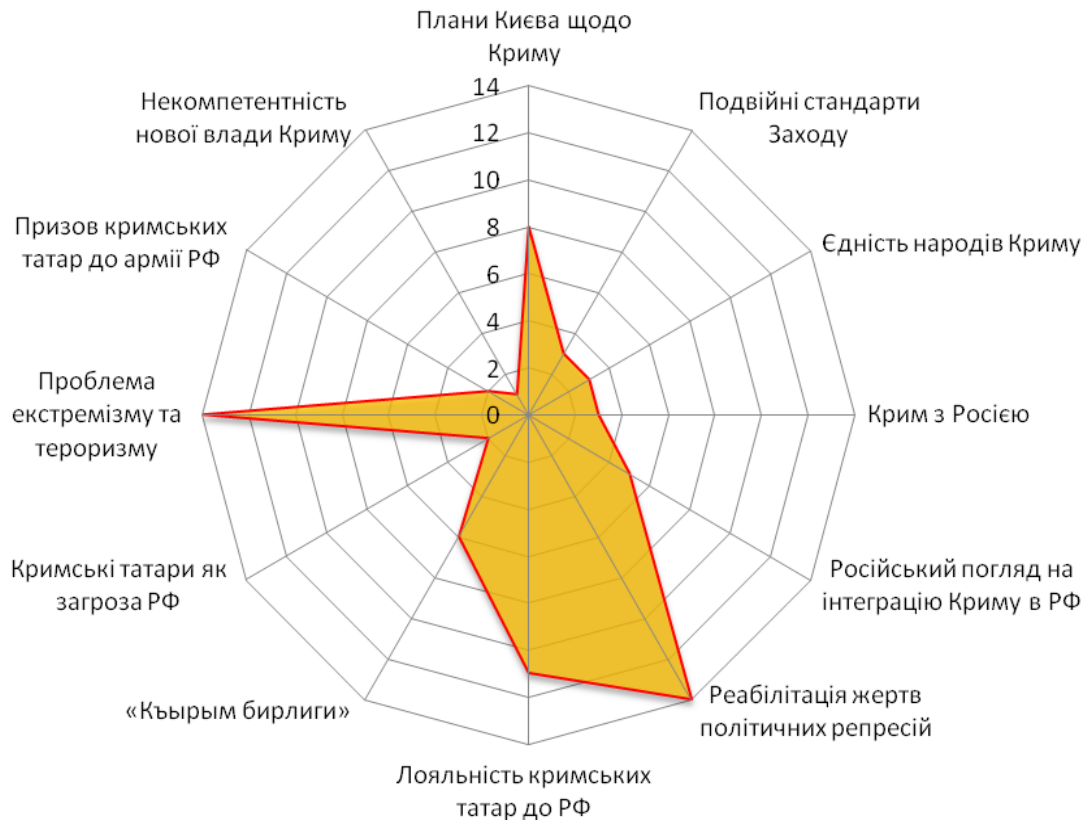
Спільні теми, що зустрічаються в проукраїнських і проросійських ЗМІ за січень

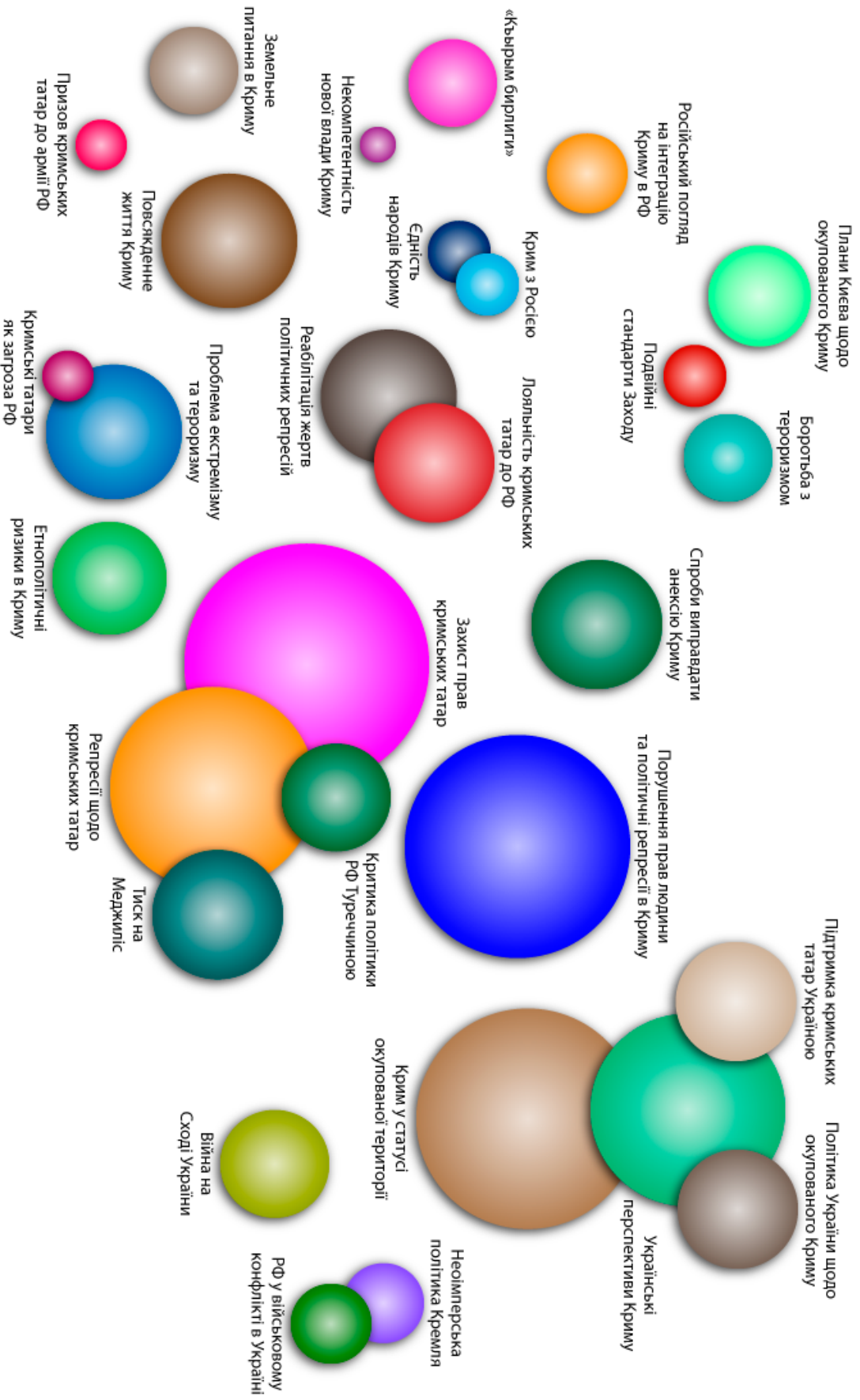
Теми, що характерні для проукраїнських ЗМІ за січень

Теми, що характерні для проросійських ЗМІ за січень

Головні теми щодо кримських татар у ЗМІ за січень

Ситуація на Сході України: правові аспекти

О. Саморукова, мол.наук.співроб. НЮБ

Юридичний механізм визнання терористичними організацій, що створюють загрозу національній безпеці, у відгуках експертів

На розгляді в парламенті (прийнято в першому читанні, готується до другого) знаходиться проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо визнання організацій терористичними. Відповідний законопроект зареєстровано за №1840.

Передбачаються два шляхи визнання організацій терористичними. У першому випадку рішення про визнання терористичної організації приймає Вищий адміністративний суд за поданням генпрокурора, який у свою чергу діє за зверненням СБУ. При цьому рішення приймається за особливою процедурою протягом одного дня. У другому випадку, якщо терористична організація створила кризову ситуацію, яка становить загрозу державі, рішення про визнання її терористичною прийматиме РНБО.

Відповідні зміни передбачається внести до Кодексу адміністративного судочинства України, законів «Про Службу безпеки України», «Про Раду національної безпеки і оборони України» та «Про боротьбу з тероризмом».

Комітетом з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності

загалом підтримується. Зауваження Комітету стосуються недоцільності надання Раді національної безпеки і оборони України права своїми рішеннями визнавати певну організацію терористичною. Експертний висновок вказує також на необхідність доопрацювання запропонованої нової редакції статті 183-7 КАСУ; законодавче закріплення механізму фіксації та перевірки матеріалів, що можуть свідчити про здійснення певними особами чи організаціями терористичної діяльності.

Нагадаємо, Парламентська асамблея Ради Європи (ПАРЄ) відхилила поправку України про визнання так званих Донецької та Луганської «народних республік» терористичними організаціями. Також поправку, що визнає ДНР і ЛНР терористичними організаціями, не підтримав і комітет з моніторингу ПАРЄ.

Не бачить можливості визнати самопроголошені Донецьку і Луганську народні республіки терористичними організаціями і НАТО. Про це заявив генсек альянсу Й. Столтенберг на прес-конференції в Брюсселі. Раніше глава представництва Євросоюзу в Україні Я. Томбінський заявив, що ЄС готовий визнати ДНР і ЛНР терористичними організаціями тільки після того, як це зробить Україна.

ЕКСПЕРТНИЙ КОМЕНТАР:

Павло Петренко, міністр юстиції:

Ми запропонували юридичний механізм визнання терористичними такого типу організацій, які створюють загрозу національній безпеці й обороні країни. Якщо Україна застосує такий юридичний механізм, то ці організації повинні бути включені в списки терористичних організацій Європейським Союзом, Сполученими Штатами та іншими країнами.

Міжнародні договори про терористичні організації передбачають, по-перше, неможливість проведення з ними переговорів, невизнання їх стороною переговорів. По-друге, посилення санкцій проти осіб, які підтримують такі організації. Крім того, нагадаю, що ми ініціювали процес розгляду в Міжнародному суді ООН заяви про притягнення до відповідальності Росії за порушення Конвенції про боротьбу з тероризмом. Це (визнання

ЛНР/ДНР терористами – ред.) також буде додатковими юридичними аргументами для майбутнього судового процесу.

Ми будемо чекати і просити наших міжнародних партнерів, щоб також внесли ці організації в список терористичних з усіма наслідками для тих осіб, які їх підтримують, для тих країн, які з ними комунікують, зокрема Росії, яка підтримує терористів на сході.

Віктор Балоба, народний депутат

Верховна Рада так і не визнала «ДНР» і «ЛНР» терористичними організаціями, а лише почала довгу процедуру, яку на будь-якому етапі можна легко заблокувати в ручному режимі: або на рівні комітету, або на рівні Погоджувальної ради, або в органах слідства, або в суді. Це при тому, що в парламенті є моя постанова №1286, по якій є позитивне рішення профільного комітету, і де все чітко виписано. Тобто, рішення можна було прийняти сьогодні і раз і назавжди закрити це питання. Але ж ні, поки в країні війна і гинуть люди, вони займаються політикою.

Богдан Яременко, дипломат, голова правління благодійного фонду «Майдан закордонних справ»:

– Я думаю, що жодні дії української дипломатії із міжнародного визнання терористичними організаціями «ДНР-ЛНР» не будуть успішними щонайменше доти, поки такі рішення не будуть прийняті у повній відповідності з українським національним законодавством.

Знову ж таки, як і з санкціями: ми когось до чогось закликаємо у той час, як самі не робимо нічого. Такий підхід є несерйозним, він не сприймається у світі і не дасть жодних результатів. На результати, і то не автоматично, а після тривалої роботи і переконання наших партнерів, можна сподіватися лише тоді, коли ми самі зробимо такі заходи.

Григорій Перепелиця, директор Інституту зовнішньої політики Дипломатичної академії при МЗС України:

– Намір, щоб Гаазький суд визнав «ЛНР» і «ДНР» терористичними організаціями, не має

жодної перспективи. Тому що це все рівно, що звернутися до Гаазького суду з проханням визнати терористичною організацією окремих полк Псковської дивізії повітрянодесантних військ, який веде бойові дії проти наших сил. Це рівнозначно.

Ми вже в ПАРЕ зверталися і нічого не отримали, навіть до розгляду це питання не взяли, тому що фабула тероризму – це суто ідеологічне кліше. Це кліше, коли ми називаємо «ЛНР-ДНР» терористичними організаціями, може використовуватися для психологічної інформаційної війни. Але воно не має нічого спільного з реальністю, оскільки ні «ДНР», ні «ЛНР» не є терористичними організаціями.

Терористична організація – це самостійний суб'єкт діяльності, який створюється для терористичних дій у політичних цілях і проводить цю терористичну діяльність шляхом терористичних актів, які обов'язково передбачають наявність об'єкту терору, заяву суб'єкту терору, тобто терористична організація, коли скоює теракт, одразу заявляє про це, тому що це механізм політичного впливу, політичної дії. А хто заявляв, що він бере на себе відповідальність за обстріли Маріуполя чи автобуса у Волновасі?

І ще один елемент – це вимоги, які виставляються в результаті цього терористичного акту, політичні вимоги. Більше того, терористична діяльність записана в програмі цих організацій.

Якщо подивитися на список, кого за весь час визнали терористичними організаціями, то він невеликий: там «Аль-Каїда», ще декілька організацій і все. Євросоюз не визнав навіть Ірландську республіканську армію (ІРА), яку 20 років усі вважали терористичною організацією, – навіть при тому, що Британія є членом Європейського союзу. А хто там пам'ятає про «ЛНР-ДНР», тим більш, що їх не існує як організацій. Це підрозділи російських збройних сил.

Микола Коломоєць, юрист:

– У 2003 році, коли в реальність тероризму в Україні ніхто особливо не вірив, в Україні, щоб не відставати від світової громадськості,

було прийнято закон «Про боротьбу з тероризмом». Саме цей закон дає визначення того, що ж таке терористична організація – це стійке об'єднання трьох і більше осіб, яке створене з метою здійснення терористичної діяльності, в рамках якого здійснено розподіл функцій, встановлено певні правила поведінки, обов'язкові для цих осіб під час підготовки та проведення терористичних актів.

Тим же законом, але частиною 1 статті 24, передбачена зрозуміла і єдина можливість визнання тієї чи іншої організації терористичної – суд. Якщо він прийняв таке рішення відносно організації, відповідальної за проведення терористичного акту, сама вона підлягає ліквідації, а належне їй майно – конфіскації.

Якщо ж жоден суд на території України не визнав «ДНР» та «ЛНР» терористичними організаціями (а, наскільки я знаю, так і є), то вони офіційно, відповідно до законодавства України, не є такими.

Протягом конфлікту на Донбасі Україна неодноразово зверталася щодо необхідності визнання «ЛНР» та «ДНР» терористичними організаціями – до ООН, Європарламенту та ПАРС, проте жодного разу не отримала бажаного результату. Відповідь щодо цього питання надійшла нещодавно від США: офіційний Вашингтон відмовився визнавати «ЛНР» та «ДНР» терористичними організаціями, оскільки вони, за словами речниці Держдепу Марі Гарт, є лише дуже небезпечними озброєними сепаратистами.

Олена Перцова, адвокат, керівник судової практики Pavlenko Legal Group:

Українське законодавство містить достатню кількість юридичних механізмів для боротьби з тероризмом – доповнювати його необхідності немає.

Якщо ж розглядати цей законопроект поза юридичною площиною, то він має виключно популістський і політичний характер. Мабуть, депутати вважають, що визнання «ДНР» і «ЛНР» терористичними організаціями в Україні дозволить вважати їх такими і в інших країнах. Але, на жаль, міжнародні конвенції не дозволяють автоматично вважати

організацію терористичною у всьому світі, якщо ця організація визнана такою лише на національному рівні. Більше того, поточна редакція законопроекту не тільки не принесе користі – норми, закладені у ній, несуть велику загрозу для будь-якої «неугодної» структури, яку можна визнати терористичною практично на рівному місці.

Такий висновок можна зробити у зв'язку з тим, що запропонований законопроект грубо порушує презумпцію невинуватості та не передбачає права на оскарження рішення суду або Ради безпеки. Не виключено, що це може бути використано для переслідування незручних опонентів і здійснення тиску на бізнес-структури.

Костянтин Матвієнко, експерт корпорації «Гардарика»:

Тематичний законопроект, прийнятий в парламенті в першому читанні, покликаний закріпити в законодавчому полі механізм визнання тієї чи іншої організації терористичною. Мова не йде про «ЛНР» і «ДНР» – йдеться про терористичні утворення і способи визнання їх такими. Я думаю, взагалі такий законопроект, безумовно, потрібен – він повинен бути присутнім в законодавстві будь-якої країни, яка страждає від терористичних атак.

Чи можуть бути визнані терористичними організаціями «ДНР» та «ЛНР» на підставі цього закону? По-моєму, очевидно, що закон повинен бути застосований до «ДНР» та «ЛНР» – після того, як будуть виконані всі передбачені законом процедури. На мою думку, «ДНР» та «ЛНР» – терористичні організації, відповідно, такий закон має діяти у відношенні їх.

Маріуш Лаурінавічюс, старший аналітик Центру досліджень Східної Європи (Литва):

Проблема полягає в тому, що у політичній площині це питання вирішити вкрай важко, бо це означало би, що і Росію треба оголосити державою-спонсором тероризму. Поки ні Євросоюз, ані США до цього не готові. Була резолюція сейму Литви, яка наголошувала на необхідності визнати ЛНР і ДНР терористичними організаціями. Але в ЄС

система така, що одна або дві країни, навіть якщо це великі країни, нічого вирішити не можуть. Потрібна згода усіх членів об'єднання.

Треба називати речі своїми іменами – на Сході України іде війна між Росією та Україною. А на полі бою, яким став увесь Донбас, здійснюються терористичні акти, жертвами яких вже стали сотні мирних жителів. Діяльність ДНР і ЛНР має всі ознаки

терористичних організацій, тож ЄС таки слід було б визнати їх такими (*За матеріалами Офіційного інтернет-представництва Президента України (www.president.gov.ua), видань та сайтів Факти (fakty.ictv.ua), ТСН (tsn.ua), 24TV (24tv.ua), Лівий берег (ukr.lb.ua), Обозреватель (obozrevatel.com), Росбалт (www.rosbalt.ru), Центр исследований армии, конверсии и разоружения (www.defense-ua.com).*

ЕКОНОМІЧНІ РИЗИКИ ТА ПРОГНОЗИ

Інформаційно-аналітичний центр FOREX CLUB в Україні

Огляд валютного ринку

Обзор валютного рынка в Украине за неделю с 7 по 13 февраля

Мировые валютные рынки на прошлой неделе продемонстрировали повышение относительно доллара, что было определено слабой статистикой из США. Розничные продажи в США в январе продолжили снижение темпами выше ожидаемых (-0,8%/м против ожидаемых -0,5%/м). Как отмечают аналитики FOREX CLUB в Украине, с учетом более чем 70% доли потребительского рынка в экономике Америки – такая статистика свидетельствует о возобновлении негативных сигналов для роста, что может удержать ФРС от повышения учетной ставки в текущем году. Как следствие, данный фактор ослабляет доллар. В тоже время, евро получило поддержку благодаря оптимизму инвесторов в отношении позитивного решения по греческому долгу и надежд на договоренности по удержанию Греции в Еврозоне. Вторым сильным драйвером роста евро стали итоги встречи в Минске по дезэскалации конфликта на Донбассе, что снижает геополитические риски для региона. В завершении, в пятницу были опубликованы данные по ВВП Еврозоны за 4-й квартал, составившие 0,9% против ожидаемых 0,8%. По итогам недели, пара евро/доллар показала рост на 0,77% до 1,14.

Украинский валютный рынок на прошедшей неделе остался под давлением, несмотря на итоги Минской встречи и заявления о сотрудничестве с МВФ. Скепсис участников

рынка строится на необходимости не только подписания, но и выполнения договоренностей по Донбассу.

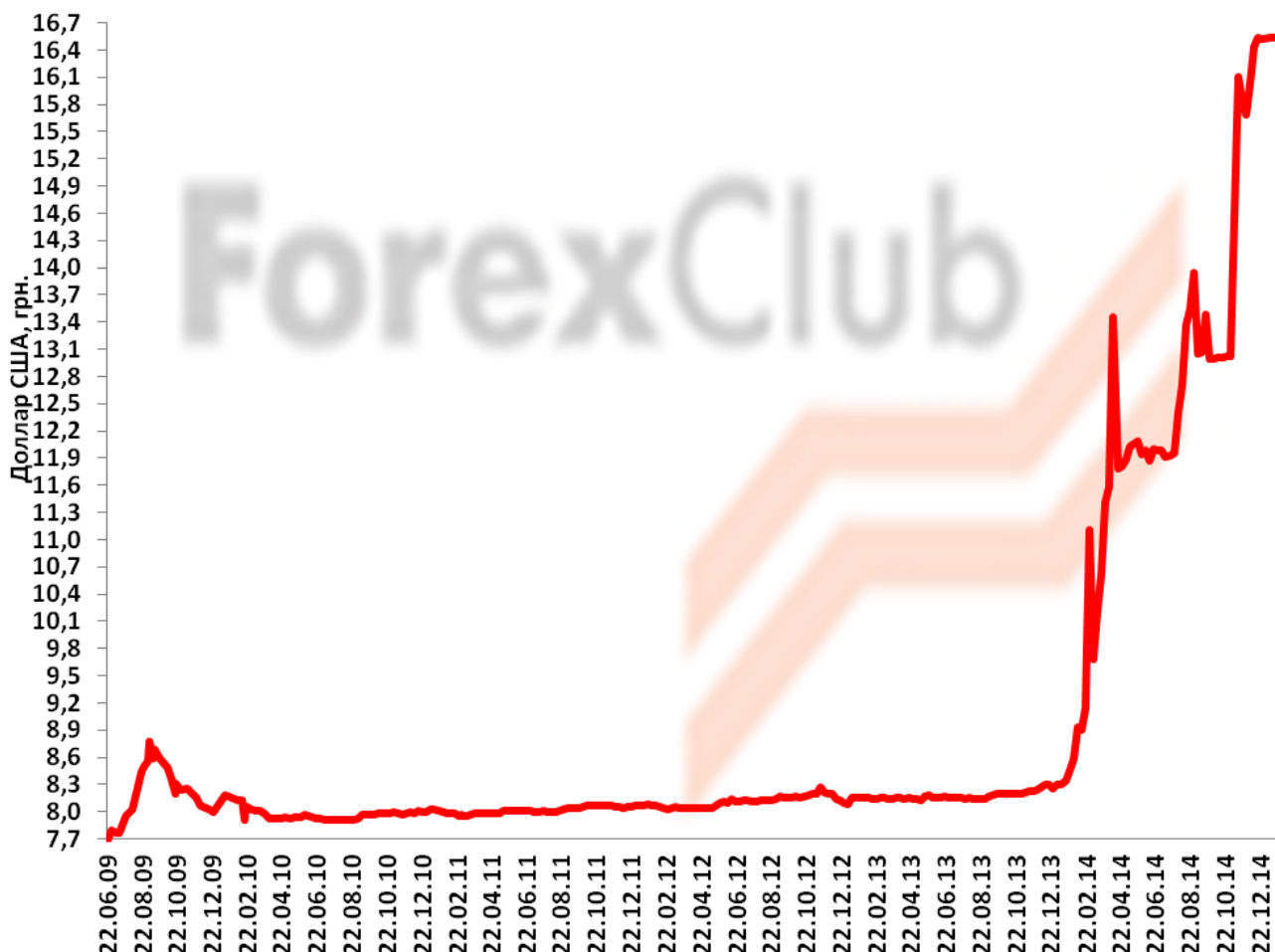
Доллар США

Курс продажи безналичного доллара в Украине за минувшую неделю вырос на 3,92% до 26,5 грн. Основной причиной этому стала неопределенность в отношении проведения встречи в Минске по Донбассу, а позже скептическое отношение к итогам данной встречи.

Курс продажи наличного доллара вырос на 4,36% до 24,22 грн. После отмены индикативного курса динамика наличного рынка синхронна с безналичным рынком. Тем не менее, приобретение валюты по-прежнему проблематично, ввиду отложенного предложения.

Для курса гривны фундаментальными проблемами остается негативное сальдо торгового баланса, и отток капитала из-за военных действий на Донбассе. Так, негативное сальдо платежного баланса по итогам 2014 года составило рекордные 13,3 млрд. долларов, а золотовалютные резервы находятся на 11-летних минимумах – 6,42 млрд. долларов. Кредит МВФ в таком случае будет способствовать стабилизации ситуации, однако фактическое выделение средств ожидается в лучшем случае только в марте.

Средний курс продажи наличного доллара США в Украине

Отрицательная разница между наличным и безналичным курсом продажи доллара сократилась до 58 коп. Узкий спред является фактором нормализации валютной системы и процесса ценообразования.

Объем ОВГЗ, принадлежащих нерезидентам, за последнюю неделю вырос на 31% до 30,45 млрд. грн. Нарастание нерезидентами покупок ОВГЗ свидетельствует об улучшении инвестиционных настроений, и является косвенным признаком нахождения рынка вблизи локального максимума. Таким образом, происходит осторожный завод валюты и

покупка украинского долга в ожидании выделения кредита МВФ и стабилизации ситуации. Показательным является также снижение доходности краткосрочных и среднесрочных ОВГЗ. По состоянию на 12 февраля доходность среднесрочных бумаг составила 15,5%.

Портфель ОВГЗ України, належачий нерезидентам

На текущей неделе ситуация на Донбассе будет фактором, способным дестабилизировать валютный рынок. В случае «громких» решений на банковском рынке также возможны локальные повышения, однако они будут незначительны.

По прогнозам аналитиков FOREX CLUB в Украине, курс безналичного доллара в этот период может составить

24–26,5 грн., с вероятным укреплением в случае подтверждения деэскалации конфликта на Донбассе. Курс продажи наличного доллара при этом может составить 23,5–25,5 грн.

Евро

Курс продажи безналичного евро за прошлую неделю вырос на 3,28% до 30,17 грн., наличного – на 3,77% до 29,68 грн.

Средний курс продажи наличного евро в Украине

Европейская валюта на текущей неделе сохраняет возможность роста по отношению к доллару США на международном рынке. Более позитивная статистика Европы и слабые данные из США, опубликованные на прошедшей неделе, в условиях осторожного оптимизма по греческому вопросу и стабилизации кризиса на Донбассе повышает интерес к евро. Существует высокая вероятность возврата евро к уровню 1,17, однако, скорее всего, это произойдет в марте в ожидании заседаний ЕЦБ и ФРС США или на фоне их решений. Впрочем, главным сдерживающим фактором восстановления евро остается запуск программы стимулирования экономики ЕЦБ.

Средний курс продажи наличного евро в условиях стабилизации пары евро/доллар будет следовать тенденции изменения наличного доллара. По оценкам аналитиков FOREX CLUB в Украине, диапазон колебания валюты может составить 26,9–29,2 грн.

Российский рубль

Курс продажи безналичного рубля за прошлую неделю вырос на 9,26% до отметки 0,414 грн., наличного – на 6,49% до отметки 0,403 грн. Минские договоренности способствовали укреплению рубля на российском рынке относительно доллара США, что и предопределило его более выраженную динамику укрепления относительно гривны.

Средний курс продажи наличного российского рубля в Украине

Движение гривны относительно рубля будет формироваться под влиянием динамики курса доллара к гривне как базового и курса рубля к доллару как корректирующего элемента. По

прогнозам аналитиков, диапазон колебание курса безналичной российской валюты может составить 0,37–0,40, в рамках этих отметок будет находиться и наличный рынок.

Моніторинг законодавства

Підготовлено компанією

«ЄФІМОВ ТА ПАРТНЕРИ адвокати • аудитори • податкові консультанти»

Головні зміни

Прес-центр ДФСУ

Нові бюджетні рахунки з 09.02.2015 р.

Головне управління ДФС у м. Києві надає оновлений перелік рахунків відкритих Державною казначейською службою України у розрізі територій міста Києва для зарахування надходжень у 2015 році.

Датою початку здійснення операцій по зарахуванню надходжень до державного та місцевих бюджетів, на рахунки відкриті згідно з наказом ДКСУ від 20.01.2015 р. № 12, визначено – 09.02.2015 р.

Шукайте на сайтах ДФСУ рахунки для свого адміністративного району чи області.

Податки і збори

Податок на додану вартість

**Запитання – відповідь ДФСУ,
розміщене на ЗІР**

ДФСУ роз'яснила, що згідно із п. 3 Порядку заповнення податкової накладної, затвердженого наказом Мініфіну від 22.09.2014 р. № 957, податкова накладна заповнюється державною мовою.

При цьому у разі неможливості перекладу з іноземної мови торгової марки або найменування товару на державну мову та з метою збереження ідентифікації такого товару в податковій накладній у графі 3 «Номенклатура товарів/послуг продавця» допускається зазначити назву торгової марки та у вигляді аббревіатури номенклатуру товару без їх перекладу на державну мову.

**Запитання – відповідь ДФСУ,
розміщене на ЗІР**

ДФСУ зазначила, що адреса в полях «Місцезнаходження (податкова адреса) продавця» та «Місцезнаходження (податкова адреса) покупця» податкової накладної повинна містити такі відомості: вулиця, номер будинку, номер офісу, місто (населений пункт),

район (якщо населений пункт не є райцентром), область (якщо місто не є обласним центром), поштовий індекс. Загальноприйнятими є також скорочення «вул.» замість «вулиця», «буд.» замість «будинок» тощо.

При цьому, зазначення адреси в податковій накладній у зворотному порядку не може бути підставою для виключення сум ПДВ з податкового кредиту, якщо така адреса є достовірною, відповідає даним ЄДРПОУ та фактичному місцезнаходженню платника податку, а також за умови вірного заповнення всіх інших реквізитів.

**Запитання – відповідь ДФСУ,
розміщене на ЗІР**

ДФСУ роз'яснила, що в полях «Особа (платник податку) – продавець» та «Особа (платник податку) – покупець» податкової накладної зазначається назва юридичної особи, яка відповідає назві, зазначеній в статутних документах такої особи.

У разі якщо обов'язкові реквізити податкової накладної, які стосуються повної або скороченої назви продавця та покупця, відповідають назві, зазначеній в статутних документах, але розмір літер (великі/малі) назви не співпадає, то податкова накладна визнається дійсною. Тобто, розмір літер не впливає на дійсність податкової накладної.

Податок на прибуток

**Повідомлення прес-служби ГУ ДФС
у м. Києві від 12.02.2015 р.**

ДФС у м. Києві зазначила, що якщо фізична особа отримує дохід у вигляді електронних грошей (WebMoney, UkrMoney, RBK Money, MoneXu, «Яндекс. Деньги» тощо), об'єкт оподаткування ПДФО у такої фізичної особи виникає у день зарахування коштів на електронний гаманець.

При цьому платник податку зобов'язаний самостійно включити суму таких доходів до

загального річного оподаткованого доходу та подати річну податкову декларацію про майновий стан і доходи.

**Лист ДФСУ від 03.02.2015 р.
№ 2123/6/99-99-17-03-02-15**

В листі ДФСУ зауважила, що пасивні доходи оподатковують винятково за ставкою 20%.

Що стосується посилання в пп. 170.4.1 ПКУ, який стосується оподаткування процентів, на пп. 167.1 ПКУ, то, як зазначено в листі, найближчим часом до ПКУ буде внесено технічну правку в частині зміни посилання на пп. 167.5.1 для визначення ставки податку.

Наказ Мініну від 13.01.2015 р. № 4

Мінфін нарешті затвердив нову форму Податкового розрахунку сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь фізичних осіб, і сум утриманого з них податку (далі – форма № 1ДФ).

У новій формі № 1ДФ з'явився розділ II, де зазначають інформацію щодо оподаткування податком на доходи фізичних осіб процентів, вигащів (призів) у лотерею та оподаткування військовим збором. Вказану інформацію зазначають загальними сумами без зазначення даних про платників податку.

Звіт за даною формою треба подавати починаючи з I кварталу 2015 року.

**Запитання – відповідь ДФСУ,
розміщене на ЗІР**

ДФСУ зазначила, що суми лікарняних, нарахованих і виплачених у січні 2015 року за місяці 2014 року, включаються при перерахунку до загального оподаткованого доходу відповідних податкових періодів (місяців) 2014 року та оподатковуються за ставками ПДФО, які діяли до 01.01.2015 р., тобто 15% (17%).

Крім того, вказано, що суми відпускних, нарахованих та виплачених у грудні місяці 2014 року за січень 2015 року, відносяться податковим агентом до загального оподаткованого доходу січня місяця та оподатковуються за ставками 15% (20%).

**Лист ДФСУ від 23.12.2014 р.
№ 9397/6/99-99-19-03-02-15**

У листі податківці зазначили, що витрати платника податку на проведення

маркетингового заходу у вигляді роздачі «подарункових карт» найбільш активним покупцям його продукції включаються до складу витрат на збут.

Для обліку витрат на збут при обчисленні об'єкта оподаткування з податку на прибуток необхідно підтвердити зв'язок таких витрат з господарською діяльністю платника податку.

Крім того, витрати повинні бути підтверджені первинними документами, обов'язковість ведення і зберігання яких передбачена правилами ведення бухгалтерського, та іншими документами, визначеними ПКУ.

Державана допомога, єдиний соціальний внесок

**Запитання – відповідь ДФСУ,
розміщене на ЗІР**

ДФСУ зазначила, що роботодавець має право нарахувати працівнику, який працює неповний робочий день, нижчу за мінімальну заробітну плату, але за умови, що сума нарахованої заробітної плати має бути не меншою, ніж частина від МЗП, що припадає на фактично відпрацьований час.

Однак роботодавець розраховує суму ЄСВ як добуток розміру МЗП, встановленої законом на місяць, за який нараховується заробітна плата, та ставки ЄСВ, встановленої для відповідної категорії платника незалежно від того, що працівник працював не повний робочий день.

При нарахуванні заробітної плати фізичним особам з джерел не за основним місцем роботи ставки ЄСВ застосовуються до визначеної бази нарахування незалежно від її розміру.

Єдиний податок

**Запитання – відповідь ДФСУ,
розміщене на ЗІР**

На запитання щодо включення до доходу ЮО – платника ЄП третьої групи суми курсових різниць від перерахунку операцій, виражених в іноземній валюті, повідомлено наступне:

– ЮО – платники ЄП, які відповідають критеріям, визначеним пп. 3 п. 291.4 ПКУ, ведуть спрощений бухгалтерський облік доходів та витрат (п. 44.2 ПКУ);

– визначення курсових різниць в бухгалтерському обліку здійснюється відповідно до П(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів», затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 10.08.2000 р. № 193;

– курсова різниця – це різниця між оцінками однакової кількості одиниць іноземної валюти при різних валютних курсах (п. 4 П(С)БО № 21);

– позитивне значення курсових різниць від перерахунку іноземної валюти включається до складу доходів юридичної особи – платника ЄП третьої групи;

– від’ємне значення курсових різниць не зменшує базу оподаткування єдиним податком.

Запитання – відповідь ДФСУ, розміщене на ЗІР

Відповідаючи на запитання щодо включення до загальної суми доходу сільськогосподарського товаровиробника суми отриманих відсотків за депозитом, безповоротної та поворотної фінансової допомоги для визначення частки сільськогосподарського товаровиробництва, ДФСУ повідомила наступне:

– при складанні Розрахунку частки с/г товаровиробництва с/г товаровиробники керуються даними бухгалтерського обліку;

– відповідно до п. 5 П(С)БО 15 дохід визнається під час збільшення активу або зменшення зобов’язання, що зумовлює зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків учасників підприємства), за умови, що оцінка доходу може бути достовірно визначена;

– відсотки за депозитом включаються до загальної суми доходу при визначенні частки с/г товаровиробництва, оскільки відповідають умовам визначення доходу;

– сума безповоротної фінансової допомоги включається до загальної суми доходу при визначенні частки с/г товаровиробництва, оскільки відповідає умовам визначення доходу;

– сума поворотної фінансової допомоги не включається до загальної суми доходу при

визначенні частки с/г товаровиробництва, оскільки така допомога є обов’язковою до повернення у визначений у договорі строк;

– сума поворотної фінансової допомоги, яка не повернена протягом визначеного у договорі строку, включається до загальної суми доходу при визначенні частки с/г товаровиробництва.

Інші податки та податкові платежі

Запитання – відповідь ДФСУ, розміщене на ЗІР

ДФСУ вважає, що дохід платника податку фізичної особи-резидента, отриманий від фізичної особи-резидента у вигляді спадщини (дарунку), включається до загального місячного (річного) оподатковуваного доходу такого платника та підлягає оподаткуванню військовим збором за ставкою 1,5%, з урахуванням норм ст. 174 ПКУ.

Запитання – відповідь ДФСУ, розміщене на ЗІР

На думку ДФСУ, оскільки об’єктом оподаткування військовим збором є загальний місячний (річний) оподатковуваний дохід, до складу якого включаються доходи у вигляді грошового забезпечення, отримані військовослужбовцями у зв’язку з виконанням обов’язків несення служби (крім військовослужбовців строкової служби, у тому числі осіб, що проходять альтернативну службу у вигляді грошового забезпечення), такі доходи підлягають оподаткуванню військовим збором за ставкою 1,5%.

Запитання – відповідь ДФСУ, розміщене на ЗІР

ДФСУ роз’яснила, що оскільки сума соціальної допомоги у зв’язку з вагітністю та пологами, яку отримує платник податку з бюджетів та фондів загальнообов’язкового державного соціального страхування, не включається до його загального місячного (річного) оподатковуваного доходу, така сума не підлягає оподаткуванню військовим збором.

Державне регулювання

Перевірки. Контроль. Штрафи. Податковий борг

**Лист ДФСУ від 02.02.2015 р.
№ 3222/7/99-99- 21-05-17**

ДФСУ нагадала, що недотримання порядку умов продажу тютюнових виробів матиме наслідком застосування штрафної санкції до суб'єкта господарювання, який здійснюватиме відповідний неправомірний продаж.

Мова йде про те, що відповідно до пп. 14.1.106 ПКУ максимальні роздрібні ціни – це ціни, встановлені на підакцизні товари (продукцію з урахуванням усіх видів податків (зборів)).

Акцизний податок з реалізованих суб'єктами господарювання роздрібною торгівлі підакцизних товарів не включається до максимальної роздрібною ціни.

Максимальні роздрібні ціни на підакцизні товари (продукцію) встановлюються виробниками або імпортерами товарів (продукції) шляхом декларування таких цін у порядку, встановленому ПКУ. Продаж суб'єктами господарювання роздрібною торгівлі підакцизних товарів, на які встановлюються максимальні роздрібні ціни, не може здійснюватися за цінами, вищими за максимальні роздрібні ціни, збільшені на суму акцизного податку з роздрібною торгівлі підакцизних товарів.

Відтак, за порушення вищезазначеного правила ст. 17 Закону України від 19.12.1995 р. № 481 «Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів» передбачена відповідальність у вигляді штрафів, а саме – 100% вартості наявних у суб'єкта господарювання тютюнових виробів, але не менше 10 000 грн.

Ліцензії, патенти, дозволи

**Лист Держрегуляторної служби
від 27.01.2015 р. № 507/0/20-15**

Державна регуляторна служба зазначила, що не потрібно переоформлювати ліцензію у разі зміни адреси (при перейменуванні вулиці, населеного пункту) без зміни

«фактичного місця здійснення діяльності або розміщення офісу, в якому відбувається щоденне керівництво діяльністю юрособи (у якому переважно знаходиться керівництво) та здійснення управління і обліку».

Саме таке визначення місцезнаходження юрособи вказане в Цивільному кодексі України, і ним варто керуватися при тлумаченні ст. 16 Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності», в якій йдеться про зміну місцезнаходження юрособи як підставу для переоформлення ліцензії.

Закон України від 12.02.2015 р.

Закон стосується внесення змін до деяких законодавчих актів щодо спрощення умов ведення бізнесу (дерегуляції) та спрямований на приведення законодавства в окремих сферах у відповідність із законодавством ЄС, а саме – в агропромисловому комплексі (стимулювання раціонального використання сільськогосподарських земель і спрощення орендних відносин), при здійсненні госпдіяльності з виробництва та обігу органічної с/г продукції, а також при проведенні розвідувальних робіт і робіт з об'єктами трубопровідного транспорту, будівництва нафтових і газових свердловин.

У сфері житлово-комунального господарства передбачено спрощення процедури переобладнання і перепланування житлових приміщень, у сфері регулювання містобудівної діяльності - децентралізація функцій держави.

Фінансовий моніторинг

**Наказ Держфін-моніторингу
від 25.12.2014 р. № 170**

ДСФМУ вказує на шляхи здійснення фінансування терористичної та/або сепаратистської діяльності, у тому числі:

- перерахування грошових коштів на карткові рахунки членів терористичних угруповань;
- несанкціоноване списання грошових коштів із рахунків юридичних осіб;
- використання фіктивних фінансових структур для отримання готівкових коштів;
- збір коштів у соц. мережах під виглядом благодійної допомоги групою фізичних осіб;

– перерахування грошових коштів за допомогою електронних платіжних систем на адресу підставних осіб.

Облік та звітність

**Постанова ВАСУ від 12.01.2015 р.
у справі № 2а/0470/2350/11 (К/800/53150/13)**

ВАСУ вважає, що неправильне зазначення КВЕД у декларації не перешкоджає ідентифікації підприємства як платника податків та не є перешкодою для формування показників податкової звітності та їх подальшої перевірки контролюючим органом.

Тому зазначені дефекти, на думку ВАСУ, не можуть розцінюватися як недолік заповнення податкової звітності, що може слугувати підставою для невизнання спірної декларації документом податкової звітності та її неприйняття згідно з чинним законодавством.

Неправильний КВЕД не впливає на показники поданої платником декларації, не призводить до неможливості або ускладнення перевірки контролюючим органом зазначених у ній даних.

**Роз'яснення ДССУ від 26.11.2014 р.
№ 17.4-12/54**

Держслужба статистики затвердила роз'яснення щодо заповнення форми державного статистичного спостереження № 1-послуги (квартальна) «Звіт про обсяги реалізованих послуг» від 26.11.2014 р № 17.4-12 / 54.

Форма охоплює результати діяльності підприємств з реалізації всіх видів послуг (крім фінансових). Форма не містить даних щодо виробництва і продажу товарів (промисловість, сільське господарство, будівництво, виробництво електроенергії, газу, води, теплопостачання, торгівля).

Форма відповідає даним документів первинного обліку (квитанції, чеки, квитки на проїзд у громадському транспорті, наряди-замовлення, замовлення-зобов'язання і т. п.).

Звіт про обсяги реалізованих послуг № 1-послуги (квартальна) затверджено наказом Держстату від 19.11.2014 р № 350 і вперше подається за I квартал 2015 року.

**Запитання – відповідь ДФСУ,
розміщене на ЗІР**

Фахівці ДФСУ підтвердили, що платники податку на прибуток мають право (але не зобов'язані!) вказувати податкові різниці у складі фінансової звітності починаючи зі звітних періодів 2014 року.

Необхідність такого підтвердження виникла в результаті колізії двох норм ПКУ. Згідно з п. 1 підрозділу 4 розділу XX ПКУ суб'єкти господарювання - платники податку на прибуток подають фінансову звітність з урахуванням податкових різниць починаючи зі звітних періодів 2014 року. Як бачимо, тут це обов'язок.

У той же час, право вказувати тимчасові і постійні податкові різниці у складі фінансової звітності закріплено в п. 46.2 ПКУ.

**Галузі і сфери діяльності
Фінансові послуги**

Лист НБУ від 09.02.2015 р. № 18-312/7938

НБУ роз'яснив, що керівники банку можуть входити до складу керівних органів громадських об'єднань (юридичних осіб) за умови їх обрання (призначення), відсутності відповідної посади в штатному розкладі громадських об'єднань (юросіб) і в разі виконання ними своїх обов'язків без отримання будь-якої матеріальної винагороди (на громадських засадах).

**Рішення НКЦПФР
від 16.12.2014 р. № 1714**

10 лютого набрало чинності рішення НКЦПФР №1714, яким змінено Порядок реєстрації випуску акцій при зміні розміру статутного капіталу акціонерного товариства.

Передбачено, що у разі введення Нацбанком спрощеної процедури реєстрації випуску акцій для реєстрації випуску акцій при збільшенні статутного капіталу шляхом підвищення номінальної вартості акцій, банк не пізніше 15 календарних днів з дня реєстрації змін до статуту, пов'язаних із збільшенням статутного капіталу, подає до реєструючого органу визначені Порядком документи.

Спирт і тютюн

Закон України від 28.12.2014 р. № 71-VIII

01.07.2015 р. мають набрати чинності зміни до ПКУ, що відносять пиво до алкогольних напоїв в цілях оподаткування. Отже, якщо не буде внесено змін до порядку маркування алкогольних напоїв, то слід очікувати з 01.07.2015 р. на пляшках із пивом добре знайомі прихильникам більш міцних напоїв марки сплати акцизного податку («акцизні марки»).

Будівництво

**Рішення Київради від 22.01.2015 р.
№ 24/889**

Київрада вирішила ввести тимчасову заборону на будівництво та продаж земельних ділянок для містобудівних потреб (нове будівництво) до затвердження нею Плану зонування території центральної планувальної зони міста Києва та/або детального плану територій в межах охоронної (буферної) зони об'єкта № 527 Списку всесвітньої спадщини ЮНЕСКО «Київ: Собор Святої Софії та прилеглі монастирські будівлі, Києво-Печерська Лавра», затвердженого наказом Мінкультури від 05.07.2011 р. № 511/0/16-11.

Встановлена заборона не поширюється на випадки продажу вже забудованих земельних ділянок, авансові внески по яких сплачені до 01.01.2015 р., та на здійснення робіт, пов'язаних з прокладенням інженерних мереж, необхідних для заповідників, з упорядкуванням територій, відтворенням і реставрацією пам'яток культурної спадщини, інженерно-транспортної інфраструктури.

Об'єкти правовідносин

Земля

Закон України від 11.02.2015 р.

Законом визначено, що у висновку про відмову погодження проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки має бути надано вичерпний перелік недоліків проекту землеустрою та розумний строк для усунення таких недоліків (який за письмовим проханням розробника проекту може бути продовжений).

У погодженні проекту землеустрою може бути відмовлено лише у разі, якщо не

усунуті недоліки, на яких було наголошено у попередньому висновку. Не допускається відмова у погодженні проекту землеустрою з інших причин чи із зазначенням інших недоліків.

**Повідомлення Держзем-агентства
від 09.02.2015 р.**

Спеціалісти Держземагентства оновили дані Довідника показників нормативної грошової оцінки земель населених пунктів по всіх регіонах України та доповнили графічну частину станом на 01.01.2015 р.

Довідник оприлюднений на офіційному веб-сайті Держземагентства (<http://land.gov.ua>) в розділі «Грошова оцінка земель».

При цьому Держземагентство звернуло увагу спільноти, що в Україні у 2013 році були повністю завершені роботи з проведення первинної нормативної грошової оцінки земель усіх населених пунктів.

**Лист ДФСУ від 02.12.2014 р.
№7887/6/99-99-15-03-02-15**

ДФСУ нагадала, що в ст. 6 Закону України від 02.09.2014 р. № 1669-VII «Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції» передбачено звільнення суб'єктів господарювання, які провадять діяльність на території проведення АТО, від сплати за користування земельними ділянками державної та комунальної власності під час АТО.

Однак на сьогодні не розроблено порядку застосування зазначених податкових пільг, а також не внесено відповідних змін до ПКУ.

З такого твердження ДФСУ можна зробити висновок, що нею не визнаватиметься право на звільнення вказаних вище суб'єктів господарювання від плати за землю до розроблення порядку застосування вказаної пільги та внесення відповідних змін до ПКУ.

**Запитання – відповідь ДФСУ,
розміщене на ЗІР**

ДФСУ нагадала, що якщо рішення про надання пільги щодо земельного податку прийнято органом місцевого самоврядування у поточному році, то платник податку

звільняється від сплати земельного податку починаючи з місяця, що настає за місяцем, у якому виникло це право.

Запитання – відповідь ДФСУ, розміщене на ЗІР

ДФСУ знову змінила позицію в питанні сплати земельного податку власниками земельних ділянок - платниками єдиного податку в разі передання ними в оренду розміщених на таких ділянках будівель (споруд, їх частин).

Відтепер ДФСУ вважає, що вказані платники ЄП повинні сплачувати земельний податок на загальних умовах за ставками, визначеними ПКУ, незалежно від виду діяльності, у тому числі якщо надання в оренду нерухомого майна є основним або одним із видів їх діяльності. Своє твердження ДФСУ обґрунтовує тим, що земельні ділянки, на яких розташовані передані в оренду будівлі, (споруди, їх частини), не використовуються для здійснення підприємницької діяльності, внаслідок чого платники ЄП в силу пп. 4 п. 297.1 ПКУ не звільняються від сплати земельного податку.

Нагадаємо, що в Узагальнюючій податковій консультації, затвердженій наказом ДПСУ від 23.11.2012 р. № 1051, закріплений протилежний висновок: «у разі надання в оренду будівель, споруд або їх частин одночасно з правом найму будівлі або іншої капітальної споруди (їх окремої частини) наймачеві надається право користування земельною ділянкою, на якій вони знаходяться, а також яка прилягає до будівлі або споруди, тобто підприємницька діяльність наймодавців провадиться обов'язково за рахунок здачі в оренду майна і земельної ділянки, то така фізична особа - підприємець (власник нежитлового приміщення) теж звільняється від нарахування (сплати) та подання податкової звітності з земельного податку».

Нерухомість

Лист Державної реєстраційної служби від 31.01.2015 р. № 149/8-15-6

Державна реєстраційна служба роз'яснила деякі питання порядку здійснення плати за пошук відомостей про зареєстровані речові

права на нерухоме майно та їх обтяження у Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно під час вчинення нотаріальної дії.

Розмір плати за надання інформації з Державного реєстру речових прав на нерухоме майно шляхом безпосереднього доступу нотаріусів та адвокатів становить 51 гривню.

Таким чином, розмір плати за пошук нотаріусами під час вчинених нотаріальних дій з нерухомим майном, об'єктом незавершеного будівництва відомостей про зареєстровані речові права на нерухоме майно, об'єкт незавершеного будівництва, обтяження таких прав визначений постановою КМУ від 21.11.2012 р. № 1204 «Про затвердження розміру і порядку використання плати за внесення змін до записів Державного реєстру речових прав на нерухоме майно та надання інформації із зазначеного реєстру».

При цьому положення наказу Мініюсту від 29.12.2012 р. № 1994/5 «Про встановлення розміру плати за пошук нотаріусами відомостей у Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно» з 01.01.2015 р. не застосовуються.

Праця

Постанова КМУ від 28.01.2015 р. № 42

Розширено перелік випадків визнання доцільним працевлаштування іноземця або особи без громадянства. Працевлаштування визнається доцільним, якщо іноземець (особа без громадянства):

- претендує на зайняття керівної посади за умови, що такий іноземець чи особа без громадянства є засновником або учасником юридичної особи;

- претендує на зайняття посади, яка передбачає створення об'єктів авторського права та (або) суміжних прав як основний трудовий обов'язок;

- претендує на зайняття у суб'єкта індустрії програмної продукції посади керівника або аналогічної;

- має диплом про вищу освіту одного з навчальних закладів, віднесених до першої сотні в одному з світових рейтингів.

Изменение тарифов на газ и тепло повысит инфляцию до 27,3%

Возможное повышение тарифов на газ на 280% и тепло на 66% приведет к росту годовой инфляции на 7,1% до 27,3%. Такое мнение выразил Андрей Шевчишин, ведущий эксперт информационно-аналитического центра FOREX CLUB в Украине.

С учетом того что газ в структуре инфляции занимает 2,05%, а расходы на тепло 2,14% – обозначенное повышение тарифов приведет к росту инфляции по газу на 5,7%, а по статье тепло и горячая вода – на 1,4%.

При этом, еще не очевиден период за который данное повышение должно реализоваться. Согласно заявлению Министра МЭУ В. Демчишина первое повышение ожидается ближайшее время, второе повышение в четвертом квартале 2015 года или первом квартале 2016 года. Таким образом, как минимум, можно говорить о двухэтапном повышении тарифов.

«В случае доведения цен на газ и тепло до плана уже в 2015 году потребительская инфляция может вырасти на дополнительные 7,1% до 27,3%. При этом, очевидно, что домохозяйства занимающиеся продажей овощей, фруктов, мяса и молока будут стремиться переложить рост затрат на конечного потребителя. Таким образом, можно говорить о мультипликативном эффекте, в котором повышение цен на газ, отразится на динамике цен на часть продуктов. В результате, общее влияние может достичь 10% и более в зависимости от роста цен на продукты», – отмечает Андрей Шевчишин.

Компенсатором этого повышения, по мнению эксперта, должны стать озвученные правительством адресные субсидии, без которых столь сильное повышение может привести, как минимум, к неплатежам.

ПРАВО: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА

Г. Булахова, мол. наук. співроб. НЮБ НБУВ

Запровадження нових автомобільних номерів

Незабаром в Україні можуть бути запроваджені нові номерні знаки країн Європи для автомобілів. ДАІ, презентуючи їх, наголошувала: новації запроваджуються з метою приведення законодавства України у відповідність з європейськими стандартами (тут не йдеться, як підкреслює прес-служба Департаменту ДАІ МВС України, про відповідні вимоги в Угоді про асоціацію України з Євросоюзом). Нагадаємо, Регламентом Ради (ЄС) № 2411/98 від 03.11.1998 р. визначено систему обміну інформацією всередині Європейського Союзу щодо розрізнявальних знаків держав-членів, де зареєстровано транспортні засоби та їх причепа. Універсальний формат номерних знаків ЄС передбачає розміщення в лівій частині номерного знаку прямо-

кутника синього кольору, у нижній частині якого розміщено розпізнавальний знак держави (від 1 до 3 букв латинського алфавіту), де зареєстровано транспортний засіб, а у верхній частині – емблема Європейського Союзу у вигляді кола з 12 зірок. Вказаний формат номерного знака використовується переважною більшістю країн Європейського континенту, а не тільки країнами ЄС, однак при цьому на місці вказаної емблеми ЄС розміщують національний прапор (Норвегія, Грузія) або герб (Албанія, Молдова). Останнім часом, наголошують чиновники, відповідне реформування номерних знаків здійснено в Молдові та розпочато в Грузії.

Номери, запровадження яких анонсовано вже на початок квітня 2015 р., як заявив заступник

міністра МВС України, керівник апарату С. Чеботар, використовуються на етапі отримання членства в ЄС. У міністерстві обіцяють, що, незважаючи на інфляційні процеси, ціна на нові номери не відрізнятиметься від установленної – їх вартість становитиме 134 грн.

Ще в жовтні 2014 р. у ДАІ анонсували видачу нових автомобільних номерів європейського типу. Головна зміна – це синій фон для українського герба або прапора України, також на цих номерах не буде голограми «UA». Замість неї в лівому нижньому кутку передбачено місце для нанесення штрих-коду, за яким визначать виробника знака.

Нагадаємо, усього ДАІ зареєструвало 13 варіантів нових знаків. Незмінними залишається їх форма: витягнуті (для легковиків і передні для вантажівок і автобусів) і майже квадратні (задні для мотоциклів, вантажівок і автобусів); та диференціація за кольором: білі – для приватного та державного транспорту, жовті – для пасажирського (автобусів та маршруток), червоні – тимчасової реєстрації, сині – для автомобілів ДАІ.

Зміни, що приводять номери у, як неодноразово наголошувалося в МВС, «відповідність з європейськими стандартами», полягають у тому, що жовто-синій фон у кутку номера замінять на синій, як у європейців, а замість герба з'явиться прапор України, розташований на синьому тлі (зараз – на білому), а на деяких варіантах зображений герб України і «зоряне кільце» Євросоюзу.

За словами фахівців Державтоінспекції, з номерами, у яких є літери, написані кирилицею (наприклад Д, І, П, Ю), в ЄС не пустять – їх доведеться замінити в ДАІ на сучасні. Водночас для України номерні знаки, видані раніше, у тому числі і за СРСР, залишаться дійсними, їх міняти не треба.

Водночас автомобілісти і експертна спільнота без ентузіазму, судячи з відгуків у мережі, зустріли цю ініціативу, вбачаючи у ній, серед іншого, корупційну складову. Так, за словами юриста В. Столітнього, номери із символом ЄС (зірки по колу, присутні на номерних знаках авто країн ЄС), юридично

законно можна буде видавати в Україні лише тоді, коли ми вступимо до Євросоюзу. «Це все одно, що назвати себе членом ЄС, фактично їм не будучи», – говорить В. Столітній. Також, на думку експертів, немає доцільності в нових номерах через відсутність єдиного зразка в країнах ЄС. Юрист В. Мірошниченко бачить у новій системі іншу загрозу: «Номери виготовлятимуть приватні фірми. Але немає гарантії, що якийсь місцевий виконком не буде рекомендувати водіям конкретні підприємства, щоб мати з цього зиск». «Ми не читали договір між ДАІ та держінститутом промислової власності, а там може бути написано, що хтось буде отримувати з кожного знака роялті, – підкреслює і адвокат В. Володарський, що спеціалізується на правовому забезпеченні дорожнього руху.

Нагадаємо, ще 25 вересня 2014 р. Державна служба інтелектуальної власності України видала МВС патент на виготовлення нових номерних знаків для транспортних засобів. Такий дозвіл на виготовлення номерних знаків отримано на підставі Закону України «Про охорону прав на промислові знаки». Отже, відтепер власником номерних знаків буде МВС в особі департаменту Державної автомобільної інспекції, а посередницькі фірми залишаться не при справах, запевняють у МВС. Як зазначає С. Чеботар, у правоохоронному відомстві мають намір прибрати всі складові можливих корупційних дій і створити прозору систему забезпечення всіх автовласників сучасними номерними знаками (*Матеріал підготовлено з використанням інформації таких джерел: Центр журналістських досліджень (investigator.org.ua), (nahnews.com.ua), Департамент ДАІ МВС України (http://www.sai.gov.ua/) Сьогодні (www.segodnya.ua), Новості всемирной сети (news-w.com), Радіо Свобода (http://www.radiosvoboda.org), Время (http://vremya.eu).*

О. Єфімов, адвокат

Допомога східним регіонам: що, коли, скільки

Військові дії на Сході України обернулися негараздами як для громадян, так і для суб'єктів господарювання, які перебувають на території проведення АТО. Аби хоч якось зарадити цьому, законотворці запровадили для них пільги. З'ясуємо, на яку саме допомогу можна розраховувати та як нею скористатися.

Закон України «Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції» від 02.09.2014 № 1669-VII (далі – Закон № 1669) набув чинності з 15.10.2014. А через шість місяців з дня завершення антитерористичної операції (далі – АТО) він втратить чинність, крім одного лише пункту 4 статті 11, що має так званий системний та постійний характер, тобто характер не тимчасових заходів.

Окрім періоду чинності самого Закону № 1669, слід мати на увазі, що в ньому ще йдеться і про період самої АТО. Цей період розпочався 14.04.2014 та закінчиться у день набрання чинності Указу Президента України про завершення проведення АТО або військових дій на території України.

Також у Законі № 1669 наводиться поняття «територія проведення АТО». Це територія України, на якій розташовані населені пункти, визначені у затвердженому КМУ переліку, де проводилася АТО. Уряд зобов'язаний затвердити такий перелік у десятиденний строк з дня опублікування Закону № 1669, тобто до 25.10.2014 затвердити документ під назвою «Перелік населених пунктів, на території яких здійснювалася антитерористична операція», а у десятиденний строк з дня закінчення АТО – прийняти остаточний перелік. Це означає, що перелік населених пунктів, що входять до території проведення АТО, буде змінюватися. Тобто, треба відслідковувати актуальний перелік для того, щоб «не розслабитися» і не втратити пільги, пов'язані з перебуванням на території проведення АТО «непомітно» для себе.

Тож поняття «територія проведення АТО» має істотне значення, оскільки від того, чи

потрапляє населений пункт до такої території залежить, чи має особа, там зареєстрована, право на пільги відповідно до Закону № 1669.

Про пільги щодо цивільно-правових зобов'язань та відповідальності

Закон № 1669 вводить мораторій на нарахування пені та штрафів на основну суму заборгованості за кредитними зобов'язаннями. Йдеться про пільги, втілені у форму зобов'язання кредиторів скасувати пеню та/або штрафи, нараховані на основну суму заборгованості із зобов'язань за кредитними договорами і договорами позики у період проведення АТО.

Це зобов'язання поширюється на певне коло суб'єктів, а саме на громадян України, які зареєстровані та постійно проживають або переселилися у період з 14.04.2014 з населених пунктів, розташованих на території проведення АТО, а також на юросіб та фізосіб – підприємців, що провадять (провадили) свою господарську діяльність на території проведення АТО.

Суб'єкти господарювання, що здійснюють господарську діяльність на території проведення АТО, звільнені на період проведення АТО від сплати: за користування земельними ділянками державної та комунальної власності; орендної плати за користування державним та комунальним майном.

Громадян України, які проживають на території проведення АТО, звільнено також (уведено мораторій на період АТО) від сплати пені за несвоєчасне внесення платежів за житлово-комунальні послуги. А саме за:

- водопостачання;
- газ, електро- і теплоенергію;
- водовідведення;
- утримання і експлуатацію житла та прибудинкових територій, сміттєзбирання;
- ліфтове господарство.

Ідеться про пеню, нараховану у періоді проведення АТО. Якщо ж така пеня виявилася вже сплаченою, то вона вважається сплатою за майбутні житлово-комунальні послуги. Тобто

з пені за несвоєчасну оплату вона «легким помахом руки» законотворців перетворилася в саму оплату житлово-комунальних послуг.

Законодавець попіклувався не лише про те, щоб звільнити від відповідальності так званих суб'єктів АТО, а й про збереження їхнього майна, яке в силу неможливості виконання такими суб'єктами зобов'язань може стати джерелом для примусового виконання цих зобов'язань лише тому, що воно опинилося в іпотеці.

Протягом строку дії Закону № 1669 щодо нерухомого майна, розташованого на території проведення АТО, що перебуває в іпотеці, зупиняється дія ряду норм Закону України «Про іпотеку» від 05.06.2003 № 898-IV (далі – Закон № 898). Йдеться про статтю 37 цього закону, якою врегульована передача іпотекодержателю права власності на предмет іпотеки. Ця стаття не діятиме в частині реалізації права іпотекодержателя на набуття права власності на предмет іпотеки.

Стаття 38 Закону № 898, якою врегульовано право іпотекодержателя на продаж предмета іпотеки, не діятиме в частині реалізації права іпотекодержателя на продаж предмета іпотеки, що належить суб'єкту із території проведення АТО. Не діятиме щодо суб'єктів АТО і стаття 40 Закону № 898 в частині виселення мешканців із житлових будинків та приміщень, переданих в іпотеку, щодо яких є судові рішення про звернення стягнення на такі об'єкти.

А в частині підготовки та реалізації предмета іпотеки на прилюдних торгах, не діятимуть положення статей 41, 43–47 Закону № 898.

Про дозвільні та реєстраційні аспекти

Тимчасове місце проживання осіб, які зареєстровані та переселилися з території проведення АТО в період її проведення, згідно з Законом № 1669 вважатиметься адресою, за якою здійснюватиметься реєстрація фізособи-підприємця держреєстраторами за адресою тимчасового проживання. При цьому держреєстратори не повинні вимагати підтвердження реєстрації за місцем проведення реєстраційних дій.

Реєстраційні дії щодо зміни місцезнаходження юросіб та місця проживання

фізособ-підприємців, які є суб'єктами з території проведення АТО, мають здійснюватися держреєстраторами реєстраційних служб територіальних органів Міністерства юстиції України в областях та місті Києві. А от, що стосується реєстраційних дій, пов'язаних із зміною складу засновників (учасників) та керівника юрособи, місцезнаходженням якої є територія АТО, то на такі дії введено мораторій. Вони заборонені і їх вчинити можна буде лише після закінчення періоду АТО.

Із Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців» від 15.05.2003 № 755-IV виключено абзац п'ятий частини другої статті 35. Раніше проведення держреєстрації змін до відомостей, що містяться в Єдиному державному реєстрі (ЄДР), про місцезнаходження юрособи, заборонялося з дати внесення до ЄДР запису про рішення засновників (учасників) юрособи або уповноваженого ними органу щодо припинення юрособи. Відтепер місцезнаходження юрособи, що знаходиться в процедурі припинення, може бути змінено в ЄДР.

Ліцензії та документи дозвільного характеру, видані суб'єктам, що здійснюють діяльність на території АТО, є чинними на увесь період проведення АТО, незважаючи, на те, що строк дії таких ліцензій та дозволів збіг.

Відповідні зміни щодо подовження строку дії раніше виданих ліцензій внесені до статті 14 Закону України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності» від 01.06.2000 № 1775-III. Стосовно документів дозвільного характеру – до частини першої статті 4 Закону України «Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» від 06.09.2005 № 2806-IV. Відповідну інформацію дозвільні органи зобов'язані внести до реєстру документів дозвільного характеру протягом трьох днів.

Суб'єктам, що здійснюють діяльність на території АТО, дозволено порушувати строки повернення валютної виручки та поставки за експортними та імпорнтними контрактами. Усім іншим експортерам та імпортерам (не суб'єктам АТО) ці строки можна порушувати лише за умови підтвердження існування форс-мажорних обставин.

Про форс-мажор

Відтепер обставини непереборної сили набули офіційної назви форс-мажору. На увесь період дії Закону № 1669 єдиним належним та достатнім документом, що їх підтверджуватиме, буде сертифікат Торгово-промислової палати України (далі – ТПП). Саме він підтверджуватиме ці обставини, як підставу для звільнення від відповідальності за невиконання (неналежне виконання) зобов'язань. І саме стосовно сертифікату про форс-мажорні обставини (обставини непереборної сили), а не про довідку ТПП, відтепер йдеться у статті 6 Закону України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті» від 23.09.1994 № 185/94.

Відповідні зміни внесено до Закону України «Про торгово-промислові палати в Україні» від 02.12.1997 № 671/97 (далі – Закон про ТПП). Відтепер до компетенції ТПП віднесено засвідчення форс-мажорних обставин за зверненнями суб'єктів господарської діяльності та фізосіб. З дня такого звернення ТПП та уповноважені нею регіональні ТПП повинні засвідчити форс-мажорні обставини та видати відповідний сертифікат. Причому суб'єкти малого підприємництва вправі не оплачувати такий сертифікат: їм він видається безкоштовно. А от усім іншим суб'єктам господарювання сертифікат дістанеться за плату, розмір якої має відповідати собівартості.

З'явилося відтепер у законодавстві й саме визначення поняття «форс-мажорних обставин», яке раніше було відсутнє і тлумачилося як обставини непереборної сили.

Податкові та облікові особливості

Суб'єкти, які здійснюють свою діяльність на території проведення АТО, звільняються від відповідальності за недотримання строків, передбачених для подання фінансової звітності.

Ряд особливостей уведено щодо сплати ЄСВ. Так від нарахування та відповідно сплати ЄСВ звільнено виплати, що компенсуються з бюджету в межах середнього заробітку працівників, призваних на військову службу за призовом під час мобілізації, на особливий період.

Що стосується платників ЄСВ, які перебувають на обліку в органах доходів і

зборів, розташованих на території проведення АТО, то вони звільняються від виконання своїх обов'язків, визначених частиною другою статті 6 Закону України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» від 08.07.2010 № 2464-VI (далі – Закон № 2464), на період проведення АТО. Йдеться про загальні обов'язки платника ЄСВ, а саме:

своєчасно та в повному обсязі нараховувати, обчислювати і сплачувати ЄСВ;

вести облік виплат (доходу) застрахованої особи та нарахування ЄСВ за кожним календарним місяцем і календарним роком, зберігати такі відомості в порядку, передбаченому законодавством; допускати посадових осіб органу доходів і зборів до проведення перевірки правильності нарахування, обчислення та сплати ЄСВ;

подавати звітність до органу доходів і зборів за основним місцем обліку платника ЄСВ;

надавати безоплатно застрахованій особі та на вимогу членів сім'ї померлої застрахованої особи відомості про зарплату (дохід), суму сплаченого ЄСВ та інші відомості про застраховану особу, що подаються до органу доходів і зборів;

пред'являти на вимогу застрахованої особи, на користь якої він сплачує ЄСВ, повідомлення про взяття на облік як платника єдиного внеску та надавати інформацію про сплату єдиного внеску, в тому числі у письмовій формі;

перевіряти під час прийняття на роботу наявність у фізособи посвідчення застрахованої особи;

повідомляти у складі звітності про прийняття на роботу фізособи, відомості про яку відсутні в Держреєстрі, або яка не пред'явила на вимогу платника ЄСВ посвідчення застрахованої особи, та подавати необхідні відомості і документи для взяття на облік зазначеної особи;

отримувати в територіальному органі ПФУ посвідчення застрахованої особи в порядку, встановленому ПФУ, та видавати їх застрахованим особам;

повідомляти у складі звітності про зміну відомостей, що вносяться до Держреєстру, про застраховану особу, на користь якої він сплачує

ЄСВ, у десятиденний строк після надходження таких відомостей;

у випадках, передбачених Законом № 2464, і нормативно-правовими актами, прийнятими відповідно до цього Закону, стати на облік в органі доходів і зборів як платник єдиного внеску; виконувати інші вимоги, передбачені Законом № 2464.

Для такого звільнення платнику ЄСВ достатньо подати до органу доходів і зборів за основним місцем обліку або за місцем його тимчасового проживання заяву у довільній формі не пізніше тридцяти календарних днів, наступних за днем закінчення АТО.

До таких звільнених від обов'язків платників ЄСВ не застосовується відповідальність, штрафні та фінансові санкції за невиконання цих обов'язків платника ЄСВ, а недоїмка, що виникла у таких платників ЄСВ, визнається безнадійною та підлягає списанню в порядку, передбаченому Податковим кодексом України для списання безнадійного податкового боргу.

Заходи з державного контролю

Законом вводиться мораторій на проведення перевірок органами і посадовими особами, уповноваженими законами здійснювати державний нагляд (контроль) у сфері господарської діяльності. Він поширюється на

суб'єктів, що здійснюють діяльність на території проведення АТО у періоді проведення АТО. Ця заборона не стосується лише позапланових перевірок суб'єктів господарювання з високим ступенем ризику.

Державні закупівлі

Ще одна група змін до чинного законодавства стосується процедур здійснення держзакупівель. Відповідно до доповненої статті 5 Закону України «Про здійснення державних закупівель» від 10.04.2014 № 1197 окремі товари, роботи та послуги, призначені для відновлення інфраструктури міст після завершення АТО, з переліку, затвердженого КМУ, повинні закуповуватися виключно у суб'єктів господарювання, що зареєстровані та здійснюють господарську діяльність на території проведення АТО. Мабуть, для того, щоб допомогти таким суб'єктам витримати фінансове навантаження та вижити у скрутний час.

На завершення слід додати, що Закон № 1669 має пріоритет стосовно інших актів законодавства. Відповідно до його частини третьої статті 11 «закони та інші нормативно-правові акти України діють у частині, що не суперечить цьому Закону» (*Юридичний журнал колективу «Єфімов і партнери» «З любов'ю до права. – 2015. – січень – лютий № 41–42).*

ЩОДЕННИК БЛОГЕРА *

«Взгляд юриста

Юридический блог компании Jurimex»

Про автора: Р. Макачук

Методика компромисса

17 января 2015 года вступил в силу Закон «О внесении изменений в Налоговый кодекс (НК) Украины касательно особенностей уточнения налоговых обязательств по налогу на прибыль предприятий и налогу на добавленную стоимость в случае применения налогового компромисса» № 63-VIII.

На выполнение норм Закона ГФС Приказом от 17 января 2015 года № 3 утвердила

Методические рекомендации, в которых разъяснила отдельные процедурные моменты, поверхностно урегулированные Законом.

Во-первых, ГФС уточнила, что положение «с учетом сроков давности, определенных статьей 102 Кодекса» устанавливает 1095 дней со дня, который следует за последним днем предельного срока предоставления налоговой декларации, а если такая декларация была предоставлена позже – со дня ее фактического предоставления.

Во-вторых, Методическими рекомендациями определено, что инициирование процедуры

* Збережено стиль і граматику оригіналу

налогового компроміса в любом случае подразумевает, кроме подачи уточняющего расчета, еще и предоставление соответствующего заявления (до момента утверждения Министерством финансов специальной формы уточняющих расчетов).

В-третьих, в Приказе детально разъясняется порядок заполнения уточняющих расчетов по налогу на прибыль предприятий и налогу на добавленную стоимость.

И, в-четвертых, Методическими рекомендациями более четко определены сама процедура и условия, на которые будет обращать внимание ГФС при принятии решения о необходимости проведения проверки. Среди них ГФС определила:

полноту отображения хозяйственных операций в расчете (при сопоставлении с данными информационной системы ГФС);

возможные правонарушения в соответствующем налоговом (отчетном) периоде;

результаты проверок плательщика за соответствующие налоговые (отчетные) периоды;

открытые уголовные и судебные производства.

Но есть и спорные моменты. К примеру, установлено, что достижение налогового компроміса касательно несогласованных обязательств, пребывающих в процедуре административного обжалования, является основанием для оставления жалобы плательщика без рассмотрения на основании пункта 56.11 НК Украины, хотя в данном случае плательщик не определяет свои обязательства, они указаны в налоговом уведомлении-решении.

Вызывает определенные вопросы и сам характер документа – рекомендации. Анализируя нормы Приказа, мы видим формулировки «следует проверить», «целесообразно указывать» и так далее. Положений о последствиях несоблюдения предлагаемых ГФС процедур рекомендации не содержат (<http://jurblog.com.ua/2015/02/metodika-kompromissa>). – 2015. – 3.02).

**«Взгляд юриста
Юридический блог компании Jurimex»
Про автора: Р. Макаруч**

Військовий збір: реалії та проблеми 2015 року

Ми живемо в неспокійний час. Час коли зовсім поряд за нашими стінами фактично ідуть бойові дії, коли зростає напруження у міжнародних відносинах, і економіка України стрімко падає вниз. Непроста ситуація штовхає керівників держави на пошук нових джерел наповнення бюджету, я зв'язку з чим приймаються все нові і нові закони, що вносять зміни до Податкового кодексу.

Так, 31 липня 2014 року Верховною Радою України прийнято Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів» № 1621 (надалі – Закон № 1621).

Даним Законом було внесено низку змін до Податкового кодексу України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI (надалі – ПК України), однією з яких було встановлення на території України тимчасового військового збору (пункт 161 підрозділу 10 розділу XX «Перехідні положення» ПК України).

Підпункт 1.1 пункту 161 встановив, що платниками військового збору визнаються особи, перелік яких окреслюється пунктом 162.1 статті 162 ПК України, тобто платники податку на доходи фізичних осіб (надалі – ПДФО):

фізичні особи – резиденти, які отримують доходи як з джерела їх походження в Україні, так і іноземні доходи;

фізичні особи – нерезиденти, які отримують доходи з джерела їх походження в Україні;

податкові агенти.

Як бачимо, зазначений пункт не виділяє окремо серед платників ПДФО (і, як наслідок, військового збору) фізичних осіб – підприємців та самозайнятих осіб. У зв'язку з цим виникає запитання, чи не означає даний факт те, що зазначені особи не є платниками військового збору?

Відповідаючи на поставлене питання, необхідно зрозуміти, на яке коло осіб

поширюється норма пункту 162.1 статті 162 ПК України. На наш погляд, відсутність в даному переліку фізичних осіб – підприємців не означає, що вони не можуть виступати платником ПДФО з огляду на наступне:

стаття 177 ПК України, яка знаходиться в розділі IV «Податок на доходи фізичних осіб», врегульовує питання оподаткування ПДФО доходів, отриманих фізичною особою – підприємцем від провадження господарської діяльності, крім осіб, що обрали спрощену систему оподаткування;

стаття 178 ПК України, що також знаходиться в розділі IV ПК України регламентує порядок оподаткування доходів осіб, що провадять незалежну професійну діяльність;

стаття 15 ПК України, яка визначає загальний перелік платників податків, окремо не виділяє серед них фізичних осіб – підприємців.

Що ж стосується осіб, які перебувають на спрощеній системі оподаткування, обліку та звітності, то стаття 291 ПК України вказує, що ними у разі відповідності критеріям можуть бути юридичні особи та фізичні особи – підприємці.

При цьому норма статті 297 ПК України, встановлюючи пільгу для платників єдиного податку, визначає, що вони звільняються від обов'язку нарахування, сплати та подання податкової звітності, зокрема, з податку на доходи фізичних осіб у частині доходів (об'єкта оподаткування), що отримані в результаті господарської діяльності платника єдиного податку першої-третьої групи (фізичної особи) та оподатковані згідно з главою 1 розділу XIV «Спеціальні податкові режими» ПК України, тим самим опосередковано вказуючи, що дія норми, передбаченої пунктом 162.1 статті 162 ПК України, поширюється і на фізичних осіб – підприємців.

Системне тлумачення норм статей 15, 162, 177, 291 та 297 ПК України дозволяє зробити висновок про те, що поняття «фізична особа – підприємець» включається до понять «фізична особа – резидент» та «фізична особа – нерезидент», що вживаються в пункті 162.1 статті 162 ПК України.

Проте Державна фіскальна служба України, не заперечуючи вищевикладеного, в роз'ясненні

від 26 серпня 2014 року вказала, що обов'язок сплачувати військовий збір на фізичних осіб – підприємців не покладається.

В обґрунтування даної позиції була покладена норма про те, що об'єктом оподаткування військовим збором є наступні доходи (які не отримуються фізичною особою – підприємцем):

у формі заробітної плати, інших заохочувальних і компенсаційних виплат або інших виплат і винагород, які нараховуються (виплачуються, надаються) платнику за трудовими відносинами;

у формі інших виплат і винагород, які нараховуються (виплачуються, надаються) платнику податків згідно із цивільно-правовими договорами;

у формі виграшу в державній і недержавній грошовій лотереї, виграшу гравця (учасника), отриманого від організатора азартної гри.

Легко помітити, що суб'єктний склад платників військового збору не змінювався з моменту його встановлення. Проте у зв'язку із особливим складом доходів, які підлягали оподаткуванню військовим збором, окремі платники податків, такі як фізичні особи – підприємці чи самозайняті особи звільнялися від оподаткування.

Проте наразі ця позиція не є прийнятною, адже з 1 січня 2015 року об'єкт оподаткування військовим збором було значно розширено. Так, залишаючи без змін положення щодо категорій платників військового збору, законодавець вказав, що об'єктом оподаткування є доходи, визначені статтею 163 ПК України.

Дана стаття встановлює, що об'єктом оподаткування резидента є:

загальний місячний (річний) оподатковуваний дохід;

доходи з джерела їх походження в Україні, які остаточно оподатковуються під час їх нарахування (виплати, надання);

іноземні доходи – доходи (прибуток), отримані з джерел за межами України.

В свою чергу, об'єктом оподаткування нерезидента є:

загальний місячний (річний) оподатковуваний дохід з джерела його походження в Україні;

доходи з джерела їх походження в Україні, які остаточно оподатковуються під час їх нарахування (виплати, надання).

Така позиція законодавця вкотре надала актуальності питанню про те, чи будуть фізичні особи – підприємці та самозайняті особи платниками військового збору.

Аналізуючи норми пункту 161 в редакції, що діє з 1 січня 2015 року, приходимо до висновку, що закон не робить прив'язки до форми отриманих платником податків доходів в цілях оподаткування військовим збором. Норма вказує лише на походження доходів, поділяючи їх на доходи з джерела їх походження в Україні та з джерел за межами України.

Поняття доходів з джерела їх походження в Україні міститься в підпункті 14.1.54 пункту 14.1 статті 14 ПК України. Ними визнаються будь-які доходи, отримані резидентами або нерезидентами, у тому числі від будь-яких видів їх діяльності на території України (включаючи виплату (нарахування) винагороди іноземними роботодавцями), її континентальному шельфі, у виключній (морській) економічній зоні.

Структура доходів з джерела їх походження в Україні відповідно до підпункту 14.1.54 включає і доходи від зайняття підприємницькою та незалежною професійною діяльністю.

Тим самим законодавець включає ці доходи до об'єкта оподаткування військовим збором. При цьому жодних вказівок щодо обмежень в оподаткуванні доходів від зайняття підприємницькою діяльністю в межах спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності закон не містить.

В свою чергу, доходом, що отриманий за межами України в силу підпункту 14.1.55 пункту 14.1 статті 14 ПК України є будь-який дохід, отриманий резидентами, у тому числі від будь-яких видів їх діяльності за межами митної території України, включаючи проценти, дивіденди, роялті та будь-які інші види пасивних доходів, спадщину, подарунки, виграші, призи, доходи від виконання робіт (надання послуг) за цивільно-правовими та трудовими договорами, від надання резидентам в оренду (користування) майна, розташованого за межами України, включаючи рухомий склад

транспорту, приписаного до розташованих за межами України портів, доходи від продажу майна, розташованого за межами України, дохід від відчуження інвестиційних активів, у тому числі корпоративних прав, цінних паперів тощо; інші доходи від будь-яких видів діяльності за межами митної території України або територій, непідконтрольних контролюючим органам.

Виходячи з наведених визначень, дохід фізичної особи – підприємця, зокрема тих осіб, які перебувають на спрощеній системі оподаткування, обліку та звітності, включається до складу доходів, визначених статтею 163 ПК України і, таким чином, є об'єктом оподаткування військовим збором.

На це додатково вказують і норми статей 177 та 297 ПК України, адже звільняючи платників податків від оподаткування згідно з положеннями розділу IV «Податок на доходи фізичних осіб» ПК України, законодавець фактично говорить, що доходи платника єдиного податку є різновидом доходу, визначеного статтею 163 ПК України.

Виходячи з вищевикладеного, можна зробити висновок про те, що фізичні особи – підприємці, в тому числі і платники єдиного податку, а також самозайняті особи з 1 січня 2015 року є платниками військового збору з доходів, визначених статтею 163 ПК України, в тому числі і з власних доходів.

Разом з тим, вводячи зазначені зміни в законодавство України, народні обранці не попіклувалися про те, щоб належним чином врегулювати виконання податкового обов'язку підприємців та самозайнятих осіб.

Для прикладу слід звернути увагу на положення підпунктів 1.4 та 1.6 пункту 161 підрозділу 10 розділу XX «Перехідні положення» ПК України, якими зроблено вказівку на те, що до порядку нарахування, утримання та сплати військового збору до бюджету, а також щодо забезпечення виконання даного податкового обов'язку застосовуються правила, передбачені статтями 168 та 176 ПК України. Проте дані статті не врегульовують особливості податкового обов'язку платника податків, який перебуває на спрощеній системі,

в багатьох випадках встановлюючи зовсім інші правила, не характерні для платників єдиного податку.

Ні, лист Державної фіскальної служби від «Про внесення змін в адміністрування податку на доходи фізичних осіб та військового збору» від 21 січня 2015 року № 1665/7/99-99-17-02-01-17, ні роз'яснення «Про деякі зміни в оподаткуванні військовим збором» від 23 січня 2015 року жодних уточнень з приводу поставлених питань, на жаль, не зробили.

У зв'язку з цим фізичні особи – підприємці та самозайняті особи опинилися в патовій ситуації, коли їм встановили податковий обов'язок, проте не дали зрозуміти, яким саме чином потрібно його виконувати.

Отже, питання реалізації податкового обов'язку зі сплати військового збору фізичними особами – підприємцями, зокрема платниками єдиного податку, а також самозайнятими особами залишається не врегульованим належним чином. Саме тому чекаємо кроків Державної фіскальної служби, які дадуть можливість пролити світло на ситуацію, що склалася (<http://jurblog.com.ua/2015/02/viyskoviy-zbir-realiyi-ta-problemi-2015-roku>). – 2015. – 6.02).

Блог на сайті «Минфин»

Про автора: А. Охрименко, економіст

Пример, того как МВФ ошибся

Это можно назвать камню... Но оно очень четко показывает, кто был прав... А сколько тогда было разных комментариев, что я ошибаюсь, что девальвация спасет экономику Украины

Гривну нужно девальвировать на 13%...

Высказывание специалистов МВФ о том, что нужно девальвировать курс гривны на 13%, чтобы сделать текущий счет платежного баланса бездефицитным, выглядит интересно, и заставляет задуматься, а чего именно хочет МВФ от Украины, и почему его специалисты дают такие советы.

Что значит «девальвировать курс гривны на 13%»? Это значит задрать курс гривны до уровня

9,3 грн. Может, с точки зрения математических расчетов МВФ, это и смотрится красиво, но на практике явно не работает.

Советы специалистов МВФ девальвировать курс гривны на 13% исходят из совершенно ошибочного мнения, что в результате этой девальвации вырастут объемы экспорта и уменьшаться объемы импорта, и в результате текущий счет, который во многом зависит от внешней торговли, будет бездефицитным. Но, беда в том, что специалисты МВФ совершенно не хотят замечать, что 60% всех импортных товаров – это нефть, газ, бытовая техника и лекарства, которые невозможно заменить украинскими аналогами. Рост курса доллара до уровня 9,3 грн, может привести только к росту цен на импортные товары, прежде всего на газ и нефть в гривневом эквиваленте. А для нашей экономики это значит, рост цены на бензин и еще больший рост цен на услуги ЖКХ. А вот вырастет ли украинский экспорт, это очень спорный вопрос. Большая часть украинского экспорта – это металл, и нереально увеличить объемы его экспорта за счет девальвации гривны. В мире падает спрос на металл в целом, и потому, даже если девальвировать гривну на 30%, ничего радикального не изменится, только вырастут цены в Украине.

Складывается такое мнение, что своей рекомендацией МВФ еще раз напоминает Украине, что пора повышать цены на газ и ЖКХ для населения. Причем, если провести дополнительную девальвацию гривны, то цены на ЖКХ с 1 января 2013 года можно уже смело повышать на 100%, а может сразу на 300%, как рекомендуют некоторые эксперты.

В условиях Украины, где в обращении находится 80 млрд. наличной валюты, даже девальвация гривны на 1%, уже создает панические настроения, и спрос на валюту только растет. Если уж и говорить о девальвации гривны на 13%, то можно и нужно это делать, но за 3-5 лет, не меньше. Тогда можно будет по копейке, полкопейки постепенно повышать курс доллара. Это действительно может дать положительный эффект. Но резкая девальвация гривны, как советуют эксперты МВФ, не только не решит проблему платежного баланса, но

еще больше усугубит ситуацию на украинском валютном рынке.

Да и специалисты МВФ тоже понимают, что этот их совет, это скорее просто совет, чем реальная рекомендация к действию. Поэтому, согласно расчетам специалистов МВФ по macroeconomic balance method гривну нужно девальвировать на 13%, и в тот же момент, согласно расчетам специалистов МВФ equilibrium real exchange rate method, гривну нужно ревальвировать на 9,2%, то есть снизить курс до 7,44 грн.

Так что, из советов МВФ каждый может для себя выбрать то, что ему больше нравится – или курс 9,3, или курс 7,44 грн. И спорить дальше, кто прав (<http://minfin.com.ua/blogs/okhrimenko/64752>). – 2015. – 8.02).

Блог на сайті «Минфин»

Про автора: А. Охрименко, экономист

Действительно ли тарифы на ЖКХ вырастут в разы?

Действительно, в 2015 году тарифы на ЖКХ вырастут. Сложно сказать во сколько раз, но ясно одно, что вырастут. МВФ поставил жесткое условие, чтобы тарифы на ЖКХ для населения в Украине были, как в ЕС без дотаций и преференций. Если сейчас цена на газ в мире около 350 долларов за тысячу куб. м природного газа, то именно столько и украинцы должны платить за газ, а если завтра цена на газ упадет до 200 долларов, а такая тенденция имеет место, то и цена на газ для украинцев будет меньше. Получается, что для украинцев падение цен на нефть и газ на мировом рынке, будет обеспечивать и снижение цен на газ и в Украине. Это очень похоже на цены на бензин. Когда цена на нефть росла, то и цены на бензин росли, а как только цена на нефть начала снижаться, и цены на бензин в Украине, может не так резко, как хотелось, но снизились. Вот это и есть рынок, и именно это требует от Украины МВФ. И без этого денег Украине не даст. Точнее, МВФ требует ликвидировать государственную дотацию НАК Нафтогаз и тем самым уменьшит нагрузку на госбюджет. Идея

нужная, и о необходимости ликвидировать монополиста НАК Нафтогаз говорят уже больше десяти лет, но реально не делают. Теперь ситуация сложилась таким образом, что без реальных изменений действующей системы поставки и оплаты газа населением, денег МВФ не даст. Что называется, метод кнута.

Первый заместитель министра финансов Игорь Уманский, в своем интервью в ЭП, чуть-чуть приоткрыл интригу переговоров с МВФ, и кратко сказал, как же Украина хочет выполнять требования МВФ о повышении тарифов на газ для населения, при этом понимая, что это очень сложная задача с учетом обнищания украинцев после Майдана. Предлагается в целом очень разумная идея, установить «социальный минимум» потребления газа за месяц, и цену по этому минимуму сделать ниже, чем рыночную. Все, что потребляется выше, платить по рыночной цене, которая сложилась на мировом рынке природного газа, а точнее по той цене, по которой НАК Нафтогаз будет закупать газ в ЕС или в России, суть от этого не меняется. У нас уже фактически существует такая «социальная норма». Тарифы на газ для населения сделаны таким образом, что если частное лицо, а точнее его объект – жилой дом, потребляет за год не больше 2,5 тыс. куб. м природного газа, то он платит самый низкий тариф, как только он увеличивает потребление, сразу цена растет. Если физлицо потребляет больше 6 тыс. куб. м газа, то в этом случае тариф на газ в 3 раза выше, от минимального тарифа. Как видите, метод уже работает. Теперь только осталось грамотно и справедливо установить эту «социальную норму» и определить, сколько же будет платить украинец за этот за газ: 50% от рыночной цены или 90% от рыночной цены. В любом случае 10% от рыночной цены точно не будет.

По идее это должно стимулировать население экономить природный газ. Не превышая «социальную норму» можно будет не переживать на счет рост цен на газ на мировом рынке. Будет действительно выгодно иметь небольшой дом и современное оборудования для обогрева дома. Вот тут, действительно пригодятся энергосберегающие технологии и различные новые технологии, которые позволят

экономить тепло. Европейцы пользуются энергосберегающими технологиями и стараются лишний раз не включать газовый котел, не потому, что они такие рациональные люди, а потому что по-другому нельзя выжить, при таких тарифах на газ.

Действительно, таким образом, проблему тарифов на газ для населения можно решить, и даже удовлетворить запросы МВФ. Ибо цены на газ в Украине будут как в ЕС, и тем самым, дотирование должно быть минимизировано. Но, тут сразу возникает ряд очень существенных проблем, которые никак нельзя решить за счет «социальной нормы».

Экономить газ может только владелец частного дома, который имеет автономное отопление и обогрев воды, что же касается центрального отопления, то тут переход на рыночные цены, с одной стороны, существенно повысит и так уже непомерно высокие тарифы за горячую воду и тепло. А во-вторых, качество, или точнее температура этой воды, будет существенно снижена. Ибо тут никакой экономии газа не будет, скорее наоборот, предприятия ЖКХ и НАК Нафтогаз будет непомерно иррационально тратить природный газ, и все свои убытки, просчеты и хищения включать в тарифы для населения. На сегодня тарифы на отопление в Киеве около 9 грн за м², это почти 400 грн только за отопление обычной хрущевки, а хотят сделать около 39 грн м², при этом никто даже не думает, многие ли жители хрущевки оплатят уже 1700 грн в месяц за отопление. Установка счетчика не решает проблему, так как тариф на тепло от центрального отопления непомерно завышен, например, в Киеве составляет около 375 грн за 1 Гкалл, что включает все потери тепла на обогрев земли и неба.

Согласно официальным данным за декабрь 2014 года, около 18% украинцев не оплатили тарифы ЖКХ. Если действительно сделать тарифы на тепло и газ, как в ЕС, то, скорее всего, только 18% и оплатит тарифы ЖКХ. Ибо тут даже не проблема, в том, что тарифы будут высокие. Качество услуг будет еще хуже, чем сейчас, так как многие не будут платить за услуги ЖКХ, а предприятия ЖКХ будут

постоянно жаловаться, что они не могут купить газ в НАК Нафтогаз, потому что им не платит денег население. Замкнутый круг получается. И это будет касаться практически всего населения, которое проживает в квартирах, так как отказаться от центрального отопления в Украине нельзя, а само это центральное отопление и есть главной причиной бардака и коррупции в ЖКХ.

Разговоры о том, что малообеспеченные семьи смогут получить субсидии на оплату услуг ЖКХ, уже ведут с весны прошлого года. Но реальность такова, что в Украине очень сложно получить субсидии на оплату услуг ЖКХ, да и сам размер этой субсидии небольшой. Вместо разрекламированных 30% семей, которые могут получить субсидии на оплату тарифов ЖКХ, по итогам декабря 2014 года всего компенсацию получает не больше 6% семей и при этом около 80% этих семей, это одинокие пенсионеры. Многодетные семьи, и даже семьи пенсионеров, состоящие из двух человек, в Украине считаются материально обеспеченными. Поэтому, надеяться на субсидии от государства могут только самые ярые оптимисты и фанатики. Скорее всего, более реальным результатом всего этого будет рост долгов за оплату тарифов ЖКХ. Сейчас уже украинцы задолжали за оплату услуг ЖКХ около 14 млрд. грн, после реформы ЖКХ, этот долг в лучшем случае будет 41 млрд. грн, но не исключено, что через пять лет, когда МВФ просто забудет об Украине, эти долги будут составлять уже все 140 млрд. грн.

Почему всегда реформы в Украине начинают делать неправильно? Любому умному человеку понятно, что перед тем как повышать тарифы на ЖКХ, нужно ликвидировать центральное отопление, и действительно перейти на автономный обогрев, как это принято в том же ЕС, где человек может экономить, и газ, и электроэнергию, самостоятельно. Для этого, он не зависит от ЖЭКа или теплокоммунэнерго, а покупает электроэнергию или газ в частной компании, которых несколько, и значит, есть конкуренция. В этой ситуации, сами компании заинтересованы все экономить, и предлагать

настоящие рыночные цены со скидками, как мобильные операторы.

Но для этого нужно уничтожить государственного монополиста НАК Нафтогаз, и заодно местных монополистов в виде коммунальных предприятия ЖКХ. Но кто же на это пойдет во власти? Ибо «кормушка» НАК Нафтогаз и бизнес ЖКХ такой «хлебный», что повысить тарифы для населения до небес, это они могут, а вот отказаться от «кормушки» – никогда. Все тривіально (<http://minfin.com.ua/blogs/okhrimenko/64786>). – 2015. – 9.02).

Блог на сайті «Факти»

Про автора: Д. Раимов

Снятие неприкосновенности превратит депутатов в трусов

О депутатской неприкосновенности

Депутат А едет на важное заседание Парламента. У него в руках доклад о коррупционных схемах высшего политического руководства страны. Доклад готовили почти год. Собирали факты, опрашивали свидетелей. Доклад – старт процедуры импичмента. За несколько кварталов до парламента его машину останавливает патруль. Слово за слово и депутата А задерживают. У него нет иммунитета от задержания. Задерживают по надуманному поводу. Похож на бандита, который напал на старушку в соседнем районе. Задерживают на 6 часов... и он пропускает важное заседание парламента. Дальше его опознает бабушка (за 200\$) и депутат едет в СИЗО. Пока слово за слово, так он там и сидит, а улики, заявленные в докладе, быстро уничтожают.

P.S. Депутатский иммунитет действует на основе конституции ФРГ от 1949 года, конституции Италии от 1947 года, конституции Франции от 1958 года, конституции Испании от 1978 года, конституции Греции от 1975 года. В Японии парламентария не могут задержать во время парламентской сессии. В США – как во время сессии, так и по дороге к ней. Украина хочет упразднить конституционную норму, не предложив закон с ограниченным иммунитетом. Депутат станет не свободным

представителем граждан, а трусом, который будет «сидеть да помалкивать» (<http://fakty.ictv.ua/ru/index/read-blog/id/1759>). – 2015. – 6.02).

Блог на сайті «Факти»

Про автора: В. Спиваковский

Легкий способ изменить образовательную систему

Реформы и жизнь.

Приняли летом прекрасный закон о высшем образовании. Там – и самостоятельность вузам, и финансовые привилегии. Развивайтесь вузы и радуйтесь. Вы же так этого добивались! А теперь – жизнь. Вузы не могут, не хотят, да и не имеют права увольнять тех профессоров, лекции которых невозможно слушать. Вузы озабочены больше трудоустройством преподавателей, чем пользой студентам. Типа, если студентам что-то надо, пусть сами где-то доучиваются.

Вузы не могут и не хотят осовременивать специальности и курсы лекций в соответствии с требованиями времени и давно изменившегося рынка.

Вузы не могут и не хотят применять самые современные образовательные технологии. До сих пор преподаватели требуют конспекты лекций, чего в мире уже давно нет, и над чем иностранцы просто смеются. Вузы по-прежнему не думают о том, как заработать деньги хорошим качеством своей образовательной продукции и полезностью рынку. И по-прежнему ждут бюджетных ассигнований.

К чему я клоню? К тому, что законы могут быть самыми замечательными, но толку от них немного.

Есть ли выход? Конечно, и он прост. Пригласить в Украину филиалы топ-100 лучших университетов мира (на привлекательных для них условиях). Так поступают сейчас все страны, оказавшиеся в экономических кризисах: Малайзия, Албания, Курдистан. Я там был и видел, как моментально изменяется психология местных эдьбюкейторов, студентов и общества. И они сразу становятся интересными для мира.

Мы бы быстро забыли и о взятках в вузы, и о плохих лекциях, и о несоответствии знаний требованиям работодателей. Да и отток наших абитуриентов за рубеж уменьшился бы. Потому что сегодня десятки тысяч наших выпускников школ уже присматривают себе западные университеты. Потому что там дешевле, умнее, перспективнее и нет этого ужасного ЗНО.

Это также было бы быстрым рывком в современность и в Европу. Потому что если не иметь в Украине европейских университетов, то как мы собираемся соответствовать европейским ценностям, о которых столько разговоров? (<http://fakty.ictv.ua/ru/index/read-blog/id/1748>). – 2015. – 4.02).

Блог на сайті «s-quo.com»

Про автора: Р. Калиниченко, юрист

Введение запрета на строительство и реконструкцию зданий нарушает права граждан 22 января 2015 во время пленарного заседания III сессии Киевского городского совета было рассмотрено и принято Проект решения о временном моратории на осуществление строительства и продажа земельных участков в буферных зонах Софии Киевской и Киево-Печерской лавры.

Запрет наложен временно до утверждения Киевским городским советом Плана зонирования территории центральной планировочной зоны города Киева и / или детального плана территорий в пределах охранной (буферной) зоны объекта № 527 Список всемирного наследия ЮНЕСКО «Киев: Собор Святой Софии и прилегающие монастырские здания, Киево Печерская лавра», утвержденной приказом Министерства культуры Украины от 05.07.2011 № 511 / 0 / 16-11» Об утверждении научно-проектной документации по границ и режимов использования зон охраны памятников и занесения объектов культурного наследия в Государственный реестр недвижимых памятников Украины».

Основная цель депутатов Киевсовета понятна и заслуживает уважения, но, как и раньше, некоторые решения является

несколько не доработанными. В частности, не понятно, что делать владельцам зданий, расположенных в буферных зонах, учитывая их желание (и, главное, конституционное право) получить земельный участок по меньшей мере в пользование и платить в соответствии с законодательством налог на землю? Не понятно, как осуществлять работы тем, кто уже начал те или иные действия, в частности, реставрации? Кроме того, введение запрета на строительство или реконструкцию несколько нарушает конституционное право наших граждан, владеющих недвижимостью в оговоренных зонах, ведь владелец имеет право пользоваться, владеть и распоряжаться своей собственностью по своему усмотрению, не нарушая нормы закона. Возникают также по поводу того, а действовала Киевсовет в пределах предоставленных ему полномочий, предусмотренных законодательством о местном самоуправлении.

Ясно одно, что в любом случае орган местной власти в случае необходимости ссылаться на принятое решение, которое может стать причиной определенных «неудобств» для владельцев имущества. Однако остается только надеяться, что это решение не станет поводом для сознательного блокирования земельных и строительных вопросов, а действительно позволит защитить объект, который имеет выдающуюся универсальную ценность для нас и мирового сообщества (<http://www.s-quo.com/club/club.php/user/1/blog/810>). – 2015. – 5.02).

Блог на сайті «ubr.ua»

Про автора: Д. Зенкин

О защите прав наследника в Украине

Рано или поздно практически любой гражданин вынужден решать вопрос с наследством и не всегда можно избежать судебного разбирательства или добровольно решить проблему с наследственным имуществом. В публикации Вы узнаете о том, как можно защитить свои права в наследственном деле, какие способы можно выбрать для защиты прав наследника...

Очень часто у граждан возникают вопросы, связанные с толкованием закона в области наследования. И, практически любой гражданин в силу своего завышенного Эго или с целью экономии средств, вынужден решать вопрос с наследством избегая правовой помощи, не обращаясь к адвокату по наследственным делам и, в итоге, допускает ряд ошибок, которые позже не дают возможности без помощи специалиста оформить нужные права, получить документы.

Конечно, не всегда можно избежать судебного разбирательства или добровольно решить проблему с наследственным имуществом. Но с помощью простой консультации юриста по наследству можно избежать немало ошибок в любом наследственном деле.

Плавню подводя к тому, что проблемы в наследственном деле можно и нужно решать с помощью специалиста – адвоката по наследственным делам, напомним основное, о чём требуется помнить. Прежде всего, обращая внимание на то, что наследник – тот человек, к кому и переходят все права и обязанности, что были у наследодателя при жизни, после его смерти. Это важно понимать, т.к. согласно правовой позиции Верховного Суда Украины от 23 января 2013 года, изложенной в постановлении по делу № 6-164цс12, у наследника, который в установленном законом порядке принял наследство, права владения и пользования наследственным имуществом возникают с момента открытия наследства. Только такой наследник может защищать свои нарушенные права владения и пользования наследственным имуществом в соответствии с главой 29 ГК Украины.

После того, как вышеперечисленные ключевые моменты установлены, то следует узнать следующую информацию:

Возможность урегулирования спора без участия суда.

Никогда не верьте тем горе – адвокатам, которые советуют сразу идти в суд с иском или посещать разного рода сомнительные сайты, якобы для экономии денег и отвлечения от своих проблем насущих. В 90% случаев простого судебного иска недостаточно, как недостаточно может быть документов по делу. Существуют определенные требования и условия.

Во-первых, наследство нужно принять, а признание прав собственности на наследство в судебном порядке допустимо только тогда, когда на руках есть отказ нотариуса в совершении нотариальных действий. Тут достаточно метко разъяснил Пленум Верховного Суда Украины в пункте 23 своего постановления «О судебной практике по делам о наследовании» от 30.05.2008р. № 7, при наличии условий для получения в нотариальной конторе свидетельства о праве на наследство требования о признании права на наследство осуждению не подлежат.

Благодаря таким советчикам, около 30% судебных исков остаются без рассмотрения, и все из-за того, что адвокат не разобрался в причинах и следствиях спора. Поэтому рекомендую обращаться только к компетентному в наследственном праве юристу или адвокату, выбрать которого можно с помощью сайта отзывов о юристах legals.in.ua.

Также, в Постановлении Пленума ВССУ от 16.05.2013 года указано, что отсутствие документально подтвержденного отказа нотариуса на проведение соответствующих профессиональных действий может стать основанием для отказа в иске. К примеру, наследник А обратился с иском в суд об установлении дополнительного срока для принятия наследства после смерти своего отца Б. Суд примет иск и потребует все материалы наследственного дела, открытого в нотариальной конторе.

В итоге оказалось, что наследство приняли жена и дочь завещателя. Они не привлечены к ответу по наследственному делу. Естественно суд их привлечет к участию в процессе, поскольку новое постановление ГПК от него это требует. Ответчики признают право гражданина А на наследство отца и дадут согласие. Как поступить суду в такой ситуации? Есть только одно решение – удовлетворить иск, поскольку его признают ответчики по делу о продлении срока принятия наследства.

На практике такие истории случаются довольно часто, но по факту такие методы не являются правильными. В ст. 1272 ч. 2 ГКУ указано, что наследник, который пропустил

граничный срок принятия наследства может с письменного согласия других наследников обратиться в нотариальную контору, которая открыла данное дело с требованием о предоставлении дополнительного срока для принятия наследственных прав и обязанностей. Также необходимо обратить внимание на способ принятия наследства.

Их различают 2:

подача соответствующего заявления в нотариальную контору, которая открыла наследственное дело,

и принятие наследства по факту путем постоянного проживания на одной жилплощади с наследодателем.

Как показывает судебная практика, очень часто с иском обращаются те наследники, которые постоянно проживали с завещателем. То есть, по факту принявший права наследования обращается в суд с иском о принятии наследственных прав. В итоге полнейшая неразбериха и возмущение истца, когда суд откажет в рассмотрении дела.

Сроки обращения в суд за защитой нарушенных прав наследования.

Здесь нужно постоянно помнить о 6-месячном сроке, который выделяется наследникам для принятия наследственных прав и обязанностей. То есть, по факту нужно обратиться с заявлением о принятии наследства в нотариальную контору в течении этого времени, если же наследник не успеет вложиться в полгода, то придется обращаться в суд с просьбой о продлении сроков принятия наследства (узнать подробнее). Ст. 1297 ГКУ предусматривает, что наследник обязан обратиться к нотариусу с целью получения свидетельства о праве наследования.

При этом никакой ответственности за несоблюдение сроков нет. Стоит заметить, что сейчас в кулуарах Верховной Рады лежат несколько законопроектов, в соответствии с которыми срок принятия наследства будет увеличен с 6 месяцев до 3 лет. Эти законопроекты инициировали банковские учреждения, чтобы иметь возможность получить погашение задолженности по кредитам наследодателя.

В данном случае принятие этих законов сыграет на руку всем, ведь по действующему законодательству именно в течении 3 лет можно оспорить завещание и свидетельство о принятии наследства да и, как обещают законодатели – принять наследство в селе станет проще. Однако до сих пор эти законопроекты не рассмотрены и не ратифицированы.

Выбор верного способа защиты прав наследования.

В области наследственного права сейчас применяются такие способы защиты:

- признание права наследования;
- признание завещания недействительным;
- процесс реституции;
- принудительное исполнение наследственных обязанностей в натуре;
- прекращение действий, нарушающих наследственные права;
- возмещение убытков в денежном эквиваленте; – возмещение морального ущерба;
- признание бездеятельности государственных органов власти;
- изменение правоотношения (Применяют в тех случаях, когда вместо завещания оформляется договор пожизненного содержания, который призван лишить основного наследника его наследственных прав и обязанностей. Если наследник узнает, что по факту договор пожизненного содержания является завещанием, то он может обжаловать условия этого соглашения).

Это не полный перечень способов защиты, поскольку ст. 16 ч. 2 ГКУ судам предоставляется возможность самостоятельно выбрать другой способ защиты наследственных прав, к примеру разделить наследство на части.

Самое главное, что нужно запомнить, – при обращении в суд, само собой разумеется, нужна нанять адвоката по наследственным делам, но и до того, как принять решение об начале процедуры наследования, также следует проконсультироваться у юриста по наследственному вопросу. Конечно, юрист по наследству не всесилен, но всё же сможет грамотно отстоять позицию своего Клиента и отстранить неугодного наследника, если в том будет необходимость. Только так можно

избежать целого рода проблем и оформить свои права на наследство по Закону (<http://blog.ubr.ua/pravo/o-zashite-prav-naslednika-v-ukraine-9536>). – 2015. – 4.02).

Блог на сайті «imena.ua»

Про автора: А. Мельник

Нужен ли Украине новый «закон о блогерах»?

Почти год назад, 16 января 2014 года, украинские парламентарии «отличились» принятием законов, по которым за любой пост, расценённый как «призыв к противоправным действиям» в виртуальном пространстве, можно было получить вполне реальный тюремный срок.

О том, что предполагалось садить людей на 3 года за движение в «колонне» из пяти машин или за покрывки в багажнике и напоминать не станем. Именно подобные «инициативы» и стали причиной эскалации конфликта в Революции Достоинства после 19 января.

Летом того же года парламент РФ решил повторить опыт своих коллег времён Януковича и ввёл в действие «закон о блогерах» – странный документ, определяющий, что блогеры должны регистрироваться как СМИ и вообще много чего «должны» государству. Не прошло и полгода, и уже новая Верховная Рада Украины вдруг опять столкнулась с инициативой «отрегулировать» блогосферу. Кто и зачем хочет заняться украинскими блогерами на этот раз? Не повторим ли мы путь, по которому пошли в рунете?

Главное о сути законопроекта

Группа депутатов украинского парламента зарегистрировала для рассмотрения законопроект внесения изменений в закон «Об информации». Законопроект № 2111 предлагает установить чёткое определение понятия «блогер», определить, что блогеры могут, а чего не могут делать. К слову, в отличие от аналогичного российского закона о блогерах, в украинском законопроекте не определено минимальное число подписчиков и нет юридического обоснования для того, кто

вообще может считаться «лидером мнений» и блогером как таковым. Определение блогера на своё усмотрение даёт сам автор. Вот что сказано о целях регулирования:

Целью законопроекта является урегулирование прав и обязанностей блогера, а также, запрета использования сайта или его страницы в целях сокрытия или фальсификации общественно значимых сведений, распространения заведомо недостоверной информации под видом достоверных сообщений,

— цитирует издание «Капитал» пояснительную записку к документу.

Законопроект (в случае его принятия и превращения в закон) запретит блогерам разглашать государственную тайну, распространять призывы к терроризму или оправдывать его, а также пропагандировать культ насилия, порнографию и использовать нецензурную брань. За нарушение одной или нескольких из этих норм предусмотрена уголовная ответственность.

Из того, что блогерам (по мнению депутата Петёвки) можно делать: размещать рекламу, искать и распространять законную информацию (что понимается под «законной» чётко не сформулировано), высказывать публично своё суждение с обязательным указанием фамилии или псевдонима под опубликованным материалом.

«А судьи кто?» и вечная проблема украинского парламентаризма

Не успели украинские интернет-пользователи порадоваться ликвидации странного регулятивного органа под названием «Национальная комиссия по вопросам морали», как на место «великих цензоров» Костицкого и Яневского пришёл новый депутат-«регулятор». Документ нового законопроекта об урегулировании блогов разработан внефракционным народным депутатом Василием Петёвкой. И проблема заключается в том, что он не входит в Интернет Ассоциацию Украины или профильный комитет ВР по информации. Петёвка – член комитета Верховной Рады по вопросам... аграрной политики.

Если посмотреть досье народного депутата, становится понятно, что перед нами – не просто аграрий вместо IT-специалиста, а ещё и представитель не менее одиозных политических проектов и деятелей в «дореволюционном» прошлом Украины. Человек с опытом участия в чём угодно, кроме IT-отрасли, предлагает определить суть информационной политики, интернет-безопасности и установить границы блогосферы. Стоит это как-то отдельно комментировать?

Достаточно вспомнить, что прошлые законопроекты (известные как «закон 404», направленный против провайдеров и пользователей торентов; «законы 16 января», направленные против свободы слова, информации, передвижения и собраний), также были разработаны и поданы на рассмотрение людьми, крайне далёкими от интернета. Смогли ли эти законопроекты стать реально действующими? К чему они привели, кроме противостояния между властью, судами и гражданами?

Возникает один вопрос: читали ли украинские парламентарии басню о том, что «коль сапоги начнёт тачать пирожник, а булки выпекать сапожник...», то ничего хорошего не получится? Одна из ключевых проблем парламента Украины – человек, ставший народным депутатом Рады, автоматически начинает считать себя экспертом широкого диапазона современных вопросов. И неважно, что для обсуждения подобных инициатив можно (и нужно было бы) привлечь экспертов, представителей интернет-сервисов, тех же блогеров. Главное – «разработать» и «внести». Общественная дискуссия? Юридические коллизии? Отсутствие сформированного юридического определения блогов как таковых в отечественной судебной и адвокатской практике? Не слышали, не знаем.

Цель благая, результаты могут быть «не очень»

Цель, которую преследуют нардепы (помимо политического пиара), понятна: в стране идёт война не только на Востоке в зоне АТО, но и война информационная. Социальные сети и блоги активно используются членами

террористических групп ДНР / ЛНР, а также представителями российской пропаганды для решения своих информационных задач. Вбросы, фейки, призывы к сепаратизму, демонстрация пыток, расстрелов и издевательств над военнопленными стали обыденностью для ряда сообществ и блогов Вконтакте и LiveJournal. Естественно, что уголовно наказуемым проявлениям информационного терроризма надо как-то противостоять.

Но «тонкий лёд» в законопроекте Петёвки скрывается в части «экстремистских» материалов, призывов к насилию или нецензурной брани. Является ли ВКонтakte-страница полка «Азов» в составе Нацгвардии Украины «местом, где регулярно призывают к насилию», завершая едва ли не каждый третий пост призывом к уничтожению оккупантов Украины? Является ли «нецензурная брань» в некоторых постах Филатова, Бирюкова, Рычковой (все они – уже госчиновники того или иного уровня) в Facebook поводом привлечь этих людей, без сомнения много сделавших и делающих для безопасности страны, к уголовной ответственности? А ведь именно это может сделать рядовой судья при желании, если «закон Петёвки» вдруг заработает. Открывает ли широкое понятие «экстремизм» и «насилие» двери в сторону юридических коллизий и возможных преследований инакомыслящих? Чёткого ответа нет ни у кого, кроме юристов.

А юристы настроены скептически. Управляющий партнёр адвокатского объединения «Юскутум» Артём Афян полагает, что на первый взгляд законопроект может показаться положительным, но если в него вчитаться, обнаруживаются несостыковки:

Во-первых, в украинском законодательстве нет такого определения как «блогер». Это все равно, что определение «хипстера» и подобных ему слов. По логике депутата, блогерами являются все пользователи интернета и своим законопроектом он их загоняет в жёсткие цензурные рамки.

Отдельный вопрос о порнографии, которая опять не даёт спокойно спать украинским депутатам. Если на льготы для IT-отрасли денег у них нет, то на борьбу с порнографией

деньги почему-то находятся всегда. Структуры вроде Нацкомморали успешно проедали деньги налогоплательщиков, которые можно было бы пустить на проекты интернета в сельских школах, на беспроводные Wi-Fi-зоны в городах и общественном транспорте. Да хотя бы на то же электронное правительство, которое начнёт работать, как в Эстонии, под руководством Яники Мерило и её коллег из Минэкономразвития (а не останется опять на бумаге и в планах). Вместо этого мы снова обсуждаем вопрос «взрослого контента», «неправильных» блогеров и готовы на него тратить деньги, едва ли не сопоставимые с бюджетом небольшого населённого пункта (при этом, «ВКонтакте всё есть», как прежде).

Очередной пример того, как из нормального стремления противодействовать пропаганде страны-агрессора вырастает только цензура и внутренние органичения. А ведь интернет и доступ к информации (любой, не только позитивно окрашенной) – одно из современных социальных прав гражданина, платящего налоги и голосующего на выборах не для того, чтобы очередной депутат-аграрий открыл для себя интернет. Или всё-таки для того?

P.S.: На момент завершения работы над этой статьёй стало известно, что Василий Петёвка намерен отозвать свой законопроект из-за возникшего общественного резонанса. Далее – цитата:

Я не могу не зважати на громадську думку. Якщо юристи, експерти, журналісти вбачають в цьому законопроекті загрозу для свободи слова, значить він не повинен потрапити до сесійної зали і стати законом. Саме тому, цей документ буде відкликано мною з Верховної Ради (<http://www.imena.ua/blog/bloggers-law>). – 2015. – 16.02).

Блог на сайті «lb.ua»

Про автора: В. Тарчинський, фахівець в галузі права ГО «Публічний аудит»

Закон про невідкритість використання публічних коштів

11 лютого 2015 року Верховна Рада пішла на зустріч громадськості та прийняла Закон

України «Про відкритість використання публічних коштів». Втім він, на переконання «Публічного аудиту», має низку суттєвих недоліків.

Так, пропонується створити окремих веб-портал (створення та підтримка якого – зайві витрати бюджету), де інформація буде оприлюднюватися лише щоквартально, не пізніше як за 35 днів після закінчення звітної квартилу. Це суттєво ускладнює реальний аналіз усіх «платіжок», бо на один сайт може бути «зігнано» дані за десятками тисяч розрахунків, при чому незрозуміло, в якому порядку це відбуватиметься. Для того щоб забезпечити якісний моніторинг за усіма транзакціями, інформацію слід подавати принаймні щотижнево.

Крім того, відповідно до цього Закону, мають фіксуватися лише ті платежі підприємств, загальна сума яких перевищує 1 млн грн. Натомість, як показує практика, розкрадання та зловживання часто відбуваються саме в дрібницях.

У жовтні минулого року «Публічний аудит» звернувся з законодавчою ініціативою до владних органів, яка передбачала відкритий доступ громадськості до інформації щодо використання публічних коштів.

Незалежні аудиторі підготували проект ЗУ «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України», де пропонувалося, щоб абсолютно всі розпорядники та одержувачі державних коштів (тобто усі органи влади, місцевого самоврядування, державні та комунальні підприємства, інші суб'єкти господарювання з державною часткою у статутному фонді) на своїх веб-порталах та на сайті Державного казначейства щодня інформували про використання публічних коштів. Адаже в умовах жорсткої економії коштів, коли має зберігатися кожна копійка державного бюджету, неприпустимо допускати будь-які зловживання в цій сфері. Проект Закону було надіслано і до Адміністрації президента, і до бюджетного комітету Верховної Ради, і до Кабміну.

Тому в цілому, на думку «Публічного аудиту», прийнятий законопроект – це перший крок до контролю громадськості за

відкритістю влади. Проте потрібно йти далі і відкривати всі карти: хто, кому, скільки і за що перерахував державні кошти. Реалізація цих норм у сучасних євроінтеграційних умовах підтвердить наші прагнення до впровадження стандартів країн Євросоюзу в аспекті взаємодії держави і громадянського суспільства, у тому числі громадського контролю за публічними фінансами (http://blogs.lb.ua/volodymyr_tarchynskiy/295526_zakon_pro_nevidkritist.html). – 2015. – 13.02).

Блог на сайті «lawburo.com»

Про автора: В. Капустин, юрист

Закон «О справедливом суде» принят!

Необходимость реформирования судебной системы, борьба с коррупцией в судебном корпусе и важность обеспечения прозрачности судебного процесса – все это является одним из краеугольных камней построения в Украине правового государства. Именно в этой связи 12 февраля 2015 года Верховной Радой был принят Закон «Об обеспечении права на справедливый суд», разработанный на основе президентского законопроекта.

Поэтому рассмотрим основные положения нового Закона подробнее. Для начала заметим, что система судов в Украине остается в принципе без изменений. В систему судов общей юрисдикции входят местные, апелляционные, высшие специализированные суды и Верховный Суд Украины. Специализируются эти суды на рассмотрении гражданских, уголовных, хозяйственных и административных дел, а также дел об административных правонарушениях. Кассационными инстанциями остаются Высший специализированный суд (дает заключения связанные с функционированием судебной системы страны) по рассмотрению гражданских и уголовных дел, Высший хозяйственный суд и Высший административный суд. К местным судам относятся районные, межрайонные, районные в городах, городские и районные суды.

Вопросы образования судов и назначения судей на административные должности

приводятся в соответствие с международными нормами, а органы исполнительной власти не будут иметь влияния на процедуры создания судов и определения количества судей в них. Образовывает, реорганизовывает и ликвидирует суды общей юрисдикции президент, основываясь на предложениях Государственной судебной администрации. Количество админдолжностей в судах сокращено, а состав судей будет приведен в соответствие с реальной нагрузкой.

Новый закон определяет Верховный Суд как высший судебный орган в системе судов общей юрисдикции Украины, выводы которого относительно норм права станут обязательными для субъектов властных полномочий, а суды обязаны их учитывать. Тем самым роль Верховного Суда существенно усилена, в результате чего ожидается обеспечение единообразия применения норм права и единство судебной практики. Здесь важным изменением является то, что вопрос о допуске дела к производству решается судьей-докладчиком ВСУ, тем самым устраняется фильтр допуска дела к производству кассационной инстанцией.

Важно, что перечень оснований для подачи заявления о пересмотре судебных решений расширяется, теперь его можно будет подать в случае:

1) неодинакового применения судом кассационной инстанции одних и тех же норм процессуального права – при обжаловании судебного решения, которое препятствует дальнейшему производству по делу или которое принято с нарушением правил подсудности или установленной законом компетенции судов по рассмотрению гражданских дел;

2) несоответствия судебного решения суда кассационной инстанции изложенному в постановлении ВСУ заключению о применении в подобных правоотношениях норм материального права.

Законом гарантируются права граждан относительно открытости судебного процесса, гласности, обязательности решений суда и нормирования предвзятого распределения судебных дел. Обязательно обнародованной

и открытой должна быть информация о суде, который рассматривает дело, стадиях рассмотрения, месте и времени заседаний суда. Нельзя ограничивать право граждан присутствовать в открытом судебном заседании, а все участники судебного процесса могут вести аудио и видеосъемку и даже вести он-лайн трансляцию (при условии, если это не будет мешать судьям).

Судейская неприкосновенность осталась неограниченной: по новому Закону для задержания судьи или для взятия его под стражу или под домашний арест до вынесения обвинительного приговора, необходима санкция Верховной Рады.

Требования к кандидатам на должность судьи не изменились (гражданство Украины, не моложе 25 лет, высшее юридическое образование и стаж работы в области права не менее 3 лет, проживание в Украине не менее 10 лет и владение государственным языком).

Регламентируется независимое оценивание профессионального уровня судьи, результаты которого отражаются на дальнейшей карьере судьи. Устанавливаются пять квалификационных классов судей и вводится аттестация, задача которой стимулировать повышение судейской квалификации. Теперь при приеме на работу и при переводе в другой суд судьи будут проходить проверку, и сдавать устный экзамен.

Большое значение имеет вопрос о дисциплинарной ответственности судей, поэтому порядок и основания дисциплинарного производства определены четко, а перечень оснований для привлечения судьи к ответственности расширен. Обратиться с заявлением о привлечении судьи к дисциплинарной ответственности может любое юридическое лицо, а также гражданин лично или через адвоката.

Основными причинами, по которым судья может быть привлечен к дисциплинарной ответственности определены следующие:

- умышленный или незаконный (вследствие небрежности) отказ в доступе к правосудию;
- неуказание в решении мотивов принятия или отклонения доводов сторон по существу спора;

- нарушение принципов гласности и открытости судебного процесса;

- нарушение принципов равенства всех участников судебного процесса перед законом и судом, состязательности сторон и свободы в предоставлении ими суду своих доказательств и в доказывании перед судом их убедительности;

- необеспечение обвиняемому права на защиту, препятствование реализации прав других участников судебного процесса;

- нарушение правил отвода (самоотвода);

- неоднократное нарушение судебной этики по отношению к участникам процесса;

- допущение судьей (или членами его семьи) недобропорядочного поведения, например, осуществление финансовых трат, которые превышают их официальные доходы.

Последний пункт наиболее важен, так как предусматривает проверку «добропорядочности» судей и реальную борьбу с коррупцией в судебском корпусе.

Также в Законе прописаны семь основных видов дисциплинарного взыскания для судей:

- предупреждение;

- выговор – с лишением права на получение доплат к должностному окладу судьи в течение месяца;

- строгий выговор – с лишением права на получение доплат к должностному окладу судьи в течение 3 месяцев;

- временное (от 1 до 6 месяцев) отстранение от правосудия – с лишением права на получение доплат к должностному окладу судьи и обязательным прохождением аттестации для подтверждения квалификационного класса;

- перевод судьи в другой суд того же уровня этой же специализации;

- понижение судьи в квалификационном классе:

- а) без перевода в суд более низкого уровня, если полученный в результате снижения ниже класс позволяет судье осуществлять правосудие в суде соответствующего уровня;

- б) с переводом в суд более низкого уровня, если полученный в результате снижения ниже класс позволяет судье осуществлять правосудие в суде соответствующего уровня;

– заключение о направлении рекомендации в Высший совет юстиции для решения вопроса о внесении представления об увольнении судьи с должности на основании нарушения присяги.

Мы видим, что установлены четкие сроки привлечения судей к ответственности, как и сроки погашения дисциплинарных взысканий. Вместе с этим, о правах судей тоже не забыли.

В целом, законодательные изменения можно трактовать позитивно. Новый Закон важен тем, что он существенно расширяет права граждан касательно гарантирования равенства перед законом

и судом, уменьшает политическое влияние на судейский корпус, устанавливает контроль над профессиональным уровнем судей и в определенной степени – над их добропорядочностью. Процедура набора судей становится прозрачной, а основания для привлечения судей к дисциплинарной ответственности расширяются, также как и перечень наказаний, которые могут быть применены к судьям, совершившим нарушение (<http://www.lawburo.com/Blog/biznes-v-ukraine/zakon-o-spravedlivom-sudeprinyat!?lang=ru>). – 2015. – 17.02).

**ГРОМАДСЬКА ДУМКА
ПРО ПРАВОТВОРЕННЯ
№ 3 (85) 2015**

Інформаційно-аналітичний бюлетень
на базі оперативних матеріалів
Додаток до журналу «Україна: події, факти, коментарі»

Редактори:
Т. Дубас, О. Федоренко, Ю. Шлапак

Комп'ютерна верстка:
А. Бергелльська

Підп. до друку 20.02.2015.
Формат 60x90/8. Обл.-вид. арк. 5,93.
Наклад 2000 пр.
Свідоцтво про державну реєстрацію
КВ № 5358 від 03.08.2001 р.

Видавець і виготовлювач
Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського
03039, м. Київ, просп. 40-річчя Жовтня, 3
siaz2014@ukr.net

Свідоцтво про внесення суб'єкта
видавничої справи до Державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції ДК № 1390 від 11.06.2003 р.